# Bland Svenskar och Yankees.

## En svensk tidningsmans minnen från Amerika

af

Hj. Cassel

---

## Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av **Hjalmar Cassel** (1868-1941) har digitaliserats i december 2007 från Harvard University av Google Books och hämtats från Internet Archive för anpassning till Projekt Runeberg i november 2016 av Ralph E.

Sidorna 192-193 saknas tyvärr i denna digitalseiring och behöver kompletteras.

SUSSD

•Hi-(assel

Stockholm. Albert BcmBLAND

SVENSKAR OCH YANKEES

af

HJ. CASSELBLAND

SVENSKAR och YANKEES.

EN SYENSK TIDNINGSMANS MINNEN FRÅN AMERIKA

af

HJ. CASSEL.

STOCKHOLM.

albert bonniers förlag.STOCKHOLM.

alb. bonniers boktryckeri 18 94.Första Kapitlet.

En äkta amerikansk "manager". — Svensk-Amerikanska Dagbladets program, — En härlig "lifsopgave".

allå, mr Cassel! You are very welcome!» Orden uttalades med äkta amerikansk schwung och denna vinnande öppenhjärtlighet, som utmärker amerikanarens umgängessätt och aldrig förfelar att göra ett godt intryck på främlingen. Den, som sade dem och som nu kom emot mig med framsträckt hand, var en ung man, klädd med en något vårdslös elegans, hatten på hufvudet, cigarr i munnen och den ljusa kavajen uppslagen, så att flanellskjortan och det breda silkesbroderade bältet blefvo synliga — västen var enligt amerikanskt sommarmod afkastad — samt med denna oefterhärmliga hållning midt emellan konstberidare och flanör, som endast en ung amerikansk gentleman kan prestera. På hvilket europeiskt hotell som helst skulle jag haft klart för6 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

mig, att jag här hade framför mig en cirkusartist eller något dylikt, men som jag nu befann mig på Ryan Hotel i S:t Paul, Minnesota, och redan vistats några veckor i det märkliga land, som skulle blifva mitt nya verksamhetsfält, tviflade jag icke ett ögonblick på, att min nye vän, som hälsade mig så förtroligt, var en första klassens gentleman. Jag gick följaktligen emot honom, tryckte hans hand och yttrade den i Amerika vid sådana tillfällen vanliga frasen: I atn very glad to see you.

Stor blef emellertid min förvåning, då den nykomne hastigt afbröt den började engelska konversationen med ett äkta svenskt: »För f-n, jag hade så när glömt bort, att ni var kommen till sta'n. Hur länge har ni väntat på mig? Jag fick just se ert namn bland anmälde resande i Globe och skyndade genast hit.»

Jag förstod nu, att det var ingen mer eller mindre än min blifvande principal eller kamrat eller hur jag nu rättast borde kalla honom, som stod framför mig. Det elegant tryckta visitkort af kolossala dimensioner, han lämnade mig, bekräftade denna förmodan. Där stod: Charles Newstrom, Manager of the Independent Swedish-American Daily Publishing C:o, S:t Paul, Minn, U. S.

Innehafvaren af denna imponerande titel var det, som skulle hafva det största inflytandet på min närmaste framtid, ja, i hvars händer mitt öde för närvarande helt och hållet hvilade. Han var grundläggaren och högste styresmannen för det nya tidningsföretag, hvari jag blifvit engagerad som



redaktör. Den långa resan öfver Atlanten, som skilde mig från hem och vänner med tusenmila sträckor af länd och vatten, hade jag företagit uteslutande på hans uppmaning, och nu stod jag där, ensam i det nya landet, beredd att offra mina krafter på ett företag, hvarom jag i själfva verket kände mycket litet, ja, ingenting med visshet annat än att mr Charles Newstrom var dess direktör.

Ej underligt då, att jag med en viss spörjande blick öfverför den unge svensk-amerikanarens yttre figur. Hans ansikte behagade mig, på samma gång jag måste erkänna för mig själf, att jag väntat mig någonting helt annat. De öppna manliga dragen, den framskjutna, djärft formade pannan, de något små, lifliga, stålblå ögonen, i hvilka en blixt af fyndighet och intelligens då och då lyste fram, de militäriskt tillspetsade mustascherna, örnnäsan och den kraftiga, massiva hakan bildade tillsammans ett helt, som tydde på ovanlig energi och företagsamhet i förening med intelligens, älskvärdhet och hurtigt mod. Men det fanns i detta ansikte äfven något annat — ett drag af öfverlägsen nonchalans, af spefullhet, ett drag som jag ofta lagt märke till hos rikt begåfvade yankees. Jag föreställde mig, att mr Newstrom, skulle gjort en lysande karrière som gardesofficer. Hans yttre var den präktigaste don Juanstyp, jag någonsin sett, och ehuru ej framstående som fysionomist, vill jag våga mitt lif på, att han var en damernas gunstling och att hans framgångar hos det täcka könet voro minst lika stora som i affärer.



Medan jag anställde dessa betraktelser, hade min vän kastat en granskande blick på mitt bagage, som låg uppradadt i ett hörn af rummet.

»Ni tycks kommit hit för att stanna för alltid,» sade han småleende.

»Det är ej precis min mening,» svarade jag, »men man måste vara beredd på alla eventualiteter. »

»All right! Den nya affären kommer att starta i nästa vecka...»

»I nästa vecka?»

»Mycket riktigt. I nästa vecka. Allting är klappadt och klart. Vi vänta endast på lokalen, som för närvarande upptages af en modeaffär...»

»Men inflyttningen af tryckeriet...» »som emellertid är uppsagd till den första september, det vill säga torsdag i nästa vecka. Om lördag utge vi vårt första nummer, som kommer att tryckas i 25,000 exemplar och spridas öfver hela landet.»

»Men hur i all världen ämnar ni flytta in och ordna ett helt tryckeri och sätta upp ett helt nummer, ett profnummer till på köpet, som väl ej får vara sämre än andra, på två dagar? Det öfvergår verkligen mitt

förstånd.»

The manager of the Independent Swedish-American Daily smålog på sitt vanliga älskvärda och öfverlägsna sätt. »Ni är nykommen i Amerika ännu, mr Cassel. Vi ha gått i land med omöjligare saker än så. Men innan vi gå vidare i för-

handlingarna, måste vi skölja ned dammet med någonting. Låt oss gå ner och få ett glas.»

Detta öfver hela världen populära sätt att »inleda förhandlingarna» sattes omedelbart i verket, och vi sänkte oss hastigt från sjunde våningen, där mitt rum var beläget, ned till de nedre regionerna af det jättelika hotellet, i hvilka »the bar-room»* intager en framstående plats. Medan vi där vid ett glas äkta kalifornisk claret inleda närmare bekantskap, kan det vara lämpligt att läsaren å sin sida får litet kännedom om det märkliga företag, som nu skulle gå af stapeln.

The Independent Swedish-American Daily eller Svensk-Amerikanska Dagbladet, som tidningen mera blygsamt kallade sig på sitt eget språk, var ärnadt att oberoende af alla politiska partier understödja svenskarna, såsom nation betraktade, samt främja deras intressen i det främmande landet. Åtminstone hette det så i de prospekt, som redan spridts öfver Förenta Staternas landamären. Idén var ju onekligen mycket vacker och tilltalande. Strödda öfver ett ofantligt landområde och omgifna på alla sidor af främlingar, måste våra landsmän helt natur ligt känna ett starkt behof af ett sammanhållande organ, som förstode att häfda deras rätt gent emot »infödingarnas» öfvergrepp och — såsom prospektet vackert sade — »hålla den svenska fanan högt,

* Utskänkningslokalen. På amerikanska hotell finnes intet kafé i europeisk mening; gästerna få nöja sig med att, liksom på krogarna, stående vid en disk intaga sina förfriskningar.

så att hvarje sann svensk amerikan kunde fästa sina blickar på densamma och stolt känna sig som medlem af en stor och ärofull nation.» Jag kommer ihåg, att jag, då jag första gången läste detta prospekt — jag befann mig då ännu på svensk botten — kände mig helt varm om hjärtat; att lefva för en sådan idés förverkligande föreföll mig som den härligaste »lifsopgave», som kunde falla på en dödligs lott — några svårigheter och motgångar funnos den gången icke till för mig, ännu mindre några tvifvel.

I prospektet nämndes äfven något om, att det redan funnes åtskilliga svenska tidningar af betydenhet i Förenta Staterna. Dessa förklarades emellertid alla stå i ett enskildt partis sold och sålunda vara inkompetenta att föra svenskarnas talan. (Sanningen af dessa ord har jag ännu i dag ingen anledning att betvifla, för så vidt endast den rent politiska sidan af saken tages i betraktande.) För öfrigt voro de utan undantag veckotidningar och redan därigenom ur stånd att med önskvärd kraft och snabbhet ingripa i händelsernas gång. Endast en daglig tidning kunde fylla den uppgift, som här förelåg.

Bakom det nya tidningsföretaget stod en hel mängd framstående svenskar i Minnesota, hufvudsakligen i S:t Paul. Prospektet var undertecknadt af trettiofem namn, af hvilka icke få buro titeln Hon., hvilken som bekant endast åtföljer högre allmänna förtroenden. Efter hvad som försäkrades mig, räknades bland de trettiofem män, hvilkas

namn hade den yppersta klang inom affärsvärlden; den sammanlagda summan af dessa herrars förmögenhet påstods uppgå till den nätta summan af tre millioner dollars. Ingen af dem hade emellertid ikládt sig något som helst ansvar för företaget, utan endast skänkt detsamma »sitt moraliska understöd». Finansielt stod blott mr Charles New-strom bakom detsamma, och om honom kände jag endast, att han var son till en svensk pastor Nyström, tillhörande Augustanasynoden, som gift sig med en förmögen amerikanska, och att han några år innehaft ett ämbete. Han hade erbjudit mig en fjärdedel af hela tidningen till skänks förutom en liten fast lön — ett anbud som jag ej kunde finna annat än ytterst liberalt. Då jag i bref underrättade honom, att hans erbjudande öfversteg mina förväntningar, svarade han blott: »Desto mer kommer ni att arbeta för tidningens framgång». Och däri hade han onekligen rätt. Jag skulle nog göra hvad jag kunde. Men då jag nu stod inför verkligheten, kände jag inom mig, att äfven den yppersta redaktör förmådde litet inför de svårigheter som mötte.

De viktigaste personerna vid ett tidningsföretag som vårt äro i Amerika the manager, hvilket väl närmast skulle

öfversättas med verkställande direktören, och annonsagenten. På dessa båda personers duglighet, företagsamhet och energi beror i första hand tidningens framgång. Redaktionen kommer i andra rummet. Managerns göra är att sköta hela affären; han engagerar efter behag bi-12 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

träden af alla slag, ban gör de nödiga inköpen af material, han inkasserar alla pengar, som inflyta, och betalar ut löner och andra utgifter; ofta är han äfven den som bestämmer tidningens politiska hållning och träder i förbindelse med de ledande politiska män, som önska tidningens understöd. I så fall blir redaktören blott ett redskap i hans hand, som tämligen okunnigt om spelet bakom kulisserna utför hans planer och sätter i verket de intriger, herr direktören kokat ihop.

Annonsagenten är väl icke en så betydande person, men han spelar icke desto mindre en högst viktig roll. På honom hvilar ansvaret för annonsspalternas fyllning. Antingen har han detta på entreprenad eller också erhåller han en viss procent på inkomsten för annonserna. I hvilket fall som helst gör han utomordentligt goda affärer, om tidningen vinner spridning och han sköter sin sak på ett rätt sätt. Han måste emellertid väl känna till det fält, han skall bearbeta, helst vara personligen bekant med de mest annonserande affärsmännen, förstå att uppsöka dem, som ha största nyttan af att annonsera just i hans tidning, och att på ett lockande sätt framhålla fördelarna däraf. Är han oduglig för sitt värf eller brister hans energi, utsinar tidningens viktigaste inkomstkälla och därmed är hela företagets framtid beseglades.

Denna senare post bekläddes af en för detta stockholmare, mr Allen (på svenska Ahlén), som jag framdeles skall ha äran presentera för läsaren. Manager var, som nämnts, mr Newstrom, som dess-SVENSKARNAS HUFVUDSTAD. 13

utom åtagit sig att redigera tidningens engelska afdelning. Det ingick nämligen i vår plan att då och då publicera ledande artiklar på landets officiella språk för att inför den amerikanska publiken framhålla svenskarnas önskningsmål. Min vän direktören, som äfven var publicist och en tid tillhört den stora och ansedda S:t Paul-tidningen Globes redaktion, ämnade själf skrifva dessa artiklar. Därmed befriades jag från ansvaret att leda Svensk-Amerikanska Dagbladets politik, hvartill jag i alla händelser, såsom mindre förtrogen med landets politiska förhållanden, var föga kompetent. Till hjälp vid redaktionen skulle jag ha två tidningsmän, men dessa voro ännu ej utsedda.

Att just S:t Paul valts till tidningens utgifnings-ort var icke någon tillfällighet. S:t Paul och dess systerstad Minneapolis, hvilka snart äro sammanväxta, bilda centralpunkten i den svensk-amerikanska världen. Skandinaverna ha hufvudsakligen tagit nordvästern i besittning, och till nordvästern räknas numera hela det ofantliga området från Chicago i öster till Stilla hafvet i väster. Chicago, västerns forna drottning, är detroniserad. Svenskarna erkänna henne icke längre som sin hufvudstad. De ha följt rådet: Go vuest! och förflyttat sin metropolis till systerstäderna vid Mississippi. Där finner man dem i sitt rätta element, där är platsen att studera den typiska svensk-amerikanarns seder och lif.

Jag är glad att jag blifvit i tillfälle att grundligt lära känna den intressanta del af vårt foster-14 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

land, som ligger på andra sidan Atlanten. Jag är också glad, att föltet för mina observationer genom en gynnsam ödets tillskickelse förlagts till en plats, där svensk-amerikanarn framträder mest typisk och oförfalskad.Andra. Kapitlet.

Första intrycket af S;t Paul. — Dagbladet flyttar in. — Uppsjö på redaktörsämnen. — Trefliga sättare.

merikas glödande augustisol brände het öfver S:t Pauls gator och hus. Ej ett moln fläckade den mörkt azurblå himmeln, som praktfull hvälfde sig som ett tak öfver det grannaste panorama, jag någonsin skådat. Luften var genomskinligt klar och lät hvarje kontur, hvarje färgnyans skarpt framstå. Det är detta, som gör att det amerikanska landskapet verkar nästan som ett bjärt koloreradt färgtryck. De mildrande skuggor och mjuka förtoningar, som vi beundra så mycket i stockholmsvyerna, äro främmande för S:t Pauls färgrika, men aldrig konstnärligt fina perspektiv. Men grant var det, och för mig, för hvilken allt detta var nytt, utomordentligt

intressant.

Jag vet ingenting som kan jämföras med denna stad, som är byggd på en rad af kullar på ömse

sidor om den majestätiska Mississippi, »vattnens fader», och omgifves af ändlösa skogklädda höjder och skimrande sjöar. S:t Paul åtnjuter anseende för att vara en af Amerikas vackraste städer, och jag tror att det ryktet är väl berättigadt, såväl hvad läget som arkitekturen beträffar. Ingenstädes i Förenta Staterna träffar man en stad med den allt igenom nobla prägel, som utmärker S:t Paul. De eländiga kvarter och fenomenalt smutsiga gator man finner i New-York och Chicago, äro bannlysta från Minnesotas hufvudstad. Inga »skyskrapare» störa horisontens konturer på afstånd eller oroa den fredliga vandraren, som passerar de hotande kolosserna. Den breda floden är icke fylld af smuts eller belamrad med en oändlig massa pråmar och flytande ruckel, utan ren och fri och gör med sina höga stränder och tvenne luftigt spända järnbroar fltt storartadt intryck. All sjöfart på Mississippi slutar vid S:t Paul, och ofvan forsarna vid staden plöja endast roddbåtar och en och annan smäcker kanot det från norra Minnesotas skogssjöar kommande vattnet.

Men trots att S:t Paul saknar de lyten, som esomoftast vanställa en amerikansk storstads fysionomi, har staden icke desto mindre en utprägladt amerikansk karakter. De onödigt breda gatorna med sina »sidewalks» (trottoarer) af trä och sin beläggning af plankstubb eller helt enkelt i saknad af all sådan, de jättelika telegrafstolparna, som nedtill äro omvirade af ståltråd (för att hindra hästarna att bita sönder dem), den brokiga massan af

annonser, som skrikande i alla färger och öfver-bjudande hvarandra i utmanande storlek trängas på husväggarna, ja till .och med hitta vägen upp på taken eller klänga ut på mellan husraderna spända ståltrådar, de väldiga butikerna med sin solida lyx och sina utställningar långt fram på självfva trottoaren, husen som antingen äro palats af rödt fasadtegel eller små i villastil och omgifna af trädgårdar och så slutligen folklifvet — allt är så fullkomligt amerikanskt, att främlingen, som besöker staden, ej ett ögonblick kan glömma, i hvilken världsdel han befinner sig.

Jag hade lämnat Hotel Ryan och promenerade långsamt framåt Seventh street, S:t Pauls förnämsta aflarsgata och därtill svenskarnas gata framför andra. Oaktadt den betydliga värmen på eftermiddagen, var dock mycket folk i rörelse. Jag njöt af att betrakta den brokiga strömmen af gående, ridande och åkande. Där skyndade groflemmade arbetare af den typ, som jag så väl kände från mitt eget hemland, magra, brunstekta yankees, vräkigt klädda negrer med bländhvita kragar och manschetter, kineser i sina nationaldräkter, eleganta amerikanska misser och nykomna europeiska bondflickor om hvarandra. Snabbt och lätt ilade de för Amerika karakteristiska, otroligt smidigt byggda trillorna med sina uppåt i bågform krökta gafflar förbi, medan de gentlemän, som skötte tömmarna, manade på sina präktiga hästar med det evinner-liga ropet: »Get up!» Ryttare förekommo talrikt, men alls icke af den aristokratiska typ, som kråma

sig på Stockholms Strandväg. De saknade i allmänhet ridkostym, till och med stöflar, och slängde nonchalant på hästryggen med fötterna instuckna i de gräsligt fula, men bekväma trästigbyglarna, som man finner öfverallt i Amerika.

Var det den brännheta solen eller de lätta sommardräkterna eller möjligen anblicken af negrerna, som gjorde att jag kände mig, som om jag vore i södern? Den där brunstekta pojken, som skrek ut sina fresh bananas eller den gamle mannen, som stod där vid sin kärra och sålde vindrufvor till 5 cents skålpundet, kunde godt, tyckte jag, ha passat på Neapels eller Barcelonas gator. En sydländsk stämning låg öfver det hela. Den högtidliga stelheten, som är ett så utmärkande drag för oss nordbor, var alldeles bannlyst från folklifvet på Seventh street. Inga siratliga svängar med stormhattar förekommo bär. Man skrek — till och med tvärs öfver gatan om det gällde — sitt How di do ? åt mötande bekanta, som svarade med en gest och ett högljudt How are you, sir? Och så följde ofta en munter konversation, där de vanliga amerikanska kvickheterna och slagorden haglade, lika mycket till de

talandes uppbyggelse som allmänhetens, ty i Amerika är det comme il faut att tala högt. Om en människa bure sig åt så på Drottninggatan i vår hufvudstad skulle alla rätttrogna stockholmare anse honom galen. Där föredrar man att se ut som en uppstoppad mannekin. Men så har man då i ersättning bos oss den utomordentliga korrektheten, som om den också är

tråkig, dock har den fördelen att den skiljer societeten från »mobben». Och det är vackert så.

Jag hade tagit en sväng upp åt Wabasha street, affärsvärldens kanske finaste gata, med utsikt öfver Mississippi- och Wabashabron åt ena hållet och Kapitolium åt det andra, och gick nu genom Sjunde gatan. Ju längre österut jag kom på denna pulsåder, desto mer svensk blef den. Allt oftare läste jag svenska namn öfver butikernas dörrar; de välkända namnen på son, berg, ström (amerikaniseradt till ström) med flera tillkännagåfvo tydligt nog ägarnas nationalitet. Och äfven under månget skenbart äkta amerikanskt namn kunde den mera skarpsinnige iakttagaren lätt skönja det svenska ursprunget. Utanför andra bodar läste man på skyltar: »Här talas svenska».

Ofta hör man på S:t Pauls gator ärans och hjältarnas språk talas, men tränger man in i den specifikt svenska stadsdelen, blir vårt tungomål nästan det mest använda. Rätt egendomligt är det att hundratals mil från sitt fädernesland höra landsmän ogeneradt konversera på den bredaste bond-dialekt i ett amerikanskt store, eller då man tilltalar främmande personer på engelska, få svar på sitt eget språk. Svenskarna i västern ha ett fint öra för en aldrig så obetydlig brytning i uttalet af engelska språket; särskildt sina egna landsmän känna de lätt igen, de må uttrycka sig så ledigt som helst på engelska'.

Redan vid min ankomst till Minnesotas hufvudstad hade jag fått det intrycket, att svenskarna

där intogo en mer framskjuten ställning än i någon annan amerikansk stad. Ju mer jag lärde känna af S:t Paul, desto mer bestyrkt blef jag i denna förutsättning. Staden är icke för roskull centralpunkten i den del af Förenta Staterna, som företrädesvis är skandinavisk och som med skäl blifvit kallad Amerikas Sverige. En promenad på Sjunde gatan är en god illustration härtill.

Sedan jag lämnat svenska banken bakom mig och gått förbi svensk-norska konsulatet, fästes min uppmärksamhet på en väldig svensk flagga, som måste ha blifvit helt nyligen hissad, ty jag hade aldrig under mina föregående promenader observerat densamma. Den blågula duken vajade sakta för vinden, och månget öga fästes beundrande på de välkända färgerna, som alltid i främmande land väcka till lif så många slumrande minnen i svenskens bröst. Kommen närmare fann jag att tvärs öfver de blåa fälten var i guld inbroderadt: Svensk-Amerikanska Dagbladet.

I porten, öfver hvilken denna storartade annons hängde, rådde ett ovanligt lif. En gång af plankor var lagd utför den breda ektrappan och med väldiga trossar firades ett bastant kassaskåp upp; högar af möbler, maskindelar, lådor och tryckeriattiralj lågo hopade på trottoaren och väntade att göra the iron safe sällskap. En tömd rustvagn körde just undan och en annan, fylld med diverse saker, kom fram. Arbetare sprungo af och an. Några halade i trossarna, andra buro upp saker eller lastade af vagnarna; allt gick med en ursinnig.

i Sverige okänd fart. Man kunde nästan vara rädd att större delen af inventarierna skulle slås sönder. Jag har ofta beundrat den schwung, hvarmed amerikanaren handterar bagage. Redan vid ankomsten till New-York får man vid förtunningen af sina saker en vacker idé härom. Spinkigt byggda yankees ser man här med otrolig fermitet hyfva omkring tunga koffertar, som två grofva arbetskarlar långsamt förflyttade hemma. Aldrig har jag emellertid sett en inflyttning verkställd med en sådan fart, som då Svenska Dagbladet tog sitt nya kvarter i besittning. Jag tänkte för mig själf, att om arbetet skulle fortgå i den stilen, blefve den nya tidningen något extraordinärt.

Med fara för lif och lemmar trängde jag in genom uppgången, öfverst på trappan stod en ung man med hatten på nacken och den oundvikliga havannan i munnen; han utdelade befallningar till höger och vänster och var icke sen att själf ta ett tag, om det så behöfdes. Det var »managern», mr Charles Newstrom. Då han fick se mig, vinkade han åt mig att komma upp.

»Här ser du, hur man flyttar i västern,» sade han småleende. »De här expresskarlarna ha en half dollar i timmen,

så att man får ta valuta af tiden. Kom med mig, skall du få se på vår lokal. Ännu i förmiddags såldes här hattar och profvades kappor; i natt skall här sättas stil så det haglar om det. Här ha vi nu kontors- och redaktionslokalerna till vänster. Vid denna pulpet har managern sitt högsäte. Är det inte en bekväm stol



det här, hvasa?» Och därmed placerade sig mr Newstrom i en kontorsstol, som kunde böjas och vridas åt alla håll, vräkte sig bakåt och lade på veritabelt yankeemanér upp fötterna på pulpeten framför. »Härifrån har jag genom den där glasdörren utkik på sättarna därinne. Det är ett förb-t tjufpack, allt hvad typografer heter — ja, det kommer du nog snart underfund med. Dels för deras räkning och dels för oväntade besökande har jag här en liten pjes, som du kanske är ovan att ha i sällskap — ja, du behöfver inte vara rädd, ty säkerhetshaken är nere.»

Min vän framtog ur bakfickan på byxorna en sexpipig revolver och lade den framför , sig på bordet.

»Här i landet begagnar man sådana där små tingestar vid högtidliga tillfällen.»

Jag tänkte för mig själf att det under sådana förhållanden vore bäst att alltid lefva i djupaste hvardagslag.

Den krigiske direktören såg emellertid alls icke blodtörstig ut; det var tvärtom med det blidaste småleende han reste sig och stoppade revolvern tillbaka i den enkom för ändamålet afsedda fickan. I detsamma kom det tunga kassaskåpet inrullande på sina hjul och fick sin plats anvisad af mr Newstrom. »Näst det jag nyss visade dig,» sade han, »är detta det som mest imponerar på amerikanaren. Hos hvarenda eländig real «tøte-månglare* skall

* Fastighetsmäklare; i alla amerikanska städer finnas af dessa ett oerhördt antal.



du finna en sådan här safe. Om det finns något i den är en annan sak.»

Återigen for ett af dessa sarkastiska, öfverlägsna småleenden öfver min väns läppar. Jag tyckte inte riktigt om dem.

Vi gingo nu in att bese redaktionslokalen, som bestod af ett enda rum, men detta ganska bekvämt inrättadt. Jag frågade direktören, när mina biträden skulle ankomma. Han svarade med att taga fram en ansenlig packe bref ur bröstfickan.

»Allt sedan det första ryktet spred sig,» sade han, »om att en daglig svensk tidning skulle utkomma i S:t Paul, har jag varit öfverhopad med skrifvelser från när och fjärran med begäran om plats i redaktionen. Det här är bara de sista posterna. Det är uppsjö här i landet på redaktörsämnen, eller åtminstone på sådana som inbilla sig att de kunna redigera en tidning. Ni måtte ha en förb-d massa skrifkunniga personer till öfverlopps i gamla landet, eftersom de resa hit, där de äro alldeles omöjliga.»

»Men hvarför äro de så omöjliga här?» invände jag. »Behöfver ni inte i Amerika också personer med bildning?»

» Goodness gracious I Visst behöfva vi folk med bildning. Det är just det som behöfs! Men dessa herrar studenter, bokhållare, handelsresande, skollärare och hvad det allt är för otyg, som kommer hit från Sverige och inte kan ta sig fram här, de äro inte bildade till någonting — åtminstone inte till någonting, som har användning här i landet.



De kunna inte språket, äro inte hemma i något handtverk eller någon konstgren, duga inte till något intellektuelt arbete efter våra fordringar. Grofarbete stå de inte ut med. Deras sista resurs är att belamra de svenska tidningarna med platsansökningar, men Gud bevare oss för dem som redaktörer. De äro lika komplett odugliga till det som allting annat.»

»Men hvad blir det då af dem?»

»Gå genom den här bunten, så får du se. Den borde publiceras i en daglig tidning i Sverige. Den är mer lärorik än mången roman. Här finnas herrar med alla möjliga fullkomligheter, herrar som påstå sig kunna sju språk, som läsa Homer och gamla testamentet på grundspråket, som kunna räkna upp alla världens kungar och lösa andra gradens ekvationer. Men ingen af dem kan tjäna sitt bröd här på ett anständigt sätt. Här till exempel» (han visade

mig ett bref med utmärkt vacker handstil) »är en lång epistel från en student, som läser katekes med bondpojkar i Red Wing mot rättighet att turvis äta middag hos några svenska farmers. Han har laudatur i grekiska och har en farbror som är professor i Upsala. Här är en annan, som uppvaktar oss med sex ark poesi, afhandlande allt möjligt som endast existerar i hans egen inbillning. Bortsedt från sina poetiska anlag, anser han sig särskildt lämplig som tidningsman på den grund att han varit ordförande i något litteratursällskap i någon skola i Stockholm samt insändt ett par dikter till svenska akademiensfint folk med dåliga utsikter. 25

täflingar. För närvarande är han elt slags passupp på en saloon* i Winona utan lön och målar på lediga stunder plank. Här är en, som vistas hos en morbror, som är farmer i Dakota. Han måtte inte ha trefligt där, ty han är ytterst missbelåten med hela världen och först och främst med Amerika. Han ber för Guds skull att få bli medarbetare i tidningen utan annan lön än boarden»**.

»Ja, det är klart, att man inte kan engagera dem alla, men nog är det synd, att så mycket tid och pengar, som användts på studier af alla dessa personer, är helt och hållet ulan nytta.»

»Vänta litet. Dessa äro ändå de bästa. Det kan bli något af dem, sedan de väl gått igenom ekluten. Men se här! Här är en för detta bankdirektör, som till på köpet lider af gikt, så att han måste begagna kryckor. Det skulle bli en utmärkt reporter eller hur? Här är en för detta kapten i svenska armén med ett f-n så gentilt namn. Genom en vän har jag hört, att han rymt hemifrån på grund af dåliga affärer och har delirium. Själf påstår han, att han som amatör skrifvit åtskilligt för den periodiska pressen. Ja, den pressen måste vara åtskilligt periodisk, som kan använda honom som stadig medarbetare. I en daglig tidning duger det ej att ha några perioder. Men den här är den mest lyckade. Han är för detta svensk

• Krog.

•* Ett mycket vanligt svenskt-amerikanskt ord; kommer af board (spisning) och betecknar vanligen mat orh logis.

Cassel. 226 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

tulltjänsteman och för närvarande portvakt på ett dårhus i Wisconsin. Han är mycket stolt öfver sin plats, hvilken han fått tack vare sina försänkningar i den politiska världen, efter hvad han själf påstår, genom bemedling af svensk-norske ministern i Washington, och vill ej lämna den utan garanti för stadigvarande plats i redaktionen, helst inom afdelningen för teater och musik, och i alla händelser inte före den första maj. Till dess skall han sitta på sitt dårhus och skrifva kåserier. Hvad tycks om den?»

»Men hvilka skall du nu ta? Vi behöfva två?»

»Finns inga.»

»Då måste vi skrifva till Chicago efter ett par.»

?Jag har så gjort. Från en af Chicagotidningarna har jag fått löfte om en, som visserligen inte är alldeles första klassens, men ändå lär gå för sig. Han heter Afzenius. Den andra har jag tagit på måfå ur högen af sökande. Han har den förtjänsten, att han ej tagit studentexamen, men kan läsa korrektur. Han heter Berg och är finne till börden. De där herrarna komma i morgon. För i natt räcka de artiklar, du redan lämnat; dessutom har mr Allen nyss varit här och levererat en hel laddning ads1. Apropos, är du bekant med Allen?»

»Nej. Jag har blott hört, att han är stockholmare.»

1 adeertiscments = annonser.EN LITEN UNDERLIG NORSK FYR. 27

»Det blir en bekantskap för dig att göra. Men nu skola vi se på sätteriet.»

Vi gingo ut i sätterilokalen, som bestod af en stor sal, där man nu som bäst var i farten med uppsättandet af stilkaster och pressar. Hela rummet var belamradt med tryckeriattiralj, lådor och högar af tryckpapper i kaotisk oordning. Flera man voro ifrigt sysselsatta med uppackning och ordnande af sakerna, men trots bråket och virr-varret voro redan två sättare i full fart med att sätta upp tidningens anmälan. Faktorn, en under-sätsig,

svartmuskig karl vid namn Patersson, kom fram och tog oss i hand, hvarefter jag presenterades och, enligt amerikanskt bruk, skakade hand med alla sättarna. De voro mycket lifvade och glada; förmodligen hade de redan tömt välkomstbägaren. En af dem, som stodo vid kasten, gaf upp ett riktigt litet indiantjut (ett i Amerika vanligt sätt att uttrycka sin belåtenhet) och ropade på en underlig blandning af svenska, norska och engelska:

»Well, mr editor1, nu skall, fanden galè mej, avisen ud i rödeste rappet.»

Det var en liten underlig fyr med stort, yfvigt rödt hår och eldröd i hela ansiktet. Hans kamrat, en lång, mager och bleklagd äldre man, hviskade halfhögt åt honom: »Tiger De icke! De må ha respekt for redaktören.» Men den första lät sig icke nedtystas.

1 editor = redaktör.

»Det blir nok så visst en meget pen avis dette, mr editor. Jeg better1, att den biter2 alle de usle Chicagoaviserne.»

»Har De sett,» började nu en tredje, mycket jovialisk stämma, tydligen tillhörande en son af det glada Kjøbenhavn. »Jeg får så ondt i maven att höra på den egenkjäre månd. Når Heide ar-bejder i något, er det stråks bedre än allt andet på den grönne jord.»

Den rödhåriga, som bar namnet Heide, bevisade äktheten af sin norska nationalitet genom att ögonblickligen upptändas af disputationsandans raseri. Han blef ännu rödare i synen och skrek med den mest energiska åtbörd:

»Jeg siger Dem, att det icke er Deres bnsi-ness, om jeg arbeider här eller icke. Jeg er icke editor. Men hvis icke denne avisen biter alla de skidne Chicagobladen, har jeg aldrig krosset3 den Atlantiske ocean.»

Disputationen, som nu var i full gång, hade säkerligen inte slutat snart, därest inte direktören klippt af den med ett: »Skut up, boys! Time is money!» (Sluta pojkar, tid är pengar.)

Då vi gingo ut, vände jag mig till direktören och frågade med ganska berättigad förvåning, hur det kom sig, att en stor del af sättarna voro norrmän och danskar. Hur skulle de kunna sätta korrekt svenska? Mr Newstrom smålog. »Det blir

1 Af engelskans to bet = hålla vad ; 8 Af engelskans to bcat = slå, öfverträffa; 8 Af engelskans to cross = gå öfver.

därefter,» sade han. »Du kommer att få mycket trefligt af de där gossarna. Vänta bara tills de bli riktigt varma i kläderna.»

»Men finns det då inte svenska sättare att tillgå?»

»Omöjligt att skaifa så många på en gång. Det är för resten samma tjufpack alltihop.»

Och med denna föga hugnesamma förklaring tog direktören farväl af mig. Det var med ganska blandade känslor af glada förhoppningar och obehagliga aningar jag återvände till min bostad på Hotel Ryan.Tredje Kapitlet.

Tre tidningsmän och deras skiftande öden.

oljande dag gjorde jag bekantskap med tidningens öfriga personal: herrarne Berg, Allen och Afzenius.

Berg var en jättestor karl, stark som en björn och godmodig och menlös som ett barn. Hans breda, något koppärriga ansikte, hvari ett djupt ärr öfver vänstra kindbenet genast observerades, var långt ifrån vackert, men vann genom sitt öppna, ärliga uttryck. Hösten var något gnällig och stammande; äfven hans sätt vittnade om en viss förlägenhet och ovana att umgås med folk. Berg var finne till börden, hade arbetat några år inom den finska pressen och var en entusiastisk beundrare af Sverige och dess historia. Det enda sättet att få denna hedersman ond var att tala illa om Sverige och Finland. Den annars så lugne finnen blef då eld och lågor. I ifvern nekade hans stammande talorgan att göra tjänst, och han tog då sin antagonist i axlarna och ställde honom varligt

mot en vägg, till dess han hunnit finna ord att öfvertyga honom med. Med sättarna, särskildt faktorn, som var en typ för de talrika svenskamerikanare, som uppgå i okritisk beundran för allt amerikanskt, hade Berg ändlösa diskussioner, som aldrig resulterade i annat, än att både Berg och faktorn blefvo ursinniga. Den senare fick då en vägguppställning, tills hans amerikanska entusiasm hunnit svalna.

Då Berg kom till Amerika, fann han som många bildade män ingen annan utväg att försörja sig, än att gifva sig ut på järnvägsarbete. Han fick anställning som »rälrådare» * vid en bana, som då byggdes i Red River-dalen, och grof och stark som han var, hade han ingen svårighet att göra förmännen till lags. Vid banan arbetade mest finnar och italienare, de senare mot half lön. Sämjan mellan de två nationerna var allt utom god. Italienarna voro afundsjuka på finnarna, som tack vare sin större arbetsduglighet förtjänade dubbelt så mycket. De ville visa, att de åtminstone i slagsmål voro med dem fullt jämgoda, och de andra voro heller icke sena att gifva svar på tal. En lördagskväll, då båda partierna förtärt en massa whisky, utbröt en stor batalj, som icke slöt förrän åtskilliga arbetare dödats och en stor mängd sårats. Berg blef mot sin vilja indragen i kalabaliken och fick då det ofvannämnda ärret, som han sedan bar som minne af italiensk knifhuggningskonst. Själf påstod han, att han vid tillfället med sina blotta

* Af det engelska rail-road = järnväg.

näfvar gjort ett halft tjog italienare odugliga till strid. Och jag tror det.

Det var mycket intressant att höra Berg tala om sina landsmän i Amerika. Finnarna räknas — och det med rätta — till de råaste af alla i Förenta Staterna invandrade nationer. De arbeta hufvudsakligen i grufvor och vid timmerhuggning i skogarna och värderas för sin styrka och uthållighet. Tämligen fredliga, så länge de ej komma åt spirituösa, blifva de i så fall så mycket vildare. Mord och slagsmål förekomma tätt och ofta i de finska arbetarelägren. Märkvärdigt nog äro dessa halfvilda människor ytterst intresserade af läsning. De sluka med förtjusning all finsk litteratur de komma öfver. Inga arbetare i Amerika utgifva så mycket för tidningar som de, och de sätta så stort värde på hvartenda tidningsexemplar, att i aflägsna finska grufläger finska tidningar, som förirra sig dit, aktas och bevaras som riktiga klenoder. Berg var bland sina landsmän ansedd som en profet endast därför att han var tidningsman.

Af alla bekantskaper, jag gjort i Amerika, var mr Allen utan jämförelse den, som jag mest värderade. Vi blefvo förtrogna vänner, hyrde en dubblett tillsammans och delade ljuft och ledt som bröder. Direktörens ord, att han var en connais-sance à faire, besannade sig öfver förväntan.

Tillåt mig att presentera denne gentleman för läsaren. Tänk er en elegant stockholmare, inklusive promenadkäppen, glacéhandskarna och den oundvikliga »stormen» — allt saker som höra till

mera sällsynta attributer i västern, — öfverflyttad till S:t Pauls gator och bestruken med en viss obeskriflig amerikansk fernissa, som på en gång förtar den stela stockholmska airen och gifver ett intryck af vårdslös rikedom. Omöjligt att säga hvad denna fernissa består af. Kanske är det diamanten i skjortvecket, hvilken ingen äkta yankee är utan och hvars storlek anger innehafvarens rikedom, kanske är det snittet på rocken, som ehuru efterapadt bästa Londonmönster, ändå alltid äger något specifikt amerikanskt, kanske frisyren eller de blankpolerade kängornas form, kanske intet af allt detta och likväl något, som ögonblickligen säger kännaren, att han har en son af the great repiiblic framför sig. Jag har ofta sett amerikanare i Stockholm och annorstädes i Europa och jag har vid första ögonkastet igenkänt deras nationalitet.

Ingen kunde undgå att misstänka, att mr Allen var fullblodig yankee, och likväl fanns det något hos honom, som lyste genom fernissan och förrådde europëen. Jag skulle tro, att han var för mycket gentleman för alt vara fullt passabel som en amerikansk sådan. I alla händelser var han i besittning af en viss världsmannaton, en öfverlägsen förmåga att föra sig och konversera, som man helst tänker sig hos en fransk aristokrat och stundom finner hos nordens parisare — stockholmarne.

Allen var därtill en utmärkt vacker karl, typen för manlig skönhet. En fin, nästan grekiskt formfulländad profil, stora eldiga ögon, väl vårdade bruna mustascher, rak och välbildad figur, väl sex34 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

fot två tum lång. I S:t Paul kallades han allmänt »the grand Swede», hvarmed de afundsjuka amerikanarna gåfvo ett halft ironiskt uttryck åt sin beundran för Allens »storslagenhet».

Icke förty hade han bland de infödda affärsmännen många goda vänner; endast bland svenskarna var han i allmänhet mindre väl tåld, emedan de kände sin underlägsenhet i bildning och hade the selfmade mans naturliga motvilja mot alla, som äga andr företräden än rikedomens. Så länge han samtalade med dem i affärer, voro de idel mjuka tjänare, men bakom hans rygg sökte de på allt sätt skada honom. Som affärsman var han emellertid deras öfverman. Allen hade hela sitt lif ägnat sig åt affärer och var på detta område ett verkligt geni. I Stockholm hade han i många år drifvit en stor och lönande agenturaffär, till dess alltför dyrbara lefnadsvanor och ogynnsamma konjukturer tvungo honom att rymma faltet. Från Stockholm kom han till Paris och fick där anställning som agent för en stor Bordeaux-firma. Han hade denna tid furstliga inkomster, meni förstod också att använda dem. Sparsamhet hade aldrig varit denne herres svaga sida. Han lefde som grand seigneur och mottog i sitt hus ministrar och finansvärldens koryféer. Till slut bar sig ståten icke längre, han slog vantarna i bordet och lämnade landet, denna gång för att åter uppenbara sig i Boston.

Man skulle af denna karrière kunna misstänka, att mr Allen var en smula äfventyrare, men detså godt som på bar backe. 85

var alls icke fallet. Ärlighet var tvärtom ett utmärkande drag hos honom och han var lika redbar och pålitlig i affärer som i det dagliga um-gängeslifvet. Hans fel var det hos svenskar så vanliga att slå på stort och ej rätta mun efter matsäcken.

I det nya landet hade min vän ej samma tur, som hittills följt honom. Med en skäligen klen reskassa stod han så godt som på bar backe i den stora amerikanska världsstaden. Språket kände han obetydligt. Relationer hade han inga.

I denna dilemma visste han till en början ej hvad han skulle företa sig. Men det ligger ej i den amerikanska luften att sitta stilla med armarna i kors och grubbla på lifvets problem. Nej, ut i verksamhet och kämpa mot svårigheterna. Go a-head! Det är yankeens lösen. Det är där hans stora öfverlägsenhet öfver européen ligger. I den vilda kampen för att komma framåt glömmer han lifvets dystra sidor. Striden ger honom kämpens friska mod. Han blir genomträngd af en aldrig svigtande optimism. Och han skrattar åt dessa européer, som använda största delen af sitt lif för att i dyster förtviflan grunda på, hvarför man egentligen är till.

Min vän smittades af detta lefnadsfriska verksamhetsbegär; hans alltid verksamma hjärna arbetade under högtryck och uppfann hundra olika sätt att slå sig fram. I praktiken lyckades de emellertid icke alls eller endast delvis. Det var så många tusen andra uppfinningsrika och energiska36 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

män som ansträngde sig på samma sätt och lågo i vägen för honom. En dag gjorde han till exempel amykos aseptin efter svenskt recept. I Amerika finnes ingenting motsvarande, och det låg ju nära till hands att tänka sig, att en så billig och nyttig sak skulle finna marknad där. Han kunde emellertid icke sälja en enda flaska. De, som handlade med sådana saker, sade honom, att de redan förut hade så oerhörda lager af alla slags toalett-och skönhetsmedel, hvilka voro mera kända genom riklig annonsering, att några nyheter i den vägen knappast vore behöfliga; det skulle kosta tusentals dollars att införa ett nytt märke i marknaden. På samma sätt var det med allting. Konkurrensen i Amerika är kolossal. En dag, då han uttömt sina sista resurser och nödgats äta sin middag i en 15 cents-hall, beslöt han att till hvarje pris skaffa sig en plats. Han klädde sig omsorgsfullt (lyckligtvis var parisergarderoben ännu inte förbrukad) och begaf sig till ett af dessa ofantliga klädes- och skrädderi-etablissement., som utgöra Bostons stolthet. Han begärde ett samtal med chefen. Införd i dennes privata arbetsrum, hvars solida lyx stod i öfverensstämmelse med firmans rénommé, framförde han sitt ärende på bruten engelska.

»Hvad!» ropade chefen tämligen brutalt, »ni önskar plats i vår affär och kan inte tala engelska en gång! Hvad vill ni egentligen uträtta hos oss, min herre?»

Allen var emellertid icke den, som gaf sig i första ögonblicket. »Jag talar franska,» sade han.


»Vill ni ha godheten meddela er med mig på detta språk, skall jag med större lätthet förklara, hvad nytta jag kan göra firman.»

Chefen för the Great Boston Clothing House såg upp från sina kontorsböcker, i hvars begrundande han hittills varit fördjupad. Det var tydligen här icke fråga om en vanlig platssökande. Med en lång blick mönstrade han den fransktalande herrn från topp till tå. Därpå ringde han på en klocka. En betjänt visade sig ögonblickligen i dörren. »Säg åt mr Touranchet,» sade han, »att genast komma hit.»

Efter en stunds väntan, som föreföll Allen som en hel evighet, inträdde en liten mörklagd fransman, som nu fick tjänstgöra som tolk. Min vän utvecklade nu sin plan. Han höll ett helt litet tal om parisermodernas världsherravälde, om nödvändigheten att följa med sin tid, om Bostondamernas svaghet att vilja vara fransyskor, om de franska artiklarnas begärlighet etc. etc. Slutet af alltsammans var, alt the Great Boston Clothing House skulle göra en briljant affär genom att skaffa sig en fransk säljare, som på ett verkligt representativt sätt kunde utbjuda husets importerade varor åt Bostons finfina publik.

»Vi skola försöka er,» sade chefen, och därmed var audiensen slut.

Allen fick nu det föga angenäma uppdraget att sälja tyger åt en publik, som han icke kunde meddela sig med — ty trots allt som sagts om »Amerikas athenares» stora lärdom, är deras för-


måga att tala franska ungefär lika begränsad som våra nykläckta studenters — och därtill bums ge sig in i en bransch, som han aldrig förr sysslat med. Tack vare sitt utseende lyckades han emellertid. Första dagen han stod i den ofantliga försäljningslokalen, där väl hundrade expediter voro sysselsatta, kom en dam fram till honom och gjorde så betydande uppköp, att den nye expeditens försäljningssumma endast genom denna affär öfver-glänste alla de andras. Därmed var hans ställning betryggad. Efter hand lärde han sig engelska och kunde till sina öfriga personliga företräden äfven lägga sin naturliga vältalighet. Han sålde nu mer än någon annan. Chefens tillit växte äfven med hvar dag. Efter ett halft års tjänstgöring fick han förtroendet att resa i affärer för firmans räkning.

Sedan dess hade han med ganska stor framgång arbetat i flera olika affärsgrenar. Senast hade han skött en agentur för kassaskåp i S:t Paul. Det var från denna affär han öfvergick till att vara Svensk-Amerikanska Dagbladets annonsagent.

Var mr Allen i mångas ögon en dude med allt för stort mått af snobbighet, så uppvägdes detta öfverflöd af elegans i rikt mått af mr Af-zenius' andliga och lekamliga skröplighet. Gubben Afze, såsom han gemenligen kallades, var en full-lödig dekadanstyp. öfver hans förflutna lif hvilade en mystisk slöja, som han själf endast vid mycket högtidliga tillfällen något litet lättade på. Man visste blott så mycket om honom med visshet, att


han tillhört en ansedd familj i Sverige, att han haft någon plats i verken och burit titeln kungl, sekter. Jag hörde också hviskas, att han en gång på en landshöfdingbal tagit sig för mycket till bästa och försyndat sig på ett högst uppseendeväckande sätt mot konvenansens lagar. Detta i förening med en viss sorglig förbindelse, som jag af fruktan för indiskretion ej kan närmare inlåta mig på, skulle ha varit orsaken till det plötsliga afbrottet i kungl, sekterns ämbetsmannabana och mer eller mindre frivilliga förflyttande till en annan världsdel.

Mitt första sammanträffande med denne herre skedde helt à propos. Jag kom hastigt in på redaktionslokalen och stötte i förbifarten mot en liten mager gubbe med ett kolossalt hufvud, hvars yfviga stålgrâa hår bildade en vacker ram till det mest blankpolerade »månsken» jag någonsin sett. Den lille mannen kände sig tydligen förfördelad af min något burdusa entré och vände sig vresigt mot mig med ett: »Ursäkta, mitt namn är Af-zenius!» uttaladt med

en hes, nästan grymtande baston, som tämligen oförtydbart tillkännagaf ägarens smak för vissa våtvaror.

Ja så, detta var således vår medarbetare från Chicago? Ha de ingen bättre att ge oss? tänkte jag för mig själf. En närmare granskning af mannens yttre kunde ej annat än befästa denna första tanke. Den lilla hopskrumpna gestalten med det oproportionerliga hufvudet påminde om dessa små hoppetossor, som ställa sig på hufvudet af sig

självfva. De löjligt små benen rörde sig med ett siratligt trippande och för hvarje gång de flyttade sig, gumpade det stora hufvudet framåt och hotade att ställa hela karlen på ända. Ansiktet med de stora vattniga ögonen, som uttryckslöst stirrade framför sig, den gulgråa hyn med de slappt hängande kinderna var ej ägnadt att förhöja det allmänna intrycket. Det liknade mest en stor något ankommen amerikansk potatis, fastsatt på en pinne. Om dräkten skall jag endast nämna, att den Chicago-skräddare, som för åratal tillbaka förfärdigat den, haft ganska små anlag för måttagning, ty medan ärmarna hotade alt helt och hållet begrafva de vissna händerna, lämna byxorna alllför mycket af den koketta foten synlig. Kanske var detta också ägarens beräkning.

Med allt detta var mr Afzenius en man, som förstod att taga sin värdighet i akt. Han var ytterst nogräknad, att ingen brast i höflighet mot honom, ja, han fordrade af sin omgifning artighets-betygelser, som alls icke begagnas i den nya världen. Ständigt beklagade han sig öfver att våra arbetare »icke hade vett att taga af sig hatten, då de mötte sin egen redaktör». För öfrigt klagade han jämt och öfver allting. Förenta Staterna var i hans ögon en upplagsplats för allt, som var galet, bakvändt, dumt och ohyfsadt. Ingenting i detta, såsom han sade, af vår herre själf förbannade land var honom till lags. Dess politiska institutioner, lagar och sedvänjor betraktade han ur en bornerad svensk ämbetsmans synpunkt, och

kunde aldrig lära sig att någon annan statsförfattning eller andra allmänna inrättningar än Sveriges voro möjliga i ett civiliseradt land. Stundom öfvergick hans mani att förkättra allt amerikanskt till det absurda. Själfva luften och vattnet ansåg han förgiftade, och han påstod på fullt allvar, att hela befolkningen i Förenta Staterna förr eller senare skulle dö ut på samma sätt som indianerna. Landet var icke afsedt för människor att vistas i, till och med djuren skulle i längden ej kunna trifvas där. Om några hundra år skulle den nya världen vara mer öde och tom än före Kolumbi landstigning på Amerikas jord.

Stackars gubben Afze! Han är ej den ende svensk, som låtit sitt nya fosterland bära skulden för sina egna olyckor. Amerika är de olyckliga svenskarnas land. Där finns hundrade och åter hundrade, som förbittrade öfver ett förfeladt lif, hvars sista akter den nya världen oförskyldt bevittnar, anklaga ödet, som kastat dem till en förpestad vrå af världen. Om alla förbannelser, som dessa svenskar utslungat öfver sitt adoptivland, kunde upptecknas i en bok, skulle den räcka från den ena ändan af Förenta Staterna till den andra.

Och äfven de landsmän, som icke korsat Atlanten för att försona sina synder, utan för att lättare skapa sig en framtid, bära inom sig en disharmonisk världsåskådning, alstrad af motsättningarna i det land, de lämnat, och det land, som blifvit deras nya hem. De kunna aldrig upphöra att känna sig som svenskar och likväl tvingas de

af omständigheterna alt vara amerikanare. Det nya landet lägger med våld beslag på dem — på deras arbetskraft, intressen och tankar. Och dock lefva de till hälften med själ och hjärta kvar i > gamla landet», det kära, oförgätliga Sverige. Fosterlandet är en underbar sak. Det går icke, trots alla ansträngningar, att lösgöra sig från det.

Så blifva landsmännen i väster, i synnerhet de som fått svensk bildning, ett slags dubbelmänniskor med sina sympatier delade på två land, som ofta stå i skärande kontrast till hvarandra. Kärleken till det ena kämpar med kärleken till det andra, och denna strid varar så länge de andas amerikansk luft. Ja, gubben Afze hade kanske icke så orätt, då han sade, att denna luft är förgiftad. Den är det säkert för mången.

Gubben Afzes lif var som andra svensk-amerikanares deladt i två strängt skilda perioder: tiden före och tiden efter emigrationen. Den förra var hans glansperiod; den senare belystes matt af hans lyckas nedgående stjärna. Hans öden i det nya landet voro onekligen intressanta. Om utrymmet tilläte det, skulle jag förtälja dem allt från

hans första uppträdande som dräng hos en farmare någonstans i nya England, hvilken förbarmade sig öfver den lille stackarn och satte honom på ladugårdstaket i brännheta solen att spika fast spån — en liten lagom job för mindre arbetsdugliga personer — till hans mera inkomstbringande ställning som medarbetare i Svensk-Amerikanska Dagbladet. Han hade varit landstrykare i många år,

gått från farm till farm och begärt mat och logis såsom »resande herre utan pengar» och dessemellan suttit inburad på grund af den paragraf i amerikanska lagen, som handlar om personer med no visible means of existing1.

Han räddades ur denna nöd genom sin musikaliska begåfning. Virtuos på piano, lyckades han en afton så hänföra publiken på en eländig saloon i en grufstad någonstädes i Wisconsin, att krögaren erbjöd honom fast engagement. I ett par år satt den gamle där och lät fingrarna löpa öfver det utslitna pianots tangenter, tjusande svenska och amerikanska grufarbetare med våra härliga national-melodier. Mer än en gång hände det, att en råbarkad gammal syndare fick tårarna i ögonen vid ljudet af de välkända tonerna, som uppväckte länge sedan förgätna barndomsminnen.

En dag besöktes saloonen af en resande svensk tidningsman från Chicago. Han hörde den ovanliga saloon-musikanten,.tog närmare reda på hans förhållanden och skaffade honom plats vid en Chicagotidning. Där visade han sig som en ganska duglig medarbetare, som särskildt gjorde öfversättningar med mycken omsorg och finess. Tyvärr hade han den ovanan, att taga »bondpermission», så snart hans tillgångar ej räckte till att köpa ett visst hemlighetsfullt pulver, som han fick på apoteket och som jag på goda skäl misstänkte vara morfin. Utan detta lifselexir var han komplett

1 Inga synliga existensmedel.

omöjlig. Första dagen, han saknade det, var han mycket nervös och grälsjuk, den andra klagade han öfver allt och alla; den tredje var han stum som grafven. Ingenting kunde då förmå honom att yttra ett ord.

Trots allt detta fanns hos gubben Afze ett drag af ridderlighet, som erinrade om hans forna tid. Han var utan tvifvel en representant för den rena dekadansen, men hade midt i sin förnedring likväl bevarat ett stycke gentleman. Man kunde ej undgå att hysa en smula respekt för honom, äfven om sympatien fattades.

## Fjärde Kapitlet.

Tidningsmaskineriet sättes i gång. — Charles Newstrom, en första klassens amerikanare. — Svensk och amerikansk uppfostran.

ördagen den 3 september rådde en feberaktig verksamhet på Svensk-Amerikanska Dagbladets lokal.

Redan tidigt på morgonen skulle tidningen gå i press, såsom det heter på yrkesspråket. Sät-tarna hade varit i fullt arbete hela natten och voro helt naturligt trötta; klockan 6 på morgonen inrullades emellertid en bierkagge, som ögonblickligen tömdes och upplifvade de domnade lifsandarna. I redaktionslokalen bestod man sig inte med dylika förfriskningar, men ändock löpte pennan i rask fart och nya laddningar af manuskript sändes alltjämt ut till sättarna, som icke längre höllo sina känslor inom sig, utan förbrukade engelskans och »det skandinaviske sprogs» rikhaltiga förråd af svordomar för att fördöma herrar redaktörers onödiga

verksamhetsifver. Mr Newstrom, the manager, hade fullt upp att göra med att springa fram och tillbaka mellan de båda lokalerna, än påskyndande de tröga, än lugnande norrmännens upprörda känslor (ty det var hufvudsakligen de, som bråkade), än utdelande order åt tryckare, korrekturläsare, sättare och tidningspojkar. De sistnämnda, som, väl ett tjog till antalet, skockat sig i farstun i förväntan på att erhålla tidningar till utbärning och försäljning, höllo ett helvetiskt larm och hade tydligen satt sig i sinnet att rifva ned hela byggningen. Efter åtskilliga tillsägelser, som blefvo utan resultat, sökte direktören lugna dem med att utdela stryk öfver lag. Efter den betan blefvo de något så när hyggliga.

Klockan 7 kom mr Paterson, faktorn, in och förkunnade, att tidningen var propp full och att inte en rad mer gick in. Då faktorn på en amerikansk tidning säger detta, betyder det, att redaktören ingenting mer har att göra. Om han ville ha in sin egen fars dödsannons, är det en omöjlig sak. Men ännu var allt icke färdigt. Korrekturläsningen hade blifvit mycket fördröjd genom de norska sättarnas orubbliga tro på sitt modersmåls öfverlägsenhet. Trots bättre vetande inflickade de öfverallt norska ändelser och stafvelser, så att en renhårig svensk patriot hade kunnat bli gråhårig af att läsa det. Jag gjorde dem uppmärksamma på, att detta inte gick för sig och att de måtte se upp bättre.

»Hvad siger De, mr editor,» svarade den slagfärdiga Heide. »Er icke dette det peneste sprog i verden? Skönner De icke sligt, mr editor? Vores förfädre snackade norsk og Deres svensk, men vi snacker det rene skandinaviske sprog. Det er meget bedre.»

Det var icke lönt att disputera med den karlen.

Ändtligen kunde direktören gifva order om, att formarna (så kalla typograferna de af järnramar sammanhållna slilmassorna) skulle föras till GIobe's tryckeri, ty i följd af upplagans storlek var vår egen press ej tillräcklig denna gång. På 45 minuter hade denna tidnings förstklassiga rotations-press tryckt och vikit hela upplagan af 25,000 exemplar. Under tiden arbetade ett halft dussin personer af alla krafter på att slå in och adressera en sådan mängd tidningar. De skickades till alla poststationer i Minnesota och alla mera betydande svenska orter i Förenta Staternas nordliga och västra stater. Ett par tusen exemplar delades ut i S:t Paul och lika många sändes till Dagbladets afdelningskontor i Minneapolis. Tidningens hundratals agenter och gynnare i stad och på land voro på förhand varskodda; de ombesörjde med största skyndsamhet att de exemplar, de mottagit, utdelades till inom deras område bosatta landsmän. På detta sätt kunde första numret af Svensk-Ameri-kanska Dagbladet läsas under lördagen och söndagen af flertalet svenskar i de båda systerstäderna och i svenska farmer i nordvästern.

Och hela detta kolossala maskineri sattes i rörelse af en enda mans intelligens och energi — mr Charles Newstroms.

Det fordrades i sanning en ovanlig administrativ förmåga att ordna och leda en så pass invecklad affar som vår. Min beundran för direktören steg med hvar dag. Aldrig förr hade en person kommit i min väg, som förenade en så mångsidig bildning med så utmärkta egenskaper som affärsman, arbetschef och tidningsman. Då jag jämförde honom med våra unge män hemma, hvilka erhållit en vida kostsammare och omsorgsfullare uppfostran, kunde jag ej låta bli att tänka, att vår skol- och universitetsbildning i något afseende måste vara på tok. Efter tolf års träget skolarbete är den svenska ynglingen ej kommen längre än att han, öfverlämnad åt sig själf, saknar de flesta förutsättningar att taga sig fram. Och hvad värre är, han har genom sin uppfostran blifvit så opraktisk, att det kräfves åratal innan han kan afnöta så mycket af sin olämpliga lärdomsskrud, att han passar i det borgerliga lifvet. Jag tänkte på de beklagansvärda unge män, som förgäfves bådo om plats i Svensk Amerikanska Dagbladets redaktion. De voro lämpliga exempel att framhålla, om man vill se resultatet af den svenska studentfabrikationen. Efter ytterligare fem till tio år vid universitetet — om de ha råd till en så dyrbar kurs — äro våra studenter visserligen komna så långt, att de i de flesta fall kunna förtjäna sitt uppehälle, men hvar finna bland dessa nykläckta

kandidater, licentiater och doktorer en person med det omfattande praktiska vetande, den duglighet för lifvets olika värf som ägdes af mr Charles New-strom ?

Jag frågade honom en gång, hvarifrån han fått sin bildning. Han smålog och sade: »En del har far min lärt mig; resten har jag lärt mig själf.»

»Men du har väl i alla fall gått i någon skola?»

»Som pojke gick jag i en amerikansk skola,» sade han, »och läste för en mycket vacker ung miss, men den tiden tänkte jag mest på att skjuta ekorrar och flänga på hästryggen.»

Och likväl läste han obehindradt tre språk, var väl bevandrad i världslitteraturen och hade för öfrigt goda kunskaper i alla möjliga ämnen. Ehuru infödd amerikanare, var han synnerligen väl förtrogen med svenska förhållanden; ofta öfver-raskade han mig genom sin grundliga kännedom om allt som rörde vår administration, våra lagar och allmänna inrättningar, och lika skarp som träffande var den kritik, han då och då bestod dessa. Svenska språket behandlade han utmärkt i tal och skrift, men föredrog dock engelskan såsom mera lätthandterlig. Han hade verkställt åtskilliga öfversättningar till engelskan af moderna svenska författare; att han var en framstående amerikansk publicist har jag redan i det föregående nämnt. Dessutom var ban admitted to the bar, det vill säga examinerad advokat, hade förestått statistiska byrån i Minnesotas statssekreteriat, varit första bokhållare i en större affär, gjort flera mekaniska



uppfinningar samt kunde typewriting (maskinskrif-ning), stenografi, telegrafi och ett par handtverk. Som sportsman var han en utmärkt ryttare, simmare, boxare och jägare. Därtill var han ett förträffligt clownämne och dansade cancan à perfection — en egenskap som i Amerika värderas synnerligen högt. Och nu visade han sig som klippt och skuren till den ansvarsfulla post, han beklädde vid the Independent Sivedish American Daily Publishing Co. Hvad kan man mera begära af en 28 års man?

Sedan direktören själf nedforslat de 14 postsäckar, som inneslöto profnumrets postupplaga, och aflämnat dem vid S:t Pauls ståtliga posthus, inbjöd han redaktionen på en finare ostronfrukost till firande af Svensk-Amerikanska Dagbladets födelsedag. Vi samlades alltså på California Winehouse, en restauration på tredje gatan. Utom direktören och jag voro tillstädes de två andra medarbetarna, herrar Berg och Afzenius, samt vår förut omnämnda förträffliga annonsagent, mr Allen. Frukosten blef angenäm; ostronen voro delikata, det kaliforniska vinet befanns superbt och stämningen var den allra gladaste. Jag föreslog den nya tidningens skål och mr Newstrom svarade i ett humoristiskt tal, hvari han förklarade att the Swedish American Daily skulle bli en ny rättfàrdighetens skrud åt hans egen syndfulla stofthydda. Iklädd denna klädnad skulle han med stora steg marschera in i City Hall och sitta till bords med de äldste.

Den rätta och högst betydelsefulla innebörden af detta humoristiska tal insåg jag först senare.

Jag skall icke gå berättelsen i förväg och inviga läsaren i uttydningens hemlighet. Så mycket skall jag likväl säga, att direktörens korta festtal på Dagbladets invigningsfrukost var ett väl valdt motto för de högst märkliga tilldragelser, jag går att skildra i denna sannskyldiga historia.

## Femte Kapitlet.

Ett och annat om tidningsförhållanden och annonser. — Affärsmässig humor. — Teater och konst.

tedan Svensk-Amerikanska Dagbladets start väl var gjord, gick arbetet sin jämna gång framåt. Nya prenumeranter inströmmade i mängd hvarje dag; redan efter den första månaden uppgingo de fasta prenumeranternas antal till något öfver 3,000. I Förenta Staterna mottages ej prenumeration å tidningar på postkontoren, liksom ej heller genom postverkets försorg distribuering sker såsom i Sverige. Alla tidningar måste sändas under band till sina abonnenter. Denna betänkliga brist hos det amerikanska postverket få tidningarna umgälda med dubbelt arbete och dryga kostnader. Vi måste hålla oss med resande agenter, som upptogo prenumeration i landsorten, och fasta agenter i de större städerna. Detta system var mycket dyrbart och slukade en stor del af inkomsterna, men hade den fördelen med sig, att tidningen vann

hastig spridning. Efter allt att döma borde Dagbladet vid årets slut kunna påräkna minst 10,000 prenumeranter.

Mr Allen sörjde rikligen för att annonser ej fattades. Ofta måste en del af dem stå öfver till nästa nummer i brist på utrymme. Det var en brokig samling af skrikande, ofta oförskämdt lögnaktiga, men ännu oftare mycket humoristiska reklamer, som prydde yttersidorna af the Swedish American Daily. Den som aldrig sett en amerikansk tidning har svårt att göra sig en föreställning om den rent af genialiska uppfinningsrikhet, som

utvecklas af amerikanska annonsörer. De nöja sig icke med att genom egendomliga stilar och illustrationer eller originel uppställning draga till sig allmänhetens uppmärksamhet. Själfva afrättningen af annonsen måste också göras så aptitlig som möjligt. Därför måste man tillgripa samma utväg, som predikanterna använda för att göra sina moraliska lärdomar mera lättsmälta. Man blandar in alla möjliga saker, som inte alls höra dit, men i och för sig äro mycket intressanta. En skohandlande till exempel, som annonserar om sina nyinkomna 3| dollars Boston kängor, nöjer sig icke med att konstatera, att dessa kängor öfverträffa alla andra i prisbillighet och hållbarhet, utan börjar till exempel på detta sätt:

»Hvem kan stå i general Grants skor?* Ingen nu lefvande krigare kan det, men han kan trösta

* Amerikanskt uttryck, som betyder: Hvem kan mäta sig med general G?

sig med att W. Pilsburys ryktbara äkta handgjorda Bostonkänguruskor kunna erhållas hos oss för det ruinerande priset af 3£ dollars. Fortgår försäljningen af dessa oöfverträffade skor som hittills i tre dagar till, måste vi inställa våra betalningar.»

De största humbugsannonsörerna äro onekligen tillverkarna af patentmedicin. Alla tidningar i Amerika lefva till stor del på deras annonser. De nöja sig icke med att hålla sig till annons-afdelningen, utan intränga oförsynt på redaktionens helgade område, så att man midt bland nyheter och bildande uppsatser öfverraskas att finna underbara historier om helbregdagörelser genom patentmedicin. Äfven den mest försiktiga och vane läsare kan på detta sätt icke undgå att då och då få till lifs en reklam, som han skyr som pesten. Hans blick faller till exempel på en lofvande berättelse med titel: Ett påskminne från Nischni Now-gorod. Det är en liten fin novell, som han läser med verkligt välbehag. Kommen till den intressanta punkt, då kärleksintrigen får sin upplösning, öfverraskas han att finna, att den unga kvinnan plötsligt får ett kombineradt bröst- och maglidande, som af alla läkare förklaras obotligt, men lika hastigt som underbart botas af Ayers världsberömda blodrenande Sarsaparilla.

Dylika kraftprof på amerikansk uppfinningsförmåga funnos i hvarenda nummer af Svenska Dagbladet. Textafdelningen vimlade af alla slags reklamer, icke blott kvacksalvares, utan äfven andras, bland hvilka särskildt må nämnas järnvägsbolag,

klädes- och skrädderiaffärer, teatrar med flera. Jag försökte i början protestera däremot. Milt ömtåliga europeiska samvete anklagade mig som medbrotts-ling i all denna humbug: jag var ju ansvarig för innehållet, tyckte jag, och måste gå i godo för sanningen af allt som stod i textafdelningen. Inte kunde jag afprofva alla patentmedicin; jag skulle då säkerligen redt mig en förtidig graf. Inte heller kunde jag köpa alla slags skodon, hattar och rockar endast för nöjet att komma under fund med deras usla beskaffenhet. Följaktligen stod jag i •samma predikament som en person, som skrifver på en växel, utan att veta summan, han går i borgen för. Direktören lugnade mig emellertid med den upplysningen, att ingen människa gjorde mig ansvarig för annonserna. Hvarenda tidning toge in sådana och det fölle ingen in att tro, att redaktionen hade en smul med saken att göra. Må vara att detta är sant. Men säkert är, att pressens anseende ingenting vinner på det amerikanska bruket och att det vore en stor olycka, om samma system började tillämpas hos oss, helst man i Sverige är mera benägen att taga saken ad serium.

En god sida hade dock detta sätt att annonsera. Jag kom därigenom i intim beröring med en hel del affärsmän, hvilkas bekantskap var högeligen intressant att göra. Flertalet af dem voro skandinaver, hufvudsakligen svenskar och norrmän. I Minneapolis finnas ett par mycket stora svenska affärshus; i öfrigt kunna våra businessmen i systerstäderna räknas bland de medelstora och äro i

allmänhet ganska solida. Med få undantag äro de så kallade selfmade men, som bragt sig upp från ingenting genom arbetsamhet och sparsamhet eller ännu oftare genom en lycklig tillfällighet eller ett godt handtag af goda vänner. Somliga idkade redan i gamla landet handel eller voro åtminstone anställda i affärer; andra åter ha kommit till Amerika som simpla arbetare och dessa äro i saknad af all bildning. Jag vet framstående svenska affärsmän i S:t Paul som knappt kunna skrifva sitt namn. Ofta har jag undrat, hur det är möjligt att framgångsrikt sköta en större affär utan en tillstym-' melse till bokliga kunskaper och med en mycket begränsad färdighet i

konsten att räkna, läsa och skrifva. Men praktiken visar att det går. Jag känner en apotekare, som ensam äger en stor och vinstgifvande affär på sjunde gatan, hvilken ej kan mera latin än en vanlig borstbindare. Hur han kan expediera ett recept är för mig en gåta. Jag vet också en för detta småländsk vedhuggare som gör penningeaffärer i rätt stor skala, ombesörjer penningars hemsändande till Sverige, säljer ångbåts- och järnvägsbiljetter med mera. Vid S:t Pauls fashionablaste sommarreseort äges de två största hotellen af en för detta snickaregesäll från Värmland ; han sköter själf sin bokföring och gör inköp för köket och vinkällaren. Som man ser är ingenting omöjligt.

Ibland hände det, att någon af dessa selfmade men, som önskade få in en riktigt piffig annons, vände sig till mig med begäran, att jag skulle

affatta den åt dem Åt gamla vänner och bekanta kunde jag ej neka denna tjänst. Det var för resten ett hemligt nöje för mig att se, huru allvarsamt och tacksamt de mottogo de största galenskaper. En bistert blickande, soltorkad och flintskallig lik-kistfabrikant kom en gång upp till mig. Sedan han tagit mig i hand och sagt det vanliga »How di do?» utspann sig följande konversation:

»Well. Jag skulle lika1 att du gjorde mig en tjänst, mr Cassel. Ser du, jag ritar2 inte bra, men nu är det så, att jag fått hem storet3 fullt med likkistor för barn af ny pattem*, och jag skulle putta5 in en advertisement om det i papperet». Well, vill du rita det åt mig, vore det bra. Men kläm skall det vara, you know.»

»Mycket gärna. Men det passar väl inte att skrifva något lustigt om likkistor?»

»Well, det skall vara något /hk7. Det likar amerikanska peoplet8 bra.»

Jag höll mig för skratt, fast med möda, ty den dystert blickande likkistfabrikanten såg för härlig ut, då han så där affärsmässigt talade om skämt, och jag lofvade att göra, hvad han bad. Följande dag lästes bland senaste nyheter från S:t Paul följande notis:

»Herodes barnamord utgjorde i går afton ämnet för en gripande, ur vetenskaplig synpunkt mycket förtjänstfull föreläsning i the Peoples Church. Pre-

1 af to like - tycka om; 2 af to ivrite = skrifva;

8 af store = bod, lager; * modell; 5 af to put = sätta;

6 af paper = tidning; 7 skämt; 8 af people = folk.

dikanten mr Stevens kom med anledning af det intressanta ämnet i tillfälle att gissla ett af den moderna civilisationens svåraste lyten, som vi ej anse här vara rätta platsen att närmare specificera. Så mycket må dock vara sagdt, att ginge man i dag till väga på samma brutala sätt som konung Herodes, skulle P. P. Erixon, den berömde likkist-fabrikanten corn. 7 Jackson str., som äger det största och solidaste lager af barnlikkistor mellan Mississippi och Atlanten, vara en rik man.»

Denna annons inbragte mig som extra arvode en vackert ornamenterad silfverplåt, som jag ännu bevarar för framtida behof.

En annan gång annonserade jag åt en snickare om fåtöljer på detta sätt:

»Dödsfall. Mr Burnes afled i går afton kl. 10. Enligt fyra läkares enstämmiga utsago var dödsorsaken magkatarr, framkallad genom brist på hvila efter maten. Hade mr Burnes regelbundet tagit sig en half timmes middagslur i en af J. W. Bensons, 105 9:th str., utmärkta fåtöljer, skulle han sannolikt ännu i dag vara en prydnad för samhället. »

Sin erkänsla bevisade mr Benson genom att skänka mig en särdeles komfortabel skrifstol.

Man må emellertid inte inbilla sig att annon-sörerna alltid voro så lätt tillfredsställda. Somliga plågade oss med de mest obilliga fordringar och de voro i regel de, som betalade sämst. I en amerikansk tidning måste man taga mera hänsyn till annonsören än hvad som vanligen sker i

Sverige. I Amerika, där business betyder allt, spelar helt naturligt tidningens förnämsta inkomstkälla en annan roll än hos oss, där lyckligtvis de materiella intressena ännu ej tagit en så afgjord öfverhand. Annonser betalas i Amerika efter bestämd taxa, vanligen beräknad efter tum, men det finns knappast någon tidning, som ej låter ackordera med sig eller i alla händelser medgifver en del annon-sörer extra förmåner. Stundom sker betalningen in natura, såsom alltid är förhållandet med järnvägarnas (i Förenta Staterna finnas endast enskilda sådana) och teatrarnas annonser. Som ersättning för de förra erhåller redaktionen så kallade tusen-milsbiljetter, som äro ställda på viss person och ej kunna öfverlåtas. Redaktören tillskyndas därigenom den stora personliga fördelen att få resa fritt på det annonserande bolagets banor, men på så sätt blir han också klafbunden af bolaget. Vågar han göra misshagliga anmärkningar mot oskick, slarf eller för höga taxor vid dess järnvägar, indragas tusenmilsbiljetterna. Det händer därför sällan, att man i amerikanska tidningar får se någon kritik öfver den oerhörda vårdslöshet, som råder inom järnvägstrafiken, eller öfver det upp-skörtningssystem, som åtminstone en del bolag göra sig skyldiga till gent emot allmänheten. Ja, trots konkurrensen sins emellan hålla bolagen hvarandra om ryggen, då det gäller att skydda sig mot pressens anfall, så att det icke ens duger att alltför skarpt kritisera ett icke annonserande järnvägsbolag.



Teatrarna betala sina annonser med biljetter, och det ser ut som om de amerikanska redaktionerna vore mera taksamma härför än de europeiska, ty de undvika sorgfälligt att genom onödig kritik stöta teaterdirektörerna för hufvudet. I detta välsignade land råder den största enighet mellan skådespelare och recensenter, och de senare anse sig mycket lyckliga, om de få uppvakta någon kvinnlig sujett för att ödmjukast fråga, hur mycket hennes nyaste toalett kostar. Teaterrecensionerna inskränka sig vanligen till uppradande af det gaste-rande sällskapets föregående framgångar (högst få teatrar äga stående sällskap) samt ett idiotiskt lofprisande af »stjärnornas» skönhet, talangfullhet och toaletter.

I S:t Paul finnas två teatrar, som förtjäna detta namn, the Grand Opera och Peoples Theatre. Jag besökte dem icke ofta, ty det är mig alltid motbjudande att berömma en sak mot bättre vetande.

En kväll skickade jag gubben Afze på operan; då han kom tillbaka, satt jag ännu kvar på byrån. Jag såg genast på honom att något ovanligt var på färde. Han var blossande röd i ansiktet och trippade af och an, knäppande med fingrarna, såsom han brukade, då han var riktigt ond.

»Hvad står på,» frågade jag.

»Å, det är gräsligt!» stönade han. »Det är afskyvärdt! Jag tror jag blir galen!»

»Har det inträffat någon olycka?» Jag började frukta, att gubben fått ett anfall.



»Ja, är det inte så man kan bli tokig! Det nötet, som hade Romeos roll, stod och sjöng falskt i självfva balkongscenen. Och ta mig fn, nu svor jag, det fanns en enda i hela salongen, som hörde det. I morgon kommer, så sant jag lefver, tidningarna att säga att balkongscenen var af den mest gripande effekt, att Romeo var skön som Apollo och att Julias diamanter voro värda minst 3,000 dollars. Ja, är det inte så man kan bli tokig!» Och därmed gick han med hufvudet sänkt och händerna inburrade i håret ett slag kring rummet. Plötsligt stannade han och stampade i golfvet, i det han skrek: »Men jag skall ge dem! Jag skall visa dem att deras musik åtminstone inte går i mig.»

Den uppretade för detta kongl, sektern och kammarmusikern slog sig ned vid skrifbordet och skref en ljungande artikel, hvari han grundligt ref ned Förenta Staternas förnämsta operasällskaps anseende. Han gaf sig alla onda och goda makter i våld på att artikeln skulle in i vår egen tidning och öfversatt till engelska skickas till the World i New-York. Jag lofvade mitt bistånd, men det gick dock med denna kritik som med så många andra utmärkta saker: den hamnade i papperskorgen. Vår direktör var denna gång omöjlig och the World svarade mera kvickt än artigt: »Svinhugg gå tillbaka. »

Medan jag talar om teater, kan det vara på sin plats att nämna något om svensk scenisk konst i Amerika. Ämnet är snart athandladt. Hela den



tid jag vistades i S:t Paul gafs ej mer än en enda svensk teaterföreställning och denna af ett resande sällskap,

bestående af två verkliga konstnärer, en aktör och en aktris från Sverige, och åtskilliga mer eller mindre dilettantmässiga hyrda amatörer från Chicago. Sällskapet uppförde på den stora och vackra festsalen »Märket Hall» ingenting mer eller mindre än »Vermländingarne». Om spelet och sången vill jag blott anmärka, att god vilja inte saknades att återgifva det gamla välkända folkskådespelet i sin rätta milieu, och om också inte krafterna alltid räckte till, var dock det hela för den, soin ej hade alltför färskt minne af kongl, operans i Stockholm prestationer af samma pjes, ganska njutbart. Men publiken! Den var vida omöjligare än vare sig sången eller Chicagoamatörernas värmländska. Den stampade och väsnades, så att man hade svårt att uppfatta, hvad som sades, och midt under de mest gripande scenerna stördes man af gapskratt. Den bekanta scenen, då Anna stiger ur båten och sjunger sin djupt vemodiga afskedssång, hälsades af ett ihållande fån-grin, hvars motiv jag för min del, trots utveckladt sinne för det komiska, hade mycket svårt att finna. Af allt det fint poetiska i »Vermländingarne» tycktes denna publik icke uppfatta mycket.

Jag tror att hvarje försök att bjuda svenskarna i västern dramatisk eller lyrisk konst skall fullständigt misslyckas. Då icke ens en pjes af så folklig karakter som »Vermländingarne» ligger inom deras fattningssfer, hur skall man då länka sig att

med utsikt till framgång kunna uppföra operor eller dramer, som fordra en publik med utvecklad konstnärlig smak? Det går helt enkelt icke. De spelandes förmåga må vara hur stor som helst, försöket är ett på förhand gifvet fiasko. Liksom den moderna svenska litteraturen vunnit föga insteg i Amerika, så skall också den moderna sceniska konsten länge blifva främmande för svensk-amerikanarna. De bildade elementen bland dem äro alltför svaga och spridda för att någonstädes bilda en ekonomiskt afsevärd publik. Till och med i Chicago, där dock lättare dramatiska alster då och då gifvas af amatörföreningar och väl bättre förutsättningar finnas än i någon annan amerikansk stad, har man fåfängt sökt upprätta en nationell svensk scen, något så när jämförlig med dem vi äga i vårt eget land.

Svensk-amerikanaren som typ är allt utom konstnärligt anlagd. I detta som i många andra fall har yankeeandan verkat försämrande på det svenska skaplynnet. Här hemma finner man ofta äfven hos arbetsklassen ett betydande intresse för konst. I västern försvinner detta snart under den depraverande inverkan af den förskämda amerikanska smaken och den allt uppslukande jakten efter dollarn.

De enda svenska konstnärer som uppträdt med någon framgång i Amerika äro konserterande sångare och sångerskor. Sedan Jenny Lind brutit isen med den mest lysande tourné, som kanske någonsin blifvit gjord, ha andra framgångsrikt följt

i spåren, senast nu stockholmsoperans storheter »Lunkan» och fru Östberg. Men äfven dessa ha haft sina konstnärliga vedervärdigheter, att icke tala om de rent personliga, härrörande från de amerikanska landsmännens fullkomliga brist på kunskap om hvad som är comme il faut.

Mr Allen berättade mig åtskilliga lustiga historier om Jenny Linds gaslerande i S:t Paul, som äro ganska betecknande. Den berömda sångerskan hade efter någon tvekan beslutat utsträcka sin tourné så långt västerut, och svenskarna i S:t Paul hade utsett en särskild kommitté, bestående af några mera framstående affärsmän, för att värdigt mottaga sin celebra landsmaninna. Kommitténs tre ledamöter voro till mötes vid stationen med en fyr-sitsig droska. I denna stego två af herrar kom-mittènter först upp och togo plats på baksätet, hvarefter den tredje med de föregåendes tillhjälp langade upp festföremålet på framsätet och tog plats bredvid den något förbluffade sångerskan, som likväl höll god min och bjöd till att se glad ut. Framkomna till hotellet, hvarest endast två rum voro iordningsställda åt sångerskan och hennes sällskap, togo herrar kommittenter till den grad sin gästs tålamod i anspråk, att hon slutligen blef alldeles utledsen och bad att få vara i fred. Själfva konserten ägde rum i en kolossal lada och lär hos den ädla konsertgifverskan ha efterlämnat ett varaktigt minne af S:t Paul.

## Sjette Kapitlet.

Svenskarnas politiska ställning i Amerika, — Republikanska partiets ofelbarhet. — Helgon och bofvar. — Första underrättelsen om det stora valet.

Svenskarna äro af naturen ett folk, föga an-lagdt för politik. Deras brist på själftillit, som med rätta blifvit

anmärkt som ett huf-vudfel i nationalkarakteren, deras obenägenhet för offentligt framträdande, deras svårighet att uttrycka sig, ja själfva deras språk lägga hinder i vägen för dem alt blifva en politiskt Iifaktig nation, såsom fransmän och norrmän och framför allt irländare och amerikanare.

Öfverflyttad på amerikansk botten bibehåller svensken sin medfödda politiska tröghet, om han också ej kan undgå att äfven härvidlag påverkas af yankeeandan. Han står tämligen främmande för de politiska spörsmålen, och det är endast genom energisk bearbetning han vid de ofta åter-

kommande valstriderna kan ryckas upp ur sin domning och förmås att aktivt deltaga i kampanjen.

Han kommer då aldrig ensam, utan i flock. Det inger tydligtvis den gode svensk-amerikanska medborgaren en känsla af trygghet, att han har ett stort antal landsmän i sällskap vid uppmarschen till valurnan; svag som han är för det allmänna omdömet, fruktar han ingenting högre än att ställa sig i opposition till sina landsmän och tål å andra sidan ej heller, att någon af hans bekanta har en afvikande politisk mening.

Detta är grundorsaken till det märkliga förhållandet, att nästan hela den svensk-amerikanska nationen tillhör det republikanska partiet, liksom också mig veterligt alla i Förenta Staterna utkommande svenska tidningar hafva — eller åtminstone hade för några år sedan — en och samma politiska färg. Man skulle kalla en sådan enighet beundransvärd, om icke den misstanken låge nära till hands, att politisk omogenhet, att icke säga dumhet är orsaken därtill. Resonnerar man med en svenskamerikanare af den ordinära kalibern i politik, kommer man snart under fund med, att han har mycket svaga, ofta de mest förvända begrepp om partiernas program och partistridernas egentliga innebörd. Han kommer fram med några vanliga innehållslösa slagord och fraser af mycket gammalt datum och vill gärna se alla politiska frågor mot inbördeskrigets bakgrund. Demokraterna äro slafhandlare och republikanarna de, som befriat landet från slafveriets ok. Detta är hans evangelium, förkun-


nadt i årtionden af partiets tidningar och talare och grundligt inpräntadt i hans hjärna. Någon annan politisk idé tyckes öfver hufvud ha svårt att rymmas där.

Inbördeskriget är den rättrogna republikanarens outslitliga käpphäst. En mild försyn har försett ett parti, som för öfrigt saknar hvarje tillstymmelse till idéela syften, med minnet af ett stort och ärofullt krig, utkämpadt för en ädel sak, och helt naturligt är, att detta parti, som numera endast har namnet gemensamt med det, som under Lincolns dagar gick till kamp mot slafveriet, slår politiskt mynt af sina tappra förfaders bedrifter. Man skall aldrig få höra ett tal vid ett republikanskt valmöte, där icke orden >the great war» och »the grand army» (så kallas med ett gemensamt namn de från kriget kvarlefvande soldaterna) förekomma, och talaren kan då vara säker att väcka de församlades entusiasm.

Här ha vi också orsaken till att svenskarna från början kommit att sluta sig till det republikanska partiet. Då inbördeskriget utbröt, voro våra landsmän, som nästan uteslutande bodde i norden, själfskrifna att tillhöra the republican party; det gamla nordiska krigarlynnet förnekade sig ej heller nu, och med lust och glädje störtade sig ättlingarna af kämparna vid Lützen och Narva in i den blodiga fejden och skuro där rika lagrar. Sedan dess ha de fasthållit vid traditionen och förblifvit trogna anhängare af the republican party, oaktadt de ofta haft alla skäl att svika dess fana.

De sluga yankees ha beundransvärdt väl förstått att draga fördel af denna svenskarnas lojalitet.

»The Swedish vote» * spelar i de norra staterna en ganska betydande roll vid valen, och mången gång har den republikanska kandidaten i främsta rummet haft svenskarna att tacka för sin seger. Hvad vore då naturligare, än att dessa erhöllo ett motsvarande inflytande i regeringen och de lagstiftande församlingarna? Men något sådant har aldrig ingått i de ledande politikernas planer. Ett och annat brödstycke, vanligtvis ett ämbete af underordnad rang, ha de sett sig nödsakade att kasta åt dem, men det förnämsta »krigsbytet» (såsom sådant betecknas de offentliga ämbetsposterna) ha de alltid behållit för sig själfva. På så sätt hafva svenskarna blifvit den i förhållande till sin styrka sämst representerade nationen och på köpet fått nöjet att uppbära hederstiteln »Voting c at lie» (röstande boskap) — ett namn som de tyvärr ej sällan gjort skäl för.

Det vore dock orättvist att fälla dessa allmänna omdömen om svenskarna i Förenta Staterna, utan att samtidigt erkänna, att det gifves många vackra undantag från den allmänna regeln. Man träffar alltid någon landsman i hvarje större svenskt sett-lement, som fördelaktigt skiljer sig från den stora mängden och med hvilken man kan föra en politisk diskussion. Särskildt tror jag, att man i S:t Paul och Minneapolis skall finna åtskilliga politiskt tänkande svenskar.

* Gemensam benämning på svenskarnas röster.ILLA LÖNAD LOJALITET. G9

1 öfrigt kan man väl förstå, att de dagsverkare, småbönder och torpare, som utgöra lejonparten af den svenska invandringen i Förenta Staterna, äro föga i stånd att fatta och bedöma en så invecklad, af de amerikanska yrkespolitikerna med flit tillkrånglad politik, som den, hvilken möter dem i det nya landet. I Sverige ha de i allmänhet varit fullkomligt likgiltiga för offentliga spörsmål; det är egentligen på senare tiden som de politiska rörelserna, särskildt tullstriden, nått ned till de djupare lagren af samhället. 1 Amerika, där politiken ligger i luften, tvingas de att åtminstone ytligt sysselsätta sig med den. Men om de hemma, där de dock ha att tillgå goda tidningar af olika partifärg och åtminstone någon gång få höra sansade politiska tal, ha svårt att fatta, hvarom frågan är, hur skall man då begära, att de, öfverflyttade till ett främmande land, hvars språk de alls icke eller blott ofullständigt begripa, skola rätt bedöma en politik, som af fullslipade kanaljer vränges och vändes, så att man till sist ej vet ut eller in?

Detta hindrar naturligtvis icke, att de okunnigaste af våra landsmän där ute ofta yttra sig med den mest öfverlägsna tvärsäkerhet om politiska frågor. Kommer man in i en svensk saloon — helst under pågående valstrid — får man merendels höra politik diskuteras. Vanligen är det krögaren själf som för ordet och ban spar inte på svordomar och injurier mot sina antagonister. Bland svenskar i västern äro inga råare och grötmyndigare70 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

än dessa saloonkeepers1, som börjat som arbetare, skrapat ihop en shilling och salt upp saloon. Jag skall längre fram presentera för den ärade läsaren ett exemplar af detta föga sympati väckande species. Arbetarna, som samlat sig omkring honom och lyssna till hans politiska visdom, instämma då och då beundrande eller bekräfta samma åsikter med mustiga eder. Detta är den politiska skola, hvari flertalet af de svensk amerikanska arbetarna gå.

Under sådana förhållanden har den svenska pressen i Amerika ett särskildt stort ansvar. Den åligger det att klargöra de kinkiga frågorna och framställa dem så enkelt och tydligt, att publiken kan fatta dem. Till dess uppgifter och dess omdömen sätter den svensk-amerikanska valmannen blindt förtroende: uppgifterna kan han ju icke kontrollera, och självständigt omdöme saknar han ju oftast.

Hur begagnar då pressen sitt inflytande? Ja, den frågan skulle jag helst lämna obesvarad. Sina kolleger bör man ju helst undvika att tala illa om. Dessutom vet jag ju, att hvad jag än yttrar i detta fall, skall man från Amerika alltid svara mig: han är demokrat och då är ju klart, att han skall tala illa om oss republikaner. Jag erkänner, att om jag måste ställa mig på någondera sidan af de två stora, om makten i Förenta Staterna kämpande partierna, så väljer jag obetingadt det demokratiska såsom minst depraveradt. Men jag är visst icke

1 Krügare.SVENSK-AMF.RI K~. PRESSENS INFLYTANDE. 71

renhårig demokrat och skall för resten söka aihålla mig från alla partisynpunkter.

Den svensk-amerikanska pressen har i politiskt afseende hufvudsakligen två syften. Det ena är att i alla väder berömma svenskarna såsom nation och individer betraktade och det andra att predika republikanska partiets ofelbarhet.

För att nu börja med det första, är det ju ett vackert mål att söka höja nationalitetskänslan, så framt detta icke sker på sanningens bekostnad eller till förfång för en sund självkritik. Men de svenska tidningarna i Amerika tyckas samt och synnerligen satt sig i sinnet, att inbilla sina läsare, alt de öfverträffa alla andra människor i goda egenskaper. Får man tro dem, äro landsmännen där ute i västern blomman af landets befolkning; i arbetsamhet, företagsamhet, intelligens, nykterhet, sedlighet och gudsfruktan stå de långt framom ej blott alla invandrade nationer, utan äfven de infödde amerikanarna självva. Af detta ständiga lofprisande har hos svenskarna alstrats ett

andligt högmod, som tar sig de löjligaste uttryck. Jag skall framdeles omtala några drastiska exempel därpå. Anmärkas må emellertid, att dessa öfverdrifna tankar om svenskhet alls icke sträcka sig till gamla Sverige. Nej, därom har man, åtminstone i politiskt afseende, ingenting godt att säga. Det är bara svenskarna i Amerika som äro ypperliga och endast deras arbete, som skall framhållas — gärna på moderlandets bekostnad.72 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

För att den vackra blomstermålning, svenskamerikanska pressen gjort af sina landsmäns egenskaper, skall framstå i riktigt bjärt dager, har man ansett nödigt att gifva taflan en riktigt mörk bakgrund. På samma sätt som i dramat hjältens dygder skarpare belysas genom bofvens skurkaktighet, förhöjes verkan af svenskarnas lofprisande genom ett lika systematiskt nedsättande och fördömande af irländarna. De eländiga irländarna äro Amerikas busar. Ingen svensk, som behandlar amerikanska förhållanden, underlåter att kasta några skoflar smuts på den irländska nationen. Ju tner man kan nedsätta den, ju bättre. Se på svenskarna, så mycket bättre de ärol Man har på detta sätt lyckats befasta ett stort svalg mellan svenskar och irländare; en onaturlig fiendskap har uppstått mellan båda nationerna. I politiken bekämpa de hvarandra teoretiskt, i slagsmål och blodiga kalabaliker praktiskt. Våra tidningar där ute se på och underblåsa. Det är ju alltid roligt att ha någon att skälla på, sade gårdvaren.

Sanningen om irländarna är, alt de liksom andra ha sina fel och sina förtjänster; och om deras fel äro större än svenskarnas, så äro i många fall äfven deras förtjänster större. Irländarna äro en gladlynt, sällskaplig, verksam och rikt begåfvad nation. De hålla ihop som ler och långhalm och vinna därigenom fördelar, som väcka andra nationers afund. Att de äro fallna för slagsmål och allt för högt värdera sin nationaldryck, whisky, vill jag icke förneka.SVENSKARNA 1 S.T PAUL.



Om det andra syftet — att predika dogmen om republikanska partiets ofelbarhet — skall jag blott säga, att det liksom det första väl har sin djupaste grund i önskan att smickra svenskarnas fåfänga. Det ligger i sakens natur, att ett parti ej alltid kan ha rätt liksom ock att för mycket beröm skämmer uppfostran. De svensk-amerikanska tidningarna läsas mycket och deras inflytande är vida större än pressens i Sverige. Dess värre kan man icke säga, att detta inflytande är afgjordt godt.

Efter dessa allmänna anmärkningar om svenskarnas politiska roll i Amerika, skall jag återvända till S:t Paul. I Minnesota och framfor allt i dess hufvudstad intaga svenskarna en mera framskjuten ställning än annorstädes i unionen. De hafva här bevarat sin nationalitet och bättre förstått tillvarataga sina intressen. Vid den tid jag vistades i S:t Paul, satt som statssekreterare i Kapitolium den mycket bekante, numera aflidne öfverste Mattson. Hans närmaste man var äfvenledes en svensk, herr H. Stockenström, för öfrigt journalist och redaktör för Chicagotidningen »Hemlandets» Minnesota-edition. I legislaturen voro svenskarna tämligen väl representerade, kvantitativt om också icke kvalitativt, och i de flesta stadens och statens ämbetsverk voro svenskar anställda.

S:t Paul är en demokratisk stad, det vill säga demokratiska partiet har där öfvermakt, i motsats till hvad förhållandet är i det öfriga Minnesota, som räknas till republikanarnas »säkra» stater. I S:t Paul finner man äfven, märkvärdigt nog, en



demokratisk svensk majoritet, och det är tack vare denna omständighet svenskarna där lyckats vinna så stort inflytande på stadsförvaltningen.

Några månader efter min ankomst till staden skulle ett viktigt val äga rum. Det gällde ingenting mer eller mindre än att utse nya »äldste», stadens högsta styresmän.

De amerikanska institutionerna utmärka sig i allmänhet för sin enkelhet. Liksom om lagstiftarna förutsett, att de offentliga ämbetena i den fria republiken skulle blifva lika* många frestelser till stöld, hafva de inskränkt deras antal till ett minimum. På detta sätt är faran för nationens moraliska depravering till en del undanröjd och administrationskostnaderna i alla händelser betydligt mindre än de skulle vara, om samma system som i Sverige

tillämpades.

I staden S:t Paul med sina 140,000 invånare består den inrättning, som hos oss motsvarar stads-fullmäktiga, af endast få personer, aldermen, hvilka tillsammans utgöra the City council. Denna myndighet handskas med kolossala summor och har de bästa tillfällen i världen att låta en del af de dollars, som gå genom dess händer, halka ned i fickan.

Ingen annan ämbetspost ger i detta afseende så stor chance och följaktligen är det också förnämligast inom rfaisförvaltningen som underslef af ämbetsmän förekomma i Förenta Staterna. I New-York och Chicago har man haft glänsande exempel på det allt för sanna ordstäfvet »tillfallet gör tjufven», och de senaste häpnadsväckande stölderna

inom dessa städers förvaltning bevisa mer än väl att den strängaste kontroll bär är af nöden.

Hos oss är det ju ingen ovanlig sak, att en ämbetsman »tar ur kassan» och kommer på balans; men i allmänhet gör han detta, drifven af nöden och i afsikt att så snart som möjligt återbetala »lånet». Har en katastrof en gång inträffat, är hans anseende slut, och om han också undgår lagens straff, är han för alltid dömd af opinionen. Icke så i västern. Ett duktigt tag ur stadens kassa, helst om det är riktigt stort och fint utfördt, betraktas som ett drag af yanhee pluck; utmärkande för det amerikanska skaplynnet är, att själfva de bestulna ej kunna låta bli att skänka ett dylikt stordåd sin beundran. Då den sista stora millionstölden ur Chicagos stadskassa upptäcktes och de brottsliga medlemmarna af stadens råd satt sig i säkerhet på andra sidan Michigan (Canada är den säkra tillflyktsorten för stortjufvarna i Förenta Staterna), innehöllo flera af stadens tidningar artiklar, hvari brottslingarna erhöllo ampla loford för sin äkta amerikanska energi och företagsamhet. Utan tvifvel gåfvo dessa tidningar uttryck för hvad den stora massan af stadens befolkning tänkte.

Under sådana förhållanden är det vid val af aldermen en underförstådd sak, att sysslan är inbringande, trots att aflöningen i förhållande till det ansvar, som åtföljer en sådan post, är löjligt liten. Följaktligen är äfven intresset för ett sådant val utomordentligt — en omständighet som i och för sig är en garanti för att det som ofvan anförts

är sant, ty i Amerika finnes intet verkligt intresse för en sak, om ej there is rnoney in it.

Den första underrättelse jag erhöll om valet var genom en bekant affärsman, mr B. Johnson, ägare af Scandia House. Jag träffade honom en afton på gatan och mot vanligheten visade han mig den uppmärksamheten att komma fram till mig och bjuda mig en havanna. Han var annars känd i hela staden för sin snålhet, och det sades om honom, att han aldrig tände en tändsticka för mindre än två ändamål. Jag hade sålunda all anledning att förmoda, att mr Johnson hade något viktigt ärende. Så tycktes emellertid icke vara händelsen. Han språkade om allt möjligt, om det härliga höstvädret, om tidningens framgång, om gemensamma bekanta, och tycktes vara vid det bästa humör. I förbigående nämnde han, att om jag någon gång finge tid att titta in till honom, vore jag mycket välkommen på en liten middag och ett godt glas vin. Så mycken vänlighet gjorde mig rörd. Jag försäkrade honom, att jag skulle komma med det allra snaraste, och att han kunde vara viss om, att jag ej skulle glömma hans välvilja. Just som vi skulle skiljas, höll han mig kvar ett ögonblick och hviskade helt förtroligt:

»Har du hört, hvem som kommer att runna1 för ålderman? Svenskarna ämna putta upp en kandidat, ser du.»

1 Runna tör, af engelskans run for, är ett inom politiska kretsar vanligt uttryck, som betecknar: vara kandidat till ett ämbete och själf eftersträfva det.

»Nej, så tidningsman jag är, måste jag bekänna, att jag inte ens vet, när valet skall bli.»

t Well, det är två månader dit än, men det är inte for tidigt att börja arbeta. Svenskarna måste vara eniga denna gång. Annars blir det ingen success.»

»Nå hvem är den lyckliga?»

»7 de-l:nowx. Fråga din vän, managern. Jag tänkte annars du hört några rykten.»

»Nej, jag är okunnig som ett nyfödt barn.»

»Jag är rädd, du är too smart2, mr Cassel. Well, folk talar om att sätta upp som åldermanskandidat — mr B. Johnson.*

De sista orden uttalades i en långdragen, starkt betonad hviskning. Genast som han sagt dem, försvann åldermannen in spe om gathörnet.

Då jag sedan träffade min vän Allen, talade jag om för honom det samtal jag haft med mr Johnson. Han åhörde mycket uppmärksamt hvad jag sade.

»Den där Johnson är en inpiskad räf,» yttrade han betänksamt. »Håll ögonen öppna, då du inlåter dig i business med honom. Han är den smartaste svenska affärsmannen i hela S:t Paul. Jag känner honom godt. Västgöte till börden, kom han hit för trettio år sedan med två tomma händer. Men så tomma de voro, höll han dem för goda till ärligt arbete; i stället öppnade han

1 Inte vet jag; * allt för slug. Smart är ett ytterst vanligt amerikanskt ord och begagnas i både ond och god bemärkelse.

saloon i New Gothenburg, en liten usel svensk bondby nere i södra Minnesota, och klådde så bra sina landsmän, att han efter några år kunde sätta upp en krog här i staden, och nu har han flyttat in i det ståtliga Scandia House. Newstrom har talt om åtskilligt om honom. Hans far är pastor där nere i New Gothenburg och pastorn hade mycket krångel med att draga försorg om barnungar och bedragna farmarflickor, som herr Johnson lämnade efter sig, då han for från platsen. Ett par rättegångar anhängiggjordes också, men den fähunden var smart nog att slingra sig ifrån dem billigt nog.»

»Jag trodde annars, att i sådana där fall flickorna alltid fingo rätt i Amerika.»

»Ja, oftast, — i synnerhet om mannen är oskyldig. Man har exempel på flickslinkor, som stulit sig till en kyss af en rik karl i vittnens närvaro, och processat sig till 10,000 dollars i skadeersättning. Hvad skadan bestod i, det vete hin. Men amerikanarna ha nu sina särskilda synpunkter. Olyckan var emellertid denna gång, att flera flickor på en gång gjorde anspråk på Johnson. Han kunde naturligtvis inte gifta sig med dem allesammans, eftersom vi bo i Minnesota och inte i Utah, och följden var, att han slapp dem allihop. Däremot blef han dömd att betala 1000 dollars i skadeersättning åt hvar och en — det var sex stycken — men han hade ingenting, det vill säga han ägde bara ett hus och 160 acres land, värda en 10,000 dollars, men enligt de frisinnade lagarna i det här landet räknas det till homstead, som inte kan ut-

mätas. En af flickorna har sedan förnyat rättegången, men då blef han frikänd af juryn — förmodligen emedan han låtit jurymedlemmarna fritt dricka whisky ett par månader. Nu är den gamla upptorkade syndaren gift med en ung skönhet, den vackraste svenskan i S:t Paul. Undrar hur hon känner sig.»

»Har en sådan karl utsikter att blifva ålderman?»

Allen ryckte på axlarna. »Lots of money \» sade han. »Jag undrar emellertid,» tillade han allvarsammare, »om han inte gjort upp räkningen utan värden. Misstar jag mig inte allt för mycket, får han en svår konkurrent i en nära bekant till oss.»

»Hvem då?»

»Charles Newstrom.»

1 Duktigt med pengar.Sjunde Kapitlet.

Ett litet näpet parti. — Svenska politiska klubben sammanträder. — En krigisk fredsdomare. — Amerikansk vältalighet.

fter den lika öfverraskande som viktiga underrättelse jag erhållit af mr Allen, emotsåg jag med stort intresse

sakernas vidare utveckling. Jag väntade att direktören skulle framlägga för mig sina planer, men han föredrog tydligtvis att arbeta i det tysta, ty ingenting vidare om åldermansvalet hördes af på en vecka. Hans tankar tycktes hufvudsakligen upptagas af att kurtisera en ung änka, mrs Whice, som bodde vägg i vägg med honom på Ryan.

Det förefaller kanske en svensk läsare egendomligt, att ett ensamt fruntimmer bosätter sig så där på ett hotell, men i Amerika är det mycket vanligt. Mrs Whice bebodde med en liten mops och en sex års förtjusande söt dotter två rum på


hotellet, och närmast intill hade mr Newstrom sin dubblett. Hvad var då naturligare än att de då och då aflade visit hos hvarandra? Bekantskapen blef snart förtroligare, och direktören använde slutligen all sin lediga tid med att kuska omkring med sin lilla »fru» och hennes dotter i en boggy. Bland bekanta — och direktören kände nästan hela S:t Paul — väckte detta uppmärksamhet. Man talade allmänt om ett förestående giftermål. Mrs Whice var rik och vacker. Det var således allt skäl att gratulera.

Emellertid kom jag snart under fund med, att direktörens tankar ej voro så uteslutande riktade på kurtis. Snarare använde kurtisen den som bulvan för att afleda uppmärksamheten och invagga motståndarna i säkerhet. I verkligheten bedref han ~en ytterst energisk agitation bland svenskarna; första frukten däraf visade sig i bildandet af en svensk politisk klubb, hvars ändamål var att bevaka och främja svenskarnas intressen. Klubbens första sammanträde var utsatt till nästa lördagskväll.

Allen och jag gjorde sällskap till mötet. Vi kommo i god tid, men funno likväl den rymliga samlingslokalen fylld af en talrik och, af de ifriga hviskningarna att döma, mycket intresserad publik. Allt hvad S:t Paul ägde af framstående landsmän var här samladt: alla de förnämsta affärsmännen, åtskilliga ämbetsmän, publicister och präster jämte en del arbetsförmän och arbetare. De sistnämnda voro dock ej många. Längst fram varseblef jag några kända politiska koryféer, bland dem vår vän


direktören. Han satt med sin vanliga nonchalans: stolen tillbakalutad, vänstra foten uppkastad på högra knäet, hatten på nacken och cigarren i munnen. För öfrigt hade flertalet af de församlade hattarna på sig och rökte, så att ljuskronorna nästan försvunno bakom tjocka tobaksmoln. Längst ned vid dörren upptäckte jag B. Johnsons räf-fysionomi.

Sedan mötet utsett president och sekreterare, reste sig en tjock herre med ett jovialiskt utseende, mörkröd ansiktsfärg och stora klotrunda ögon och begärde ordet. Allen knuffade mig i sidan.

»Nu skall du få höra något riktigt amerikanskt,» hviskade han. »Det är fredsdomaren Nelson, den populäraste svensken i S:t Paul.»

Jag gjorde mig beredd på något extraordinärt, men hann icke besinna mig många sekunder. Mr Nelson, the justice of peace, hade redan skridit fram till midten af golfvet. Där stannade han, slog ut med båda armarna och utropade med en stark, djup basröst:

»Goda herrar och svenska män I Här slår jag som Gustaf Vasa på Mora kullar! (Paus; dödstystnad.) I han samlats, ättlingar af bragdrika förfäder, för att rädda landet undan en öfverhängande fara. Till eder, gentlemen of the West, skallar maningsordet: Stå stark du ljusets riddarvakt! Den irländska pöbeln, denna afgrundens hydra, hotar att dränka vår stad med dålig whisky, ja, mina herrar, jag har pröfvat den, med eländig whisky (hör! hör!) med rutten korruption, som säljer


stadens ämbeten for ovärdiga tjänster åt ett ovärdigt parti! (Starka rop: Shut up! Kasta ut honom! Till ordningen 1 presidenten knackar nervöst i bordet) Gentlemen! Det är icke meningen att såra eder. Som svenska män ären I fritagna från alla beskyllningar for korruption! I stån som representanter för ridderligheten och hedern midt i ett ruttet samhälle, (hviskar) Och voren I också (med stentorsröst) demokrater! så stån I dock som hvita saltstoder i förbannelsens svarta Gomorrha. I hafven kastat edra blickar tillbaka på det irländska partiet (många röster: irländare kan du vara själf!) men irländarna vilja inte ha er!»

De sista orden utslungades med stor energi och gjorde utmärkt effekt. Mr Nelson var dock icke nöjd; han rullade ihop sig som ett klot på golfvet och skrek, så att ansiktet blef blodrödt, medan han med knytnäfsslag i golfvet gaf eftertryck åt hvarje ord:

»Irländarna vilja inte ha er! De ha nekat eder plats i the City council år från år. De ha stått med händerna i byxfickorna, mina herrar, och sett på, hur I arbetat i ert anletes svett, men då vi begärt lönen för vår möda, då ha de sparkat oss som skabbiga hundar (med en väldig spark) ut genom dörren! (Paus.) Det är vi, gentlemen, som byggt landet! Det är vi, som med våra starka armar, armar härdade i tusende strider för detta lands frihet, plöjt upp den jungfruliga jorden, brutit bygd i vildmarken och gjort this state of Minnesota till den ärofullaste i unionen, gjort polstjärnan,

som strålar öfver Minnesotas stats vapen, till den mest lysande stjärnan i the glorious starspangled banner of United states. (Paus; djup tystnad.) Då vi kommo till detta land, som vattnas af Mississippis källfloder, ärade herrar och svenska män, då var det ett öde country, fullt af djupa moras och giftiga träsk. Här på denna plats, där the great metropolis of S:t Paul reser sina stolta palats, var för trettio år sedan ett sumphål, mina herrar, en första klassens plats for moskitos och skallerormar, men foga lämpligt för män att lefva. Hvem är det som dränat träsket, som byggt streets och railroads, som fört upp våra praktfulla businesshus och våra täcka cottages? (Paus.) Hvem är det i dag, mina herrar, som bär dagens tunga? (Med djup bas): Hvem är det, som njuter frukten af arbetet? (Lång paus; med höjd röst) In this city of Saint Paul lefva i dag 40,000 svenska män. (Sakta): Lyssnen! (Med stentorsstämma; talarens ansikte antar allt mer en farg, som tyder på ett snart förestående kataleptiskt anfall): I det sista valet kastade vi 7,856 röster! Lyssnen! Då vi nu, den 30 november gå till storms mot valurnorna, skola vi kasta 10,000 röster! Såsom Moses upphöjde ormen i öknen, skola vi upphöja vår kandidat. Per behöfver inte afundas Pål och Pål inte Per! Pennan är lika bra som spaden och spaden är lika bra som pennan! Allesammans äro vi svenskar och vi skola ena oss om den sanna svenska valsedeln, mina herrar, den republikanska valsedeln...»

Här afbröts talaren af ett frenetiskt larm. En stor del af valmännen rusade upp och gallskreko; andra nöjde sig med att sitta och stampa i golfvet. Salen genljöd af rop, såsom: Inga partier! Bort med republikanska valsedeln! Bravo! Rätt så! Tyst! Go ön! Shut up!1 Presidenten försökte gång efter annan göra sig hörd, men hans hesa, skrofliga röst förmådde icke höja sig öfver larmet. Slutligen lade sig sorlet något och fredsdomaren, som hämtat andan ett ögonblick, tog i med förnyad styrka:

»Gentlemenl Vi äro stolta att kalla oss re-publicans! (En röst, som jag tyckte mig igenkänna som Newstroms: Det är lögn!) Under det republikanska baneret hafva vi tågat från seger till seger. (Åter en röst: Hvar är krigsbytet?) Vi hafva jagat landets och frihetens fiender framför oss, liksom Simson slog de filistéer med åsnekindbågen (en hvass stämma: Du har fått åsneöronen med! skratt). Gentlemen, skolen I vansläktas från edra förfader, som offrade lif och blod vid Richmond och Gettis-bury?2 Dessa hjältar i the Grand Army of Re-buhlic, som tappert gingo i döden för att befria oss från slafveriets ok, då Ulysses Grant pekade på fienden och kommenderade framåt? (Väldiga rop: Hör! Hör! Bravo!) Jag är republican i de finaste förgreningarna af mina blodvener, och om fem hundra millioner stulna irländska silfverdollars regnade öfver mig, skulle jag i alla fall sträcka

1 Gå vidare! Håll mun! a Två städer, där blodiga slag stodo under inbördeskriget.

upp min arm öfver dyhögen med the reptiblican ticket1 och ropa till eder: I detta tecken skall du segra!»

Talaren, som utslungat de sista orden med fruktansvärdt raseri, var nu fullkomligt utmattad och drog sig tillbaka. Församlingen tycktes också behöfva hämta andan efter detta kraftprof på amerikansk vältalighet. En del tågade ut för alt stärka sig med ett glas whisky i den under belägna saloonen, andra tände sina cigarrer, som slocknat i stridens hetta, eller lade in ett nytt förråd tuggtobak. Efter hand samlade sig medlemmarna af Svenska politiska

klubben i smärre grupper, som ifrigt diskuterade valfrågan. I en af dem såg jag mr B. Johnson, omringad af ett antal vänner, som klappade honom på axeln och lyckönskade honom till den vunna framgången. Tydligtvis hade det New-stromska partiet, som ämnade rösta med demokraterna och utan tvifvel var talrikast representeradt, blifvit öfverraskadt af fredsdomaren, som begärt ordet och börjat tala, innan någon af dess koryféer kommit sig för. De närvarande tidningsmännen gnuggade händerna af förnöjelse. Nu kunde de tryggt rapportera till sina tidningar att mötet gått i republikansk anda.

Newstrom kom till mig och frågade, hvad jag tyckte om fredsdomarens tal. Jag svarade, att jag sällan hört något så humoristiskt. Han smålog och sade, att det var lamt och färglöst mot hvad

1 Republikanska valsedeln.

man vanligen får höra på politiska möten i Amerika. I alla händelser var det icke värdt den summa, som Johnson betalt för det. Den stackars Johnsson hade ej haft mera förstånd än att spela ut sin högsta trumf i första hand. Nu skulle han få se på spel. I detsamma knackade ordföranden i bordet.

»Behagade herrarna föreslå någon kandidat till ålderman? Så långt min experience1 går, ha vi inga utsikter att få in mer än en man i coun-cilet. Gentlemen, jag uppmanar er därför att ena er om en svensk kandidat. I annat fall skola både Irisk8 och yankees slicka sig om munnen.»

På denna uppmaning af ordföranden begärde genast fem personer ordet. Alla ville tala först och det uppstod en lång ordväxling, hvem som hade största rättigheten därtill. Den viktiga frågan afgjordes slutligen genom votering, och största antalet röster tillföll mr Newstrom. Presidentens tillkännagifvande härom mottogs med starka handklappningar, blandade med åtskilliga hyssningar. Jag började allt tydligare inse, att svenskarnas skötessynd, afundsjuka, följt dem öfver Atlanten och frodades utmärkt i den amerikanska jordmånen. Ju längre jag vistades i det främmande landet, desto bättre lärde jag förstå, hvilken oerhörd skada svenska nationen tillfogade sig själf genom denna lågsinnade afund, som ej kan fördra en landsmans framgång, ja, som hellre än att tåla den, med

1 erfarenhet; 9 irländare.

glädje ser en främling oforskyldt hugga åt sig bytet. I det afseendet ha de mycket att lära af de så förkättrade irländarna.

Direktörens tal var värdigt och sansadt, rakt på sak gående och kryddadt af en fint ironiserande humor. Han genomgick i korthet svenskarnas politiska framgångar i staden, framlade den närvarande situationen och visade, att den enda utsikten att nå målet, det lika berättigade som efter-sträfvansvärda målet att blifva representerad i stadens styrelse, vore att lämna de gamla partihänsynen ur sikte. Republikaner och demokrater borde för en gång frångå sin princip att äta upp hvarandra, för att i stället i all sköns ro anställa kalas på det gödda svinet. Med det gödda svinet menade talaren icke stadens ämbetsmän, ännu mindre någon viss ämbetsman, (härvid kastade han en betydelsefull sidoblick på den tjocke fredsdomaren, som hotade att krevera i värmen) utan korruptionen. Talaren ville vara den förste att skarpslipa sin bowieknif och sticka den galten, om blott de närvarande gentlemännen hade artigheten att draga till om trynet ordentligt, ty han, talaren, hade en naturlig motvilja för svinhugg. Blodet i galten, som vore ren whisky, ville talaren anförtro åt sina yänner, herrar saloonägare (bravorop. B. Johnson tittar envist i golfvet). Uppvispadt med en lagom portion republikansk vältalighet och orneradt med greenbacks1 skulle det bli en utmärkt anrättning

1 Egentligen grönryggar, amerikansk benämning på sedlar.

vid nästa stora politiska bankett, som gafs af republikanska partiet (skratt, bravorop och starka hyss-ningar).

»Citizens of S:t Paul,* slöt direktören, »antingen I kastat eder röst för Harrison eller Cleveland1, visen edert sunda politiska omdöme genom att ställa eder på redbarhetens, nykterhetens och arbetarnas sida. Jag har gräft upp stridsyxan mot saloonintresset och korruptionen. Och jag svär, att så länge det finnes pundhufvuden, som motsätta sig nyttiga reformer i stadsförvaltningen, skall min tomahawk ej behöfva rosta i bältet. Denna gång

åtminstone skola svenskarna ej gå som boskap fill valurnan.»

Knappt hade Newstrom slutat, förrän the justice of peace, hvars titel tycktes stå i underbar disharmoni med hans uppträdande, flög upp från sin stol, knöt näfvarna i raseri och skrek:

»Här står jag, mina herrar, som ett lefvande vittne, att saloonägarna i denna stad aldrig missbrukat sina rättigheter (en röst: Det syns! Han är full). De ha köpt sin licenser2 för 1000 dollars stycket, mina herrar! Ett tu—sen dollars, mina herrar! Jag vill se den man i ansiktet, som vågar stå upp och säga, att de stulit dessa pengar. Nej, gentlemän, de ha ärligt förtjänt dem! (Tumult; rop af: You are a liar! That's righll Go ön!3). Jag

1 Republikanarnas och demokraternas resp. kandidater vid senaste presidentvalet. a För att idka utskänk-ningsrörelse i amerikanska städer erfordras särskildt tillståndsbevis, license. 8 Du är en lögnare! Det är rätt I Gå på!

vill kasta tillbaka på dessa belackare beskyllningen mot svenskarna, att de äro voting cattle!» (bravo).

Längre hann icke den tappre fredsdomaren i sitt anförande, ty han blef neddragen från stolen af en bakom sittande herre. Presidenten förklarade, att mr Nelson ej hade ordet. Den ihärdige talaren gjorde ännu ett försök att återtaga sitt anförande, men afbröts af en groflemmad »basklädd 1 arbetskostym och med ett ärligt svenskt brunbarkadt ansikte.

»Du vill se den mannen i hans face*,* sade han lugnt, »som vågar säga att saloonkiparn stulit sina pengar. Här ser du den mannen. Kan du säga mig, hvar han fått sina tusen dollars? Inte har han gjort något labour3 på striteninte har han murat bricks5, inte har han dilat6 i groceries7 eller hardware8 eller något annat nyttigt. Inte har du sett honom ute på rälråden9 och svettas. Inte heller har han farmat eller arbetat i något shopw. Hvar har han då fått dem? Hvar har mr Johnson fått alla daler att fixa11 upp sitt house, så att det är det likaste i townn. Har han gjort ett ärligt dagsverke för dem? Kan han visa mig det, är jag redig13 att ta back allt hvad jag sagt. No, han är inte ableM till det. Well, hvar tar saloonkiparn alla daler, att köpa votes i City council? (Hör! det

1 Svensk-amerikanarnas benämning på en arbetsförman; 3 ansikte; 8 arbete; 4 gatan; 5 tegel; 8 handlat med; 7 kryddbodvaror; 8 järnvaror; 9 järnvägen; 10 fabrik; 11 snygga; 13 staden; 18 af eng. ready = färdig;

>* i stånd till.

går för långt I) Åldermännen ha alltid hållit honom om ryggen. Då arbetarna ville ha bort kragarna, så sa' de stora saloonkiparna åt åldermännen: ge oss Hemse l Vi ska betala tusen daler för den. På det viset blefvo de af med de små saloonerna och boardinghusen, som åto upp förtjänsten för dem, och fingo på köpet skriftligt från guvernementet att de hade rätt att sälja whisky. Ska vi svenskar tåla sån't? Det är sant att hälften af saloonkiparna i toum äro svenskar, men det finns 500 gånger fler svenska arbetare, och arbetaren har bättre att spara på dalern än lägga den på baren1. Jag och alla mina arbetare vill rösta på Newstrom och de som äro för temperance*».

Allen och jag sågo på hvarandra och små-logo. Det var egentligen en nyhet för oss att vår vän direktören blifvit nykterhetsvän. Senast kvällen förut hade han tillsammans med Allen och ett kotteri andra glada kamrater varit på en festtur till Minneapolis, och efter hvad Allen försäkrat mig, hade då icke sparats på våtvarorna. Han var för öfrigt känd som vivor och god dryckesbroder bland flertalet af de närvarande. Endast arbetarna, som han icke umgicks med, kunde taga hans nykterhetssträfvanden mera allvarligt.

»Basens» tal, ehuru öfverensstämmande med majoritetens önskningar, upptogs ej synnerligen väl. Bland svenskarna i Amerika finnes som här i Sverige en starkt markerad gränslinie mellan högre

1 Krogdisken; ä nykterhet.

och lägre eller — för att använda ett modernt uttryck — mellan öfverklass och underklass. Man skall ej inbilla sig att den »amerikanska jämlikheten» förmått utjämna klasskillnaden. Bland landsmännen i västern är den ganska märkbar, oaktadt arbetarna för sin del ej vilja erkänna den. Detta möte, utlyst af de »ledande» männen, bevistades ej af arbetarna. De »ledande» tyckte ej om att de blandade sig i deras affärer. Helst ville de afgöra

politiken sins emellan, naturligtvis i den stora allmänhetens namn. »Basen», som på sitt enkla sätt tolkade de nykterhets vänliga arbetarnas åsikt, väckte inga sympatier bland dessa herrar, som sade sig arbeta för nykterhet för att självfva komma i besittning af ämbeten. Han var vidtalad att infinna sig på mötet för att sedan tjänstgöra som agent bland arbetarna — ett kugghjul således i valmaskineriet och sålunda tåld. Det var allt.

Newstrom tackade för det förtroende, den föregående talaren visat honom. Frågan om kandidats uppställande vore emellertid enligt hans tanke för tidigt väckt. Församlingen var emellertid af motsatt åsikt. Den var tydligen trött på att diskutera åsikter och ville komma from sonnd to things. Ingenstädes äro teorier mindre populära än i Amerika. I politiken användas principer endast för att föra den stora mängden bakom ljuset; för de »ledande» finnas endast personliga skäl och personliga intressen. I Svenska politiska klubben funnos två grupper: Newstroms vänner och Johnsons vänner. Någon annan skillnad fanns ickefrom soünds to tvings. 93

mellan dem, än att de ena voro Newstroms vänner och de andra Johnsons. Sedan båda partierna visat upp sina oratoriska förmågor, voro de angelägna att komma till ett resultat. Man skrek därför högljudt på Resolution.

»Behagade herrarna föreslå kandidat?» Det var presidentens skrofliga röst.

Ett halft tjog begärde på en gång ordet. Och utan att afvakta presidentens tillåtelse började de tala, flera på en gång. Några föreslogo B. Johnson, andra Charles Newstrom. Bravorop och hyss-ningar följde, tills skriket och sorlet blef så intensivt, att ingen mera kunde urskilja en sammanhängande mening. Presidenten reste sig och gjorde aktningsvärda försök att slå sönder pulpeten med sin klubba. Men ingenting hjälpte. Man öfvergick till svordomar och okvädinsord. Tumultet var obeskrifligt. Jag fruktade att allmänt slagsmål skulle utbryta och såg mig om efter en lämplig tillflyktsort. Den värste fredsstöraren var fredsdomaren. Han råkade i liflig ordväxling med »basen», hvilken han kallade ett upptorkadt suräpple, ett tillmäle som höll på att stå den jovialiske fredsdomaren dyrt. Förlikning ingicks emellertid och mr Nelson beseglade densamma med en pris snus.

Efter den betan lugnade sig de upprörda medlemmarna af Svenska politiska klubben något, och presidenten återfick så mycket herravälde, att han kunde föreslå omröstning mellan de täflande parterna. Som på ett gifvet tecken aflägsnade sig alla Johnsons vänner. De visste, att de voro i minoriteten94 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

och hade ingen annan utväg. Newstrom blef enhälligt utsedd till mötets kandidat.

Följande dag stod emellertid att läsa i republikanska tidningar, att mr Newstroms vänner uppträdt så våldsamt, att alla rättskaffens och ord-ningsälskande personer sett sig föranlåtna att aflägsna sig. Därefter hade resolution fattats.

Vid utgången frågade jag direktören, om han var belåten med resultatet. »Mycket,» sade han. »Skada blott, att inte basen gaf min vän Nelson en box. Det skulle blifvit en utmärkt historia.»Åttonde Kapitlet.

Kvinnorna rycka 1 fält. — En stor mans poll-litska porträtt. — Interiörer från valkampanjen. — En fin middag och en angenäm bekantskap.

Efter den något stormiga debatten på Svenska politiska klubben inträdde en period af stiltje. De två stora partierna hade ännu icke uppställt sina kandidater. Man visste blott att demokraterna, som behärskade tre fjärdedelar af stadens röster, voro splittrade i två grupper, af hvilka den ena kallade sig independent och omfattade de nykterhets- och arbetsvänliga elementen. På denna grupps platform1, hvars kärnpunkt var att inskränka saloonägarnas privilegier samt mota ut irländarna från de allmänna arbetena, stod bredbent och säker mr Charles Newstrom med ärmarna

1 Med platform menas inom den amerikanska politiken ett visst partis program.06 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

uppkaflade och näfvarna knutna, beredd att slåss med hvem som helst, som vågade göra honom platsen i City council stridig. Hans motståndare inom det demokratiska lägret voro hufvudsakligen de maktägande irländarna, som å andra sidan hade sina hätskaste fiender i republikanarna. En allians mellan det så kallade oberoende partiet

och republikanarna skulle utan tvifvel leda till irländarnas fullständiga nederlag. På en sådan allians arbetade Newstrom af alla krafter, men då han här stötte på den oöfverstigliga klyftan mellan demokrater och republikaner, måste han nöja sig med att slå en bro öfver densamma och draga öfver till sig så många republikaner han kunde. Svenskarna voro de lättast åtkomliga, och såsom vi sett, hade hans ansträngningar därvidlag icke varit utan framgång. Det fanns blott en stötesten på hans väg till City Hall1 och den hade antagit form af en gulblek, skinntorr, listigt grinande kanalje — mr B. Johnson.

Direktören var allt för klok för att underskatta betydelsen af sin motståndares krafter. Han visste hvilket välde en rik saloonägare utöfvar, helst bland sina landsmän. För att rätt förstå detta inflytande måste man vara något förtrogen med amerikanska arbetsförhållanden.

Grofarbetarna i västern ha i regel endast arbete under den varma årstiden. De förtjäna då cirka en och en half dollar om dagen, och då lefnads-

1 Stadshuset.Arbeta rförhÅl i. and Ek.

kostnaderna blott gå till en half dollars om dagen, kunna de spara ett ganska vackert kapital under sommaren. Då vintern stundar, strömma arbetarna i hundrade- och tusental från farm- och järnvägsarbetena in till städerna. Där finnes naturligtvis arbete endast för en mycket ringa procent af dem. Det stora flertalet söker icke heller sådant. De komma till staden för att »lägga upp sig» öfver vintern, ungefär som våra skutskeppare lägga upp under den kalla årstiden. Uppläggningsplatserna äro saloonerna. Hvarje sådan är vanligen förenad med ett boardinghus och där ta nu arbetarna helinackordering öfver vintern. Dagarna tillbringas i den rymliga saloonen, i hvars bakgrund man ofta finner ett eller två biljardbord — till uppmuntran af förtäring får man spela ett spel gratis för hvar sup. Där stå våra gossar guds långa dagen med biljardkön i grofva näfvar och cigarr i munnen. Eller sitta de i grupper kring småbord och spela femkort eller bondtolfva. Med stimmet af röster blandar sig det entoniga smällandet af biljardbollarna och dunkandet af dollars i krogdisken. På detta sätt gå arbetsförtjänsterna ganska fort åt och snart kommer den lid, då besparingarna äro slut. Arbetarna äro då helt och hållet öfverlämnade till saloonägarnas nåd och barmhärtighet. Arbete finns icke att få. Kölden är bister. Tiggeri tolereras icke*. Vanligtvis är saloonägaren nog hygglig att

* Under hela den tid jag vistades i S:t Paul såg jag aldrig en liggare. I österns större städer lär det dock ej vara ondt om dem.



låta honom bo på kredit en eller annan månad, tills våren kommer och det åter blir tillgång, på arbete. Sin skuld betalar arbetaren för det mesta samvetsgrant. Han vet ju, att nästa vinter blir han åter tvungen att anropa saloonägaren om barmhärtighet, och måste upprätthålla sin kredit.

Hvaije saloonägare äger på detta sätt en svärm af arbetare, som bero af honom och årligen komma tillbaka för att taga hans gästfrihet i anspråk — ett förhållande som något påminner om patricierna i det gamla Roma och deras klienter. Liksom patriciern i de politiska striderna understöddes af sina klienter, så kommenderar också den amerikanska saloonägaren öfver sina boys, då det gäller att rösta. Lägger man så därtill alla dem, som tillfälligtvis bli bjudna på en snaps och mer eller mindre påverkas af krögarens åsikter, så finner man, att hans makt icke är liten.

I den nu pågående striden kunde Johnson påräkna understöd af alla S:t Pauls saloonägare med undantag af några få, som voro Newstroms personliga vänner, och ett par, som hatade Johnson värre än pesten och som förklarade att de hellre skulle slå tapparna ur sina bierfat, än tillåta att the dirty Swede1 finge säte i City Council.

Newstrom åter fick hjälp af — fruntimren. W. C. T. U2 sammankallade ett stort nykterhets-

1 Den smutsiga svensken. Ehuru hvarken vackert eller rättvist är det bland yankees ett vanligt epitet på' våra landsmän. " Woman's Christian Temperance Union, en i Amerika mycket utbredd kvinnlig nykterhetsförening.

möte, där man enhälligt fattade det beslutet att gå alkoholdjäfvulen in på lifvet och, som man uttryckte sig, rycka af honom morrhåren. Presidenten, en mycket långskranglig och mycket entusiastisk dam, förklarade hjältemodigt, att hon skulle gå omkring på gatorna och värfva en armé, som skulle taga rusdrycksfästningen med storm.

»Vi skola icke sänka vår hvita fana förr » slutade hon, »än den sista whiskydroppen i Förenta Staterna slagits ut i Atlantens skummande böljor af en jublande skara kvinnor, hustrur och döttrar af omvända drinkare, och den sista saloonägaren ligger på knä på sina krossade bierfat och ber om förlåtelse för sina synderi»

Detta entusiastiska möte uppställde mr Charles Newstrom som kandidat till ålderman. Själf yttrade direktören något ironiskt om denna oväntade ärebetygelse, att han alltid haft en viss tur hos fruntimmer, men att han aldrig kunnat drömma om att få göra sällskap till himlen med en sådan ängel som mrs P. (presidenten). För öfrigt fruktade han, att han måste instämma i det bekanta uttrycket: Mot mina fiender kan jag nog reda mig, men Gud bevare mig för mina vänner.

Det visade sig också snart. Newstroms förbund med W. C. T. ü. blef föremål för åtskilligt gyckel. The Globe ägnade två spalter åt mötet. Enligt amerikanskt bruk hade artikeln en hel mängd rubriker, i och for sig upptagande en kvarts spalt, och några af dem lydde i svensk öfversättning: »Den förste demokraten frälst!» »Charley gör sin

tjugufemte eröfring». »Kyparna på Ryan kläda sig i säck och aska.»

På Dagbladets sätteri framkallade denna sensationsartikel mycket skratt och åtskilliga häftiga dispyter. Faktorn påstod att direktören donerat en större summa till grundplåt åt ett barnhem och att W. C. T. U. som erkänsla upptagit honom som sin kandidat. Heide, som utan tvifvel skulle känt sig stolt öfver denna kvickhet, om han själf fram-kläckt den, förklarade »att faktoren icke visste ett eneste grand om denne sag». Han hade snacket med sin Kone om direktörens forbausende udmär-kelse, och hon, som hade en syster, som var tjänstflicka hos mrs P., hade sagt, »att direktorens förtjenster som egare af det Svenske Dagblad for-skaffet ham Kvindernes sympatier.» Den lille rödhårige norske sättaren svor på, »att så länge han, Heide, arbejdede på det Svenske Dagblad, skulle direktören bite alle skandinaviske kandidater i United States.»

Dansken mente att kjoltygen aldrig skulle hålla att släpa upp en så stor syndare för vår Herre i City Council. »De revner på den halve vej,» sade han på sitt torroliga sätt, som alltid framkallade hejdlöst skratt, »og da maa jeg skjule mine öjne for den store skandal.»

»De revner, fanden gale mig icke, sigerjegl» Norrmannen var nu riktigt i sitt esse. Som vanligt citerade han vid sådana högtider Ibsen, af hvilken han var en stor beundrare. »Priset vare kvinden! siger Ibsen. Jeg better tio daler, att

direktören blir väld till ålderman. »Slår De til? Allt eller intet! Ja, han siger så Ibsen.»

Dansken var genast färdig. Faktorn och ett par andra trädde på hans sida och norrmännen och de öfriga på Heides, och så ingicks vadet på tio dollars. Heide var så säker på sin sak, att han genast nedlade en del af sin blifvande vinst i ett par flaskor whisky. Så länge han var på Dagbladet, fanns det ingen möjlighet, att direktören fölle igenom. Dagbladet var »det peneste papper i hele verden» och det hade bara ett fel, brukade han säga, att det var svenskt och icke norskt. Men det skulle nog bli norskt till sist.

Utom Globe sysselsatte sig äfven andra tidningar med Newstroms kandidatur. En republikansk tidning ritade af honom, ridande i sporrsträck på en utmagrad åkarkamp öfver en hög sönderslagna whiskyfat. I handen höll han som ridpiska Svensk-Amerikanska Dagbladet och på klacken hade han en kolossal sporre med bokstäfverna W. C. T. U. Längs hela hästen stod »Tem-perance» skrifvet. Framför öppnade sig en afgrund, i hvars djup lästes de hemska orden: »Political death*1 och där bortom hägrade liksom på hån stadshuset.

I en annan tidning uppenbarade sig den stackars direktören med ett enormt hufvud och en ynkligt liten kropp hängande i en galge, på hvilken stod skrifvit: Temperance humbug». Själfva

repet bar bokstäfverna W. C. T. U. Under stod en whiskyflaska, på hvilken den hängde kastade en trånande blick.

Direktören själf hade mycket roligt åt denna teckning. Han förklarade, att den som gjort den icke hade en idé om äkta yankee-energi. Om han verkligen befunnit sig i den afritade positionen, skulle han huggit tag i det stora W-t, som dinglade öfver hans hufvud, krupit ur rännsnaran samt sedan tömt whiskybuteljen.

Ändtligen ryckte de stora partierna i fält. Hvart och ett hade sin kommitté, som uppsatte kandidater och satte i gång valmaskineriet. Den stora allmänheten är i det demokratiska Amerika alldeles utesluten från rättigheten att själf välja sina kandidater. Den saken göres upp i en trängre krets af intresserade politici, som sins emellan kämpa om makten. Etter hätska strider mellan dessa — strider som allmänheten har foga eller ingen kännedom om — är valsedeln färdig och utsändes till allmänhetens begagnande. Ve den, som vågar opponera sig mot de »ledandes» beslut! Han betraktas som en förrädare mot partiet, hvilket i Förenta Staterna betyder lika med förrädare mot fäderneslandet.

Som jag förut nämnt, voro demokraterna denna gång splittrade i två grupper. Man hade således tre listor att välja på. En af dessa upptog namnet Charles Newstrom, en annan B. Johnson, den senare naturligtvis republikansk. Det berättades i invigda kretsar, att den värde saloonägaren hade haft att



öfvervinna starkt motstånd inom republikanska kommittén, men att han slutligen segrat, emedan kommitténs krigskassa behöfde förstärkning. I allmänhet betala kandidaterna en viss summa till sitt partis agitationsfond. Ju högre ämbetet är, desto dyrare är det att vara kandidat. En aldermans-kandidatur kostar alltid en tämligen dryg summa, men den stackars Johnson måste betala sin dubbelt.

Men det var ändock en ringa del af alla utgifter, Johnson hade att vidkännas till följd af sin politiska äregirighet. Han omgafs af en skara politiska handtlangare, som erbjödo sina tjänster. Än var det en herre, som önskade hålla ett valmöte och begärde hjälp till hyra och lyse; än var det en neger, som agiterade bland sina likar och hvars stående klagovisa var, att de färgade gentlemännen tyckte så mycket om cigarrer; än värdet tjogtals personer, som måste trakteras för att hållas vid godt humör. Den gamle gnidaren höll på att mista sina sista grå hår af bekymmer. Men värst var det med tidningarna. De nöjde sig icke med småsmulor. Ett porträtt med åtföljande berömmande text i en svensk veckotidning kostade lika mycket som en tvåspalters annons och därtill måste han köpa halfva upplagan och låta sprida den. Somliga tidningar af motsatt läger visade tendens att framkomma med vissa skandalösa historier. De måste nedtystas. Skulle det fortgå på detta sätt till valet, blefve Johnson en ruinerad man. Så sade han åtminstone själf. Och alla dessa uppoffringar gjorde han blott för stadens bästa!



Newstrom var i många fall mera lyckligt lottad. Som ägare af en daglig tidning var han tillräckligt fruktad för att utan extra dusörer sätta sig i respekt både hos vänner och fiender. Svensk-Amerikanska Dagbladet, som nu vunnit betydande spridning, hade antagits som Svenska politiska klubbens officiella organ och betraktades, eller betraktade åtminstone sig självt, som tolkare af den svenska majoritetens önskningar. Att de öfriga svenska tidningarna försäkrade motsatsen, bekymrade oss föga. Vi hade emellertid förhållit oss neutrala i valstriden och inväntade det kritiska ögonblicket, då kapplöpningshästarna skulle fram till målstolpen, för att sätta i sporrarna med friska krafter.

En dag mötte jag mr Johnson på gatan. Under rådande förhållanden hade jag helst undvikit att hälsa på honom, men han gick öfver gatan till mig och det var ingen möjlighet att undkomma. Mot förmodan var han ytterst vänlig. Hans gulbleka ansikte drogs ihop till ett smil, som skulle vara idel solsken, men mera påminde om en upptorkad och sprucken persika.

Efter några inledande fraser, förebrådde han mig, att jag ej gjort allvar af löftet att äta middag hos honom. Jag svarade, att jag fruktat, att han varit så upptagen af valbestyr, att han ej haft någon tid öfrig åt sina vänner, men att jag skulle komma nu med detsamma, om han ej hade något däremot. Det kunde inte vara så olämpligt, tänkte

jag, att göra en titt in i räfhålan och se hur gamle mickel ställde åt sig.

Sagdt och gjordt. Vi gjorde sällskap till Scandia House och jag fick verkligen en middag, så pass utsökt man kan få den i ett land, där de kulinariska begreppen äro så förvända. Mrs Johnson var med vid bordet — en sällsynt utmärkelse, ty den gamle gnidaren presenterade ej gärna sin unga vackra fru för sina vänner — och visade sig vara den älskvärdaste värdinna. Jag kunde ej låta bli att undra i mitt stilla sinne, hur denna förtjusande kvinna råkat fastna i saloonägarens garn. Hon var, så vidt jag då kunde uppfatta, en bildad och fin dam och visade prof på god takt, som förde tanken tillbaka till förhållandena i gamla Sverige. Värden själf var vid det bästa humör. Strax efter middagen försvann han och lämnade mig ensam med mrs Johnson.

Vi gjorde oss icke brådt om, utan sutto länge kvar vid våra kaffekoppar och pratade. Min värdinnas sätt undergick en märkbar förändring, så snart hennes man gått. Hon hade förut varit reserverad, nu blef hon vänligheten och öppenhjärtligheten själf. Samtalet kom af sig själft in i den strömfåra, det så gärna går i, då landsmän träffas i främmande land: vi talade om Sverige och gjorde jämförelser mellan det gamla landet och det nya. Hon talade med synbar rörelse om sitt barndomshem, och ehuru hon icke nämnde, under hvilka yttre förhållanden hon lefvat, förstod jag genast, att hon var af god familj och fått en vårdad uppfostran. Ingenting är lättare, än att se, hvilken samhällsställning en svensk-amerikan haft, innan

han korsade Atlanten. Rikedom och-nya vanor förmå icke utplåna vissa drag, som i vårt starkt klassificerade samhälle skilja de olika klasserna åt. Jag har ofta varit i tillfälle att göra denna iakttagelse, och, så vidt jag vet, har jag aldrig misstagit mig. Bland amerikanarna däremot är det omöjligt att döma om börd och samhällsställning. Intet folk är uppifrån och ned så homogent och därför så utpräglad demokratiskt. Det finnes i synnerhet en sak, som genast karakteriserar en svensk-amerikan: synen på gamla Sverige. Har han tillhört den så kallade underklassen, är han alltför benägen att tala med hätskhet och ringaktning om sitt fosterland och dess förhållanden. Äfven om han, såsom stundom händer, är varmt fästad vid hemlandet och längtar dit, underkänner han detsamma, naturligtvis emedan han icke känner det. Är han däremot född i en högre samhällsställning, slår han ofta öfver i en motsatt ytterlighet: att underskatta Amerika. Han kan bryta alla band, som fästa honom vid Sverige, sträfva att amerikaniseras, men i alla händelser blickar han tillbaka på det land, där hans vagga stått, med en egen känsla af beundrande kärlek, sådan han aldrig förr erfarit den.

Å, hvad mrs Johnson var vacker, då hon talade om Sverige! ögonen fingo en underbar glans, rösten blef vek med ett egendomligt sorgset tonfall, hvarje ord förrådde en brinnande hemlängtan. Det märktes tydligt, att hon med sina

bästa känslor, sina ömmaste minnen, sina ljufvaste förhoppningar hängde fast vid ett land, som låg hundratals mil borta och som hon kanske aldrig skulle återse. Jag å min sida var alltför glad att finna någon, med hvilken jag kunde tala om gamla minnen. Sverige är icke större än att två personer, som något lefva med i världen, alltid ha gemensamma bekanta. Hvilket nöje är det icke att leta upp dem, i all synnerhet, då man, som jag, befinner sig på utländsk botten och den andra är en förtjusande ung kvinna! Vi funno rätt många — till vår stora öfverraskning — och många roliga anekdoter och karakteristiska historier om dem. Tiden gick — för mig åtminstone — mycket fort på detta sätt, och jag blef verkligen förvånad, då mr B. Johnson inträdde och, som jag tyckte, något maliciöst frågade, om mrs Johnson bjudit mig kvar till supper. Jag skyndade att säga tack och adjö, men värden höll mig kvar med det förbindligaste leende, och det var ingen annan utväg än att stanna. Mrs Johnson slog sig ned vid pianot och sjöng med en behagfull liten röst några svenska och ett par amerikanska sånger, jag kommer nu inte ihåg hvilka; endast en fäste jag mig vid, emedan den egentligen är en nykterhetssång, hvilket jag fann besynnerligt i en saloonägares hem. Den börjar: »Where is my wandering boy to-night?»1 och går på en vacker melankolisk melodi. I Amerika är den mycket populär.

1 Hvar är min vandrande gosse i kväll.

Vid kvällsbordet utbredde sig mr Johnson vidt och bredt om svårigheterna i det nya landet; alla svenskar vore greenhorns\ då de komma dit och måste gå igenom ekluten; ju beskare den vore, ju bättre för dem självfa. Jag

själf skulle nog få pröfva på det. Allting ginge up and down i det »köntrit» och bäst vore att skaffa sig vänner, medan man vore på grön kvist. Svenska Dagbladet vore en utmärkt tidning, men skulle snart gå omkull. Jag frågade honom, hvad han hade för anledning att tro det.

*By Jove* sade han, »vet du inte, hur finanserna stå? Papperet kan stoppa när som helst. Well, hvem rår om det?»

»The Swedish Daily Publishing Co. Jag är själf betydande aktieägare.»

>Very well. Du rår om en fjärdedel. Hvem rår om resten?»

»Direktören antar jag.»

*No, sir. Han har inte mer i det bissnet än jag. Hälften af aktierna togos från början om hand af ett par lånjudar, Huntley Bros. Jag gissar, att de pengarna nu äro slut. Newstrom drifver papperet bara för att bli ålderman. Kommer han väl in i City Council, så är det slut.»

Samtalet var, som man kan förstå, icke angenämt för mig, och jag bytte därför om ämne. Jag visste ej hvad jag skulle tro. Då vi sedan ett ögonblick blefvo ensamma, återkom min nyförvärfvade

1 Gröning.JOHNSON HOT AK MED EKLUTEN. 109

vän till samma sak; han bad mig lita på honom: han skulle hjälpa mig. Jag tänkte för mig själf, att jag helst ville slippa den hjälpen.

Då jag skildes på kvällen från familjen, bad mig mr Johnson återkomma, när jag hade lust. Jag vore alltid mycket välkommen. Inom mig beslöt jag att det skulle bli sista gången, men den varma handtryckning, jag fick till afsked af mrs Johnson, kom mitt beslut att vackla.Nionde Kapitlet.

Bland goodtemplare. — En ung dams sällsamma roman.

esöket hos mr Johnson blef icke det sista. Lusten att förnya det blef allt för stark och besegrade mina betänkligheter. Redan efter ett par dagar infann jag mig ånyo på Scandia House, och detta besök upprepades sedan så ofta, att jag slutligen blef en stamkund på hotellet.

Mrs Johnson visade sig aldrig bland ställets gäster, men då jag ätit min middag, brukade hon genom en af uppasserskorna, en liten mycket treflig svenska, vid namn Nanny, bedja mig komma in i the parlour för att i lugn röka min cheroot och prata en stund. Mr Johnson var icke okunnig om dessa små samkväm, men han visade aldrig några sura miner. Tvärtom. Han var artigheten själf. Jag brukade taga med mig Stockholmstidningar och läsa ett och annat för mitt högst intresserade auditorium, som visade sin tacksamhet genom attBLAND VATTENMÄNNISKORNA. 111

föredraga en eller annan sång. Ibland kom Nanny in och deltog i samkvämet. Hon behandlades som barn i huset, hvilket icke är ovanligt med tjänstflickor i amerikanska hus. Det föll henne icke ett ögonblick in att känna sig generad i sin matmoders parlour; hon rörde sig där med samma säkerhet som i the dining-room. Småningom blefvo vi tre riktigt goda vänner och umgingos på förtrolig fot.

En dag frågade mrs Johnson mig, om jag icke ville bli goodtemplare. Det var en fråga, som jag minst af alla väntat i en saloonägares hus. Jag svarade något förläget, att min vän Johnson kanske inte skulle tycka om det. Min värdinna och Nanny brusto i skratt. Inte tycka om det! Alla tjänstflickorna och mrs Johnson själf voro medlemmar af goodtemplarorden. Han hade aldrig sagt något om den saken, och om han också gjorde det, skulle de icke fasta sig vid det. Mrs Johnson gillade ej för sin del utskänkning af starka varor, och om hennes man syndade i det afseendet, vore det hennes plikt att söka motverka hans dåliga inflytande.

På sådana argument hade jag naturligtvis ingenting att svara, utan måste ge mig på nåd och onåd. Jag fick sedermera underrättelse om, att jag blifvit invald i logen »Gustaf I» och att jag skulle infinna mig till reception nästa sammanträde.

Jag förbigår här de anordningar och ceremonier, som utmärka goodtemplarnas sammanträden. De äro lika öfver hela världen och tillhöra för

öfrigt ordens hemligheter. I stället skall jag tala något om de allmänna intryck, jag fick af ordens-lifvet, sådant det gestaltar sig i Förenta Staterna.

Där liksom i Sverige rekryteras goodtemplarnas leder förnämligast ur handtverkarnas och kroppsarbetarnas klass. I västern saknar dock rörelsen den utpräglade oppositionskarakter mot de öfre samhällslagren, den fått i Sverige. Någon tillstymmelse till social-demokratiska tendenser finnas icke i de amerikanska logerna. Man blir i Amerika icke goodtemplare för att demonstrera, knappast för att bli nykter; hufvudafsikten är att ha roligt. Ordenshuset är där de obemedlades salong, logen deras societet. Och jag vill tillägga, att det öfver hufvud taget är fredliga och hyggliga människor, som umgås på detta sätt. Det gör ett mycket angenämt intryck att se alla dessa arbetare, småfruar och tjänstflickor, väl klädda och prydda med ordens-värdigheternas insignier, samlade i en stor krets i bästa syskonsämja och roande sig med angenäma och uppbyggliga saker — sång, musik, deklamation, föredrag och lekar. Jag vill hänvisa dessa herrar, som skryta öfver sin andliga öfverlägsenhet, men aldrig funnit någon annan form af sällskapslif njutbar än kortspel och dans, att göra en visit i en amerikansk goodtemplarloge. De kunna där få lära sig åtskilligt.

Hvad mig själf beträffar, är jag glad att jag genom mitt inträde i orden fått en inblick i, hur det går till bland hyggliga svensk-amerikanare. Jag har på andra håll tillräckligt studerat, hur det går

till bland de ohyggliga. Och så hade jag därtill ännu ett nöje — nöjet att få sällskapa med min nya väninna.

Ju mer jag lärde känna mrs Johnson, ju mer lärde jag värdera hennes förträffliga karakter, hennes älskvärda och fina umgängessätt. Denna kvinna var för mig en gåta — det största under jag sett i undrens land. Hon, som efter allt att döma fått den bästa uppfostran och tillhört en förnäm familj i Sverige, en rå och obildad amerikansk krögares hustru! Hur var det möjligt? Ofta, mycket ofta funderade jag på detta problem och min fantasi framställde allehanda lösningar af detsamma — den ena orimligare än den andra. Om hon blott haft något moraliskt lyte, om hon till exempel varit hemfallen åt utsväfningar af ett eller annat slag, hvilket tyvärr ej är utan exempel bland amerikanskor, då hade jag haft en rimlig förklaringsgrund till den i mina ögon så skriande mesalliansen. Men en kvinna som hon, ren som ett barn och god som en ängel!

Mer än en gång hade jag stark lust att fråga henne angående hennes förflutna lif, men hvarje antydan i den riktningen möttes af ett så bestämdt afvisande, att jag måste afstå från försöket. Grannlagenheten bjöd att ej vidröra ett ämne, som för henne var så ömtåligt, och jag beslöt för framtiden sorgfälligt undvika att göra henne frågor, som knnde tydas som ett försök att intränga i hennes hemligheter.

En kväll kom hon mig emellertid oväntadt till mötes på halfva vägen. Vi hade bevistat ett good-templarmöte, vid hvilket en ung man med stor talang deklamerat ett stycke af Snoilsky, den bekanta gripande dikten: »En sovereign». Det var rätt sent, då jag ledsagade mrs Johnson hem (Nanny var denna gång litet krasslig) från logen. På vägen föll samtalet helt naturligt på aftonens clou, det nämnda deklamationsnumret. Jag gjorde den anmärkningen, att våra vänner goodtemplarna för en gång visat sig kunna uppfatta ett fint stycke. »En sovereign» hade nämligen slagit an ofantligt.

»Vet ni hvarför,» svarade hon. »Jo, därför, att det stycket inte är något vanligt fantasifoster, utan gripet ur rama verkligheten. Det skildrar i bjärta färger kampen för lifvet, och ni må tro, att det är något, som folket här känner godt igen. Å, om ni visste hur förfärligt bitter kampen för lifvet är!»

Jag försäkrade naturligtvis, att jag visste det mycket väl, men hon afbröt mig otåligt med, att jag omöjligt kunde, veta det. Alla unga män, menade hon, som varit ute litet i världen, trodde, att de pröfvat lifvets svårigheter, men hvad de erfarit var vanligtvis blott en barnlek. Hemma i Sverige gick lifvet för de flesta sin gilla gång. Den, som var född till arbetare, gick på med det och längtade inte efter något bättre, som han icke kände. Den åter, som var

född i god samhällsställning, behöfde aldrig riskera att komma ned bland arbetarna, om han skötte sig något så när ordentligt. Annat

var det i Amerika! Där fick mången, som aldrig försökt kroppsarbete, slafva från morgon till kväll. Ingen hade någon säker ställning. Den ena dagen i goda omständigheter, och den andra färdig att svälta ihjäl.

Den ifver, med hvilken hon skildrade svårigheterna i Amerika, gjorde mig uppmärksam. Månne hon icke själf haft några bittra erfarenheter däraf? Aldrig förr hade jag hört henne tala ut så bestämdt, och i själfva tonen tyckte jag mig märka icke ringa bitterhet. Jag motsade henne med flit, oaktadt jag kände att hon hade rätt — endast för att drifva henne till några bekännelser om sitt eget lif. En rätt liflig diskussion uppstod, i hvilken jag förfäktade den satsen, att det gick lättare att taga sig fram i Amerika än i Sverige, och hon den, att äfven den duktigaste i det nya landet var utsatt för vedervärdigheter, om hvilka han aldrig drömt i Sverige, och att den, som inte lärt sig arbeta hemma, fick genomgå ett eldprof, som inte mången bestod. Till slut drog hon fram ett exempel — en ung flicka, som kom till Amerika för att på egen hand förtjäna sitt bröd. Hon nämnde icke flickans namn, men jag förstod det alltför väl.

Till en början tecknade hon hennes lif endast i största allmänhet, men då jag visade ett intresse, hvars intensitet jag ej kunde dölja, förstod hon att jag genomskådat henne. En liflig rodnad färgade hennes kinder. Hon bad mig icke misstyda henne. Men eftersom hon sagt så mycket kunde hon säga allt. Det skulle göra henne godt att lätta

sitt hjärta. Hon visste att hon kunde lita på mig. Jag tackade för hennes förtroende. Och så började hon berätta. Tiden var just icke så väl väld. Klockan gick på elfva och vi hade redan hunnit fram till Scandia House. Men intresserade som vi voro af samtalet, promenerade vi af och an öfver den oändligt långa Wabashabron, och medan blicken gled ut öfver det magnifika sceneriet af »Vattnens fader», den majestätiska Mississippifloden, och de rikt upplysta stränderna, genom-gingo vi tillsammans en lefnadshistoria, så intressant och underbar, som trots någon som uppfunnits i en romandiktares hjärna.

Se här berättelsen i korthet, beröfvad sina intima detaljer och det fina behag, den ägde i sin ursprungliga form och som jag tyvärr ej kan återgifva.

Fröken von X-sköld var dotter till den rike godsägaren, kammarjunkaren von X-sköld, på***torp i Västergötland. Kammarjunkaren förde stort hus och var vida bekant för sin gästfrihet och tjänstvillighet. Bådadera togos i rikt mått i anspråk af släktingar och vänner, och som så ofta sker, råkade den välvillige godsägaren genom sina ingångna borgensförbindelser på obestånd, måste sälja sitt gods och flyttade in i en af Västergötlands småstäder, bekant för sina invånares högtärd och inskränkthet. Här sökte han lefva indraget, men de förnäma bekantskaperna i stadens officers- och ämbetsvärld tvungo honom till utgifter, som öfver-skredo hans tillgångar. För att hjälpa upp sin

ställning antog han en plats som förtroendeman i en penningeinrättning, en plats som hjälpsamma vänner skaffade honom, utan att betänka de nya frestelser, hvari den bankruttmässiga kammarjunkaren därigenom inleddes. Två år förgingo, under hvilka kammarjunkaren von Xsköld hade det bästa tillfälle att visa stadens honoratiores sin öfverlägsenhet som vinkännare och viraspelare och hans dotter ett ännu bättre att bli grundligt utledsen på det lilla samhällets bornerade inskränkthet. Så kom den oundvikliga krachen. Kammarjunkaren, som tillgripit allmänna medel och såg sin ära fläckad, uthärdade icke skammen, utan drog sig ur spelet på det numera så moderna sättet: han jagade en kula genom hufvudet.

Dottern, enda barnet och den enda kvarlefvande af familjen, ty modern hade för flera år sedan gått bort, stod nu ensam i världen med sin sorg, sitt vanärade namn och sin ovissa framtid. I den lilla staden, där den X-sköldska katastrofen framkallat den största uppståndelse, var man idel vänlighet och medömkan med henne. En gammal rik fröken, en aflägsen släkting till familjen, erbjöd sig att mottaga henne i sitt hus och sörja för henne. Den unga föräldralösa flickan antog emellertid icke anbudet. Hela staden, som genom den gamla tantens egen försorg

noggrant underrättats om den välgärning hon stod i begrepp att göra, blef högeligen förvånad häröfver. Förvåningen öfvergick snart till harm och förbittring öfver den oerhörda otacksamhet, som fröken X-sköld visade,

då hon afslog ett så generöst anbud. Det syntes nog hvilket högfärdigt stycke hon vari I själfva verket hade man aldrig tålt henne. Nu kunde hon skylla sig själf, om det gick henne illa.

Fröken von X-sköld insåg, att det var omöjligt för henne att stanna i staden. Hvart skulle hon vända sig? I hela landet kände man hennes skam. I den aflägsnaste vrå af Sverige visste man genom tidningarna precis på pricken, hvad hennes fars Bordeaux kostat per butelj och hur många ostron hon själf brukade förtära till frukost. Nej, då var det bättre att på vinst och förlust resa till Amerika. Och så reste hon.

Framkommen till Chicago efter en ganska besvärlig resa (hvars vedermödor emellertid voro småsaker mot hvad hon sedermera fick genomgå) började hon genast se sig om efter lämpligt arbete. Reskassan var snart tömd. Hon måste förtjäna sitt bröd. Men hur? Hon genomgick sina talanger. De voro hvarken färre eller sämre än hvad unga bildade svenskor vanligen kunna prestera: pianospelning (till husbehof), någon kännedom om hushållsgöromål, af hvilka matlagning mest intresserat henne, men i hvilken ädla konst hon aldrig kommit längre än till ett tämligen ytligt studium af Hagdahls kokbok och »öfverinseende» öfver köksan, språkkunskap, hufvudsakligen bestående i förmåga att tämligen obehindradt läsa franska romaner, någon erfarenhet som dilettant-målarinna och slutligen en kurs på »Röda korset». Med allt detta ansågs hon i Sverige som en mycket begåfvad och

kunskapsrik ung dam; i Amerika var hon helt enkelt ett fruntimmer, som ej kunde försörja sig. Hon försökte på pianolektioner. Omöjligt. Hundratals lärarinnor i detta fack med mera skicklighet och tålamod än hon letade ifrigt efter elever. Nå än språklektioner då? Högst få ansågo nödigt lära sig eller sina barn något annat språk än engelskan och i det kunde hon själf behöfva undervisning. Några infödda fransmän, som gåfvo lektioner i sitt modersmål, hade det allt utom fett. Hon försökte förtviflad slå sig ut som sjuksköterska. Plats fick hon också snart nog på ett sjukhus, hvarest oren-ligheten var så gräslig, att hon alldeles bedöfvad och tillintetgjord flydde därifrån andra dagen.

Den följande veckan lefde hon på landsmäns barmhärtighet. Det förtjänar att framhållas som ett vackert drag hos svenskarna i Amerika, att de med ömhet, ofta med stor själfuppoffring ta sig an barn och fruntimmer, som lida nöd. Jag vet exempel på att fattiga svenska arbetare, som själfva farit mycket illa, under veckor, ja månader underhållit sjuka kvinnor eller barn utan föräldravård. En karl, som ser hungersdöden grina emot sig, får sällan en hjälpsam hand i västern, men en kvinna, som råkat i nöd, kan alltid påräkna hjälp. Det är ett drag af yankee-ridderligheten, som tryckt sin prägel äfven på svenskarna.

Det var emellertid allt för påkostande för den unga adelsdamens stolthet att på detta sätt lefva på fattiga medmänniskors bekostnad. Hon undersökte tidningarna för att se, om hon ej kunde

hitta på något. Det var icke svårt att finna. I hvarenda nummer af de stora Chicagobladen funnos två eller tre spalter, som buro den förhoppningsfulla rubriken: iLadies wanted». Där voro hundratals annonser hopade, som alla med snaraste påkallade fruntimmers hjälp. Vid närmare påseende visade det sig emellertid, att det var tjänstflickor och ingenting annat man behöfde.

1 Förenta Staterna användas svenska tjänstflickor mycket allmänt. De hafva där fått ett slags monopol på denna syssla, på samma sätt som negrerna lagt beslag på rättigheten att vara porter på järnvägståg, passopp och kock på hotellen eller kineserna gjort till sitt privilegium att tvätta och stryka. Man kan utan öfverdrift säga, att största delen af våra landsmaninnor i västern äro tjänstflickor i amerikanska hus. De värderas högt för sin arbetsamhet, renlighet, pålitlighet och ärlighet och öfverträffa alla andra invandrade flickor, om man möjligen undantar engelskorna, i detta fack. Om någonting bidragit att ingifva amerikanaren goda föreställningar om den svenska nationen, så är det den kännedom han hämtat därom genom sitt svenska tjänstfolk. Det är rent af underbart, hur

hastigt och väl dessa flickor, som i regel erhållit en mycket tarflig uppfostran i torparstugor och arbetarehem, förstå att sätta sig in i sina nya förhållanden, lära sig engelska språket (i hvars handterande de vida öfverträffa sina manliga kamrater, de svensk-amerikanska arbetarna, som ofta behöfva tiotal af år för att nödtorftigt lära sig att


uttrycka sig på landets språk) inhämta kunskap om seder och bruk i amerikanska hus, med ett ord blifva fullt skickliga att fullgöra de plikter, som åligga dem som väl dresserade amerikanska house-maids. Deras ifver att i allt göra sitt herrskap till lags är så mycket större, som deras ställning är utan jämförelse bättre än den motsvarande klassens i Sverige. Aflöningen uppgår till 15 à 18 dollars i månaden, och om man äfven beräknar det låga penningvärdet, är den i allmänhet mer än tre gånger så hög som här. Tyvärr förstå de icke alltid att spara en skilling af så goda inkomster. Ofta hamnar en dryg del af dem hos the dressmaker1. Den kvinnliga fåfängan förnekar sig ingenstädes.

Jag skulle kunna skrifva en hel bok om svenska tjänstflickor i Amerika, men hur intressant än detta kapitel är i mina ögon, måste jag återgå till min berättelse. Hjältinnan i den hade kommit så långt, att hon bland massan af annonser valt ut en, som hon tyckte såg mest lofvande, eller rättare sagdt, minst motbjudande ut. Ty jag vill icke underlåta att nämna, att den unga adelsfröken alls icke kände sig tilltalad af utsikten att bli »piga». Hon var alldeles fri från dessa romantiska griller, som anfäkta en del unga damer i Sverige, hvilka tro att en amerikansk house-viaids lif är en dans på rosor. En af mina vänner i S:t Paul, pastor i en friförsamling, berättade mig, att han var öfver-lupen med bref från dylika fröknar, som kanske

1 Sömmerskan.



aldrig i sitt lif bäddat upp en säng eller skurat ett golf, men bådo pastorn skaffa dem plats i en angenäm familj. Jag har äfven själf uppvaktats med dylika bref, som jag i regel besvarade med det rådet, att först försöka ett halfårs kurs som husjungfru i Sverige och sedan komma öfver till Amerika. Ingen af damerna läto sedan höra af sig, hvadan jag förmodar att de funnit receptet väl beskt. Säkert är emellertid, att en tjänstflicka i Amerika får arbeta väl så hårdt, som hennes medsystrar i Sverige, och därjämte utstå åtskilliga extra besvärligheter

Fröken X-sköld gick till den familj, som annonserat efter en tjänstflicka, blef väl mottagen och fick platsen. Jag förbigår här alla lidanden och förödmjukelser, som den stolta godsägardottern måste undergå. Läsaren kan själf tänka sig dem. Visserligen bemöttes hon med stor vänlighet af alla familjens medlemmar, och behandlades särskildt af husfadern, en framstående affärsman, med så mycken aktning och finkänslighet, alt hon ofta misstänkte, att han anade hennes börd. Detta var emellertid icke fallet; amerikanarna sträcka sin ridderlighet mot det svagare könet ända till den tjänande klassen. Men bland kamraterna, som alla voro svenskar, måste hon uppbära många glåpord för sin okunnighet. De förstodo bättre än herrskapet, att hon fått en förnäm uppfostran, och det finns inga som äro mindre skonsamma mot kamrater, än just arbetsfolk, då de råkat få bland sig någon, som af ogynnsamma öden ryckts ned


från en högre samhällsställning. De höllo tillsammans mot henne och plågade henne på alla upptänkliga vis. Den stackars flickan uppbjöd sina yttersta krafter för att undgå orsak till anmärkningar, men oaktadt hennes rygg och armar värkte på kvällarna, måste hon dock erkänna för sig själf, att hennes arbete varit mycket underlägset kamraternas.

I huset fanns också en kusk, och denne unge gentleman ville visa sig beskyddande mot miss Eve (såsom fröken X-sköld fick heta) genom att smått kurtisera henne på kvällarna. Han tog henne med våld på sitt knä och kittlade henne under armarna, tills hon var nära halfdöd. Detta ansågs som en stor utmärkelse i köket; det var minsann inte småsaker att bli kittlad af en så vacker karl som Johnny. De andra flickornas elakhet mot den stackars miss Eve ökades härigenom. De satte ihop historier om henne och kusken, som kom hennes blod att sjuda af harm. Men delta var icke allt. Hvarenda lördags- och söndagskväll, och ibland äfven annars, hade flickorna besök af andra unga gentlemen — mycket gentila skomakare, smeder, skräddare etc. med bländhvita ståndkragar och vida

manschetter, som mer än till hälften dolde de brunbarkade näfvarna. Dessa herrar kommo, så fort diskorna voro undanstökade, och sutto vanligen kvar till framåt tolf på natten. Som det var ondt om stolar i köket, sutto alltid en herre och en dam på en stol, och då man var sparsam och mån om husets fotogén, släcktes vanligen lampan,

hvarefter konversationen — förmodligen för att ej onödigtvis störa herrskapet, som sof — fördes i hviskningar, endast afbrutna af undertryckt skratt och vissa misstänkta smackànde ljud. Miss Eve tog vid dylika tillfallen förskräckt sin tillflykt till tjänstpersonalens sofrum, där hon emellertid icke alltid fann en efterlängtad fristad. Ibland hände det att Johnny stod där uppe och tog emot henne med öppna armar och ej släppte henne förr, än hennes skrik försatte huset i allarm.

Till råga på allt blef hon sjuk. Själs- och kroppsansträngningar jämte klimatets inverkan och en olämplig diet hade på kort tid ruinerat hennes af naturen starka fysik. Hon försökte i det längsta slå emot. Men slutligen måste hon uppge gärdet. Den välvillige köpmannen lät inskrifva henne på ett mycket godt sjukhus och där vistades hon ett par månader. Då kände hon sig åter så pass stark, att hon kunde våga ett nytt försök att försörja sig själf. Läkaren rådde henne att uppsöka ett kallare klimat och så reste hon till Minnesota. Här hade hon turen att få plats på ett af de fashionabla sommarhotellen vid White Bear Lake ej långt från S:t Paul.

Där var det friskt och skönt i sommarhettan, åtminstone om man gjorde en jämförelse med storstadens damm och kvalm. Hon kände kraft och lefnadslust åter vakna inom sig. Arbetet var drygt nog, men hon fann likväl mer behag däri än i att vara hotise-maid. Hon hade att passa upp i matsalen, och på hennes lott kom vid hvarje mål

bortåt trettio personer, som hvar och en serverades minst trettio dishes, sammansatta af de mest heterogena ingredienser och framsatta i tre särskilda omgångar. Lyckligtvis behöfde hon ej sörja för smältningen af all denna föda. Det var de arma »kurgästernas» ensak.

På kvällarna hände det ofta, att hon af hotellets ägare blef ombedd att sjunga vid pianot i husets parlour. På så sätt gjorde hon närmare bekantskap med åtskilliga af gästerna, bland dem en ung advokat från södern. Denne gentleman besatt en glödande vältalighet, hvaraf han gjorde rikligt bruk, bar som en äkta syd-karolinare långt hår och klädde sig som en dandy1.

En afton föreslog den unge advokaten miss Eve en roddtur. Hon tackade, och så begåfvo sig de tu ut på den lugna, af löfskogsklädda höjder inramade sjön. Komna ett godt stycke ut, släppte sydkarolinaren plötsligt årorna och föll på knä på bottnen af båten. Han svor vid allt heligt, att han älskade miss Eve, och utgöt sig i de mest glödande kärleksförklaringar, sådana endast en syd-karolinare är mäktig. Miss Eve tyckte i början, att alltsammans var ganska lustigt, men då hennes nye älskare gick så långt, att han omfattade hennes knän, bad hon honom för Guds skull släppa sig. Han bedyrade, att hon icke behöfde vara rädd; han skulle med starka armar ro henne öfver lifvets haf. Liksom för att sätta sigill under detta försäkringsbref, tryckte han en kyss på hennes

1 Snobb.

läppar. I detta kritiska ögonblick tog bålen en öfverhalning och kantrade; båda kommo i vattnet och de glödande känslorna fingo en hastig afkylning. Miss Eve, som var en god simmerska, sam i land till en liten holme, men den bålde sydstatsmannen hade all möda i världen att med sina starka armar ro sig själf undan dödens käftar. Det var först med tillhjälp af den unga damen, som han lyckades krafla sig upp på det torra.

Till råga på olyckan utbröt ett af dessa plötsliga, fruktansvärda åskväder, som tidt och ofta hemsöka Mississippidalen. Hela firmamentet stod i lågor; skräll följde på skräll, den ena mer bedöfvande än den andra; regnet föll i strida strömmar, medan stormen tjöt och böjde träden som vidjor till marken. Båten slungades långt bort och de två unga sutto där på den lilla holmen som Robinson på sin öde ö.

Miss Eve skulle likväl funnit situationen tämligen dräglig, om hon varit alldeles ensam. Askväder äro alla människor vana vid i Amerika, och för öfrigt var det så hett, att ingen möjlighet till förkylning fanns. Men att tillbringa natten i sällskap med denne glödande sydkarolinare! Sålänge blixtarna ljungade, höll sig den tappre

riddaren tämligen passiv, men då åskvädret upphörde, blef han så närgången med sina kärleksförklaringar, att den stackars flickan icke såg någon annan utväg till räddning än att simmande söka nå land.

Hon vågade försöket och lyckades verkligen. Alldeles utmattad kom hon hem. Följande dag

orkade hon icke stiga upp. Mattheten tilltog och snart förklarade läkaren, att hon hade nervfeber, detta det nya landets plågoris, som lagt så många af våra landsmän i en förtidig graf. Sjukdomen visade sig snart vara af elakartad karakter. Miss Eve sväfvade mellan lif och död. Läkaren, som skötte henne, var en doktor med treårs-diplom från Boston — alltså en af de bättre. Hans konst tycktes emellertid denna gång ej räcka till. Efter några dagar förklarade han, att allt hopp var ute, och eftersom något stort arfvode i alla händelser inte var att vänta, öfvergaf han den sjuka.

Af en händelse befann sig för tillfallet vid White Bear Lake den i Minnesota mycket bekante svenske läkaren d:r C., allmänt kallad »tjocke doktorn» på grund af sitt i Amerika ovanligt goda hull. Han hörde talas om den sjuka svenskan, kom dit och konstaterade, att hennes medicinska behandling varit af det slag, att hon egentligen länge sedan bort befinna sig under jorden. I stället för den amerikanske doktorns gräsliga giftdekokter ordinerade han vattenbehandling och tjänliga medikament, jag vet icke hvilka, men patienten kom sig och tillfrisknade fullständigt. Det var ej första gången »tjocke doktorn» konstaterat sina amerikanska kollegers oduglighet.

Miss Eve var emellertid efter sjukdomen så svag, att hon ej längre kunde tänka på att tjäna. Hon uppehöll sig en tid på sina besparingar i S:t Paul och det var därunder hon lärde känna sin nuvarande man.

»Jag älskar honom inte,» sade hon sorgset. »Det har jag aldrig gjort. Jag tog honom för alt bli försörjd och jag är mycket tacksam mot honom.»

Efter denna sista bekännelse, som uttalades helt sakta, tog min väninna hastigt god natt och försvann genom bakporten till Scandia House. Men jag stod länge kvar och undrade öfver denna sällsamma historia.

## Tionde Kapitlet.

En svensk-amerikansk don Juan, — Norskt "vrövl" och norsk "äresfölelse". — Spaningar efter den försvunna direktören.

^f lätt förklarliga skäl hade jag undvikit att nämna något om mina besök på Scandia House för direktören. Han var, såsom jag trodde, lika okunnig om dem som om mitt medlemskap af goodtemplarorden. En-.dag flyttade emellertid vår egen faktor in på Johnsons hotell, och ej långt därefter togo sättarna logis där. Detta väckte mina misstankar. Jag anade att saloon-ägaren, den gamle räfven, hade sin hand med i spelet. På mina försiktiga frågor till sättarna erfor jag att en person, som jag hade mina skäl att betrakta som Johnsons kreatur, högligen berömt Scandia House som ett utmärkt matlogis och att Johnson beviljat dem utsträckt kredit — en sak som de slarfviga arbetarna satte stort värde på, ty oaktadt de förtjänade 18 till 20 dollars i veckan

(ända till 75 kronor), voro de ofta i behof af pengar. Efter denna upptäckt beslöt jag ej längre lämna direktören i okunnighet om det spel som utage-rades bakom hans rygg. Jag var fullt öfvertygad att våra sältares inflyttande på hotellet var ett nytt schackdrag af Johnson, och att hans yttersta afsikt var att i det afgörande ögonblicket sammandraga sina snaror kring direktören för att få honom schack och matt.

En lördagskväll, då arbetarna som vanligt aflägsnat sig för att i sus och dus lefva upp sin veckolön, sutto Newstrom och jag ensamma på kontoret. Vi talade om valutsikterna och hvad som närmast vore att företaga.

»Hvarför taga vi icke till ordet i valfrågan i vår egen tidning?» frågade jag. »Det är nu bara två veckor till valet och det är hög tid på, att någonting göres. Var öfvertygad om att motparten sofver icke. Den sista artikeln i 'Skaffaren' om B. Johnson har ej varit utan sina verkningar. Efter hvad jag hört från tillförlitligt håll, ha hans aktier betydligt stigit bland svenskarna, i all synnerhet sedan lutherska kyrkan här tagit hans parti. Pastorn själf

lär ha varmt rekommenderat honom i kyrkorådet och artikeln i 'Skaffaren', hvilken som du vet 'står på kyrklig grund', lär också vara inspirerad af honom. Kan du förklara, hur Johnson kommit så upp i smöret bland de lutherska?»

»För det första emedan undertecknad inte hör till den fårahjorden — mig hata de som pesten allt sedan jag skref en artikel i Globe emot upp-

rättande af svenska katekesskolor — och för det andra emedan Johnson gör det. Hvarje kyrkosamfund här i landet är en frimurareorden, som har till högsta uppgift att på allt sätt understödja sina medlemmar. Om en affärsman vill ha framgång, måste han ovillkorligen in i ett kyrkosamfund. Alla medlemmarna börja då handla hos honom, och behöfver han pengar, får han låna af de rikaste församlingsmedlemmarna. Det är därför kyrkorna ha sådan succés här i landet och vårt folk anses så religiöst. Det har varit min förb-de olycka, att jag gick ut ur lutherska kyrkan, som far min tillhör. Sedan dess ha svenskarna icke tålt mig, och det var också därför som jag förlorade min plats i statssekreteriatet. Johnson är en räf, som känner sina pappenheimare. Han sitter hvarenda söndag för- och eftermiddag i kyrkan och hör andäktigt på den tråkigaste af högkyrkliga idioter. Vid slutet af gudstjänsten spelar Johnson den tjänande brodern. Han går omkring med håf-ven, och innan han högtidligt lyfter upp den framför näsan på fredsdomaren i första bänken, tar han långsamt fram en blank silfverdollar ur byxfickan och låter den falla i håfven så att prästen och hela församlingen ser det. Nu har han, efter hvad jag hört, betalt en del af kyrkans byggnadsskuld. Det är väl därför de äro så måna att få honom till ålderman.»

»Han lägger ned stora pengar på den där affären.»

»Jag gissar, att han lika gärna kunde kasta dem i sjön. Ålderman blir han icke, så sant jag heter Charles Newstrom. Inte för att jag är så angelägen om platsen. Jag skulle nog ställa till en hel del bråk bland de gode åldermännen, men någon förtjänst skulle jag icke ha. Så vida man inte får räkna mig det till förtjänst, att jag hindrar de andra att förtjäna. Men det retar mig, att en sådan där bondslug, ohyfsad kanalje skall dra sina landsmän vid näsan. Bara för att äckla honom, skall jag slåss till sista blodsdroppen. Å, det är härligt ändå att slåss!»

Managerns amerikanska blod hade kommit i svallning och han var nu riktigt i farten. Han flög upp från stolen och ställde sig i boxningsposition, färdig att förpassa förste bäste man utför trapporna.

»Jag skall säga dig,» sade han halft hviskande, »hur det förhåller sig med den här saken. Jag vet, att Johnson arbetar med näbbar och klor för att slå mig. Om han ej vore en så gemen stackare, skulle han försöka mörda mig. Det är den irländska taktiken. Den går rakt på sak och har sina fördelar, men som sagdt, den törs han inte på. I stället gräfver han som mullsorken gångar i jorden för att underminera mig. Det är ett stridssätt, som inte ligger mycket för min röst, men jag är tvungen att möta fienden på hans egen mark. Ergo har jag också börjat gräfva några gångar under honom och, innan han vet ordet af, spränger jag honom i luften med dynamit. Ja, blif inte rädd,

jag menar inte precis bokstafliga Saken är helt enkelt den, att jag följt räfven i spåren och hittat åtskilligt, som luktar misstänkt. Du vet att han är gift...»

»Ja, och det med en mycket vacker och älskvärd hustru.»

»Minsann tror jag inte du känner henne. Nå-,väl, man skulle tycka, att den gamle syndaren kunde vara nöjd med henne, men lika stor grof-huggare han är i politik, lika raffinerad finsmakare tycks han vara i fråga om kvinnor.»

Som man lätt kan förstå, fann jag detta ämne mindre behagligt och skyndade att atklippa det med ett: »Jag känner till det där. Allen har berättat mig om mr Johnsons ungdomsgalenskaper.»

»Men det här är af en senare datum. För f-n, du skall baxna, när du får höra det.» Och direktören fortfor med sitt sedvanliga öfverlägsna, halft ironiska leende: »Förliden vår gjorde mr Johnson tidt och ofta affärsresor till Des Moines, Iowa. Som du vet, är lowa nykterhetsstat, och därför väckte det en viss uppmärksamhet, att en

saloonägare hade affärer där. En af mina vänner, som talt om detta för mig, vistades då i Des Moines och fick af en händelse reda på, hvad räfven hade för sig. För det första levererade han whisky i stora partier till en biljardsalong. Den förbjudna varan skickades i 'konstgjorda orglar'; i stället för pipor och bälg fanns det inuti dem endast buteljer. För det andra dref han kurtis med en134 •



ung och förmögen svenska, med hvilken han också gifte sig ...»

»Det är omöjligt!»

»Det är alls icke omöjligt,» fortfor direktören, utan att låta störa sig. »Han gifte sig med henne och fick duktigt med pengar på köpet. Sådant är hvarken omöjligt eller ovanligt i det här landet. Den tiden jag var advokat, hade jag många klienter, som stodo anklagade för tvegifte. En af dem var' en svindlare, som gaf sig ut att vara svensk baron, ehuru jag misstänkte att hans vapensköld var lika miserabel som hans svenska. Den gynnaren var gift på nio olika håll i nio olika stater.»

»Amerikanskt,» sade jag. Det är mitt vanliga sätt att bemöta de vidunderliga historier och påståenden, man ofta får höra från Amerika och som i allmänhet tillhöra samma kategori, som Mark Twains humoresker.

»Nu samlar jag på hög,» fortsatte min vän, »alla Johnssons synder, och när den stora dagen kommer skola de ramla ned på honom med förkrossande kraft. Jag tänker anslå ett extranummer af Svensk-Amerikanska Dagbladet enkom till att exploitera 'Johnsonska affären' i all sin glans. Ett porträtt skall jag ha af honom också och ett af hans andra hustru ...»

»Jag ber dig för Guds skull låta bli det! Du kan förstå, alt den som blir mest lidande är mrs Johnson, och hon är ju alldeles oskyldig.»

Newstrom vände mot mig sina skarpa grå ögon, betraktade mig allvarligt en stund ochTVEGIFTE OCH AMERIKANSK RIDDERLIGHET. 135

reste sig därpå hastigt. »Go to the Dickens!» sade han, men återtog strax med sin jovialiska ton: »Var det inte du, som föreslog nyss, att Dagbladet skulle taga till orda i den här affären? Nåväl, jag har en annan utväg. Du skall slippa alt skämmas för mrs Johnson.»

Och därmed log den ridderlige direktören sin hatt för att gå. Men jag, som kände ett behof alt visa min tacksamhet, kvarhöll honom, i det jag ropade:

»Vänta! Jag har en nyhet! Sättarna ha flyttat in på Scandia House I»

»Sättarna skola snart flytta in i helvetet,» sade direktören mycket lugnt och gick. I dörren vände han sig om och tillade: >Om du går upp till good-templarna i kväll, så underrätta dem om, att Charles Newstrom är deras kandidat.»

Det var icke utan, att jag kände mig en smula enkel inför en sådan personlighet.

Då jag senare på kvällen verkligen kom upp på goodtemplarlogen, diskuterades allmänt det förestående valet och tal höllos till och med med stark politisk anstrykning, i hvilka bröderna indirekt uppmanades att rösta på Newstroms lista. Som man vet, ligger politiken egentligen utanför good-templarnas program, men i Förenta Staterna liksom här hemma, händer det stundom, att den blir hufvudsaken. Jag uppmanades att yttra mig, och som jag ej af naturen är danad till någon Demosthenes, nöjde jag mig med att framföra direktörens hälsning. Den mottogs med stormande applåder.136 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

Alla instämde i ett väldigt: Newstrom är vår kandidat! Lefve Newstrom! Hvarenda man lofvade heligt att arbeta till det yttersta för honom.

En annan framgång vann direktören, då »Knights of labour», den fruktade och vidt utgrenade arbetareligan trädde på hans sida. »Arbetets riddare» eller »Femstjärnsförbundet», som det också kallas, är liksom

goodtemplarna en hemlig orden, men stiftad hufvudsakligen i politiskt syfte och sammanhållen med mycket strängare lagar än desse. Den omfattar alla arbetareklasser och verkar med alla i en utpräglad demokratisk stat tillåtna och kanske stundom äfven otillåtna medel för deras politiska intressen. Såsom icke medlem, har jag ej närmare reda på Knights of labours' institutioner, men vet, att mycket sträng disciplin upprätthålles inom orden, och att alla dess förehafvanden skyddas för nyfikna blickar af den största hemlighetsfullhet.

Svenska politiska klubben hade ett nytt sammanträde, ungefar i samma stil som det första, men med det praktiska resultat, att omkring 50 dollars hopsamlades för att bestrida kostnaderna af ett par agitationsmöten bland arbetarna.

Republikanska partiet var emellertid heller icke overksamt. Det ställde till ett storartadt fackeltåg, som med flygande fanor och klingande spel gjorde sin tur genom staden för att slutligen stanna vid Märket Hall, hvarest partiets anhängare uppmuntrades med en bankett, vid hvilken tre helstekta oxar och tjugu fat cider skattade åt förgängelsen.

Men nu började händelserna — såsom det heter i historien — utveckla sig allt raskare. Som jag förut nämnt, erhöllo våra sättare sin aflöning hvarje lördag. Det var icke obetydliga summor, som då utdelades. Hvarifrån direktören hämtade sitt kapital, var för mig en gåta, ty medan utgifterna alltjämt stego, voro inkomsterna i nedgående. Nya prenumeranter kunde ju ej inkomma i samma mängd som under den första tiden. Men hur det var, fingo sättarna sina checks på Skandinaviska banken, och allt gick sin gilla gång — till lördagen fore valet.

Denna märkliga lördag skall sent gå ur mitt minne. Redan på morgonen voro sättarna i hög sinnesstämning, tack vare liflig traktering, som naturligtvis ingen annan än Johnson bestod. Antagligen hade de supit hela natten. Ingenting blef gjordt. Norskarna skroderade och disputerade; det var icke värdt att inlåta sig med dem, ty för hvart ord, som gafs, fick man tio igen. Som vanligt steg deras »norske äresfölelse» under den amerikanska whiskyns inflytande till kokpunkten. Det vanliga stridsämnet mellan våra sättare: hvilken nation intoge främsta rummet i Förenta Staterna, svenskar eller norrmän, kom åter till heders och debatten blef denna gång så skarp, att den hotade öfvergå till slagsmål. Direktören — den ende som kunde injaga respekt hos dessa herrar — syntes icke till. Jag försökte lugna dem, men det var denna gång utan resultat. Slutligen brast gubben Afzes tålamod. Han gick ut och höll en sjudund-

rande straffpredikan för de norska bråkmakarna, hvilken åhördes under djup tystnad. Knappt hade han slutat, förrän Heide stiger fram, rätar upp sin lilla gestalt och kastar tillbaka sitt rödlockiga hufvud.

»Hvad er De for en landsman?»

Afzenius å sin sida blef allt ursinnigare. »Det skall jag säga dig, din tuppkyckling!» röt han. »Jag är svensk!»

Men norrmannen blef icke svaret skyldig. »Å, bare svensk! Jeg er norsk, jeg!»

Hela församlingen brast i gapskratt. Man kunde ej göra annat, ty del var mer än kostligt alt se dessa två små figurer, som sökte imponera på hvarandra genom att sträcka på hasor och halsar.

Heides stridslystnad var nu en gång väckt. »Jeg siger Dem, at Deres hele nation icke gjort så meget for Amerika som en eneste nordmand på et eneste år. Hvem har opdaget Amerika? Er det icke en nordmand? Hvorledes skulle De kunnat hovere Dem her på dette usle papirs lokale, om Leif-Ericksen icke väret? Hvem har arbejdet och udmärket sig mest på forskjällige baner i dette land, enten Svensken eller Nordmanden? Vi har den ypperste månd i kongressen, Nelsen, og De har slet icke någon. Kan De sige mig en eneste Svensk, som gjort et eneste storvärk?»

Afzenius var pionröd. Han skulle kastat den förmätne norsken utför trapporna, om han blott haft krafter. »Dra så långt pepparn växer,» skrek han, »med er usle Leif-Ericksen, den största humbug

som finns i ert fördömda Norge! Hvar har ni maken till John Ericsson? Hvasa? ...»

»John Ericsson! Han er så god nordmand som jeg er,» skrek Heide.

»Tig karl,» tjöt Afzenius utom sig. »Nämn icke John Ericsson tillsammans med er usla nordmand, ty då slår jag in er eländiga norska skalle!»

»Han er norsk, siger jeg! Han er så norsk som en norsk sill fra Levanger. Der ved De det.»

»Var inte Heide med på Monitor och slogs mot Merrimac?» frågade jag. »Det var visst bara norrmän på skutan?»

Allesammans brusto i skratt — denna gång på Heides bekostnad. Men tror någon att denne gaf sig. Visst inte.

»John Ericsson var alligevel sömand, og da må han väre norsk,» sade han. »For resten vill jeg spörje Dem, mr editor, hvilken er best likt i Amerika, nordmanden eller svensken?»

»Det är norrmannen naturligtvis,» sade jag. »Och det är för resten ingenting att undra på, ty så fort en norrman begår ett skrukstreck, laga genast hans landsmän, att han i amerikanska tidningar får skylta för svensk, men om en svensk gör någonting bra. som till exempel John Ericsson, så påstå genast norskarna att han är norsk. Det är delta man kallar norsk 'äresfölelse'. För öfrigt skall jag säga min goda man en sak, och det är, att om ni inte slutar med ert norska vrövl, så skall ni inte längre ha äran att heta arbetare på en svensk tidning.»



Det var inte första gången jag hotat afskeda bråkmakarna, men de hade då alltid lofvat bot och bättring; denna gång mottogs hotelsen på ett annat sätt.

»Den skidne ären kan vi nok så vel väre uden. Jeg kjänder ganske godt den norske äresfölelse, men icke De. Så snart vi få våre penge, så går vi på evigsie minuten. Det er sant som amen i kirken.»

»Hvem har sagt, att ni inte skola få er aflöning? Har den någonsin uteblifvit? Gå till ert arbete. Tidningen blir ju försenad på detta vis. Aflöningen sker på eftermiddagen som vanligt.»

Sorl och skratt följde på denna uppmaning. Tydligtvis låg det något bakom allt detta, som jag inte kunde förklara.

»De siger som redaktören på Chicagoavisen sa': Tidningen må ud — penge det er en ganske anden Sag!»

Det var den lille jovialiske dansken, som talade, och som vanligt belönades han med hejdlöst skratt. »Tidningen må ud! Penge det er en ganske anden Sag!» upprepade sättarna gång på gång och hade ofantligt roligt.

»Men mina bästa herrar, hvad har ni för anledning att misstro direktören?»

Heide gjorde en ful grimas, som skulle betyda så mycket som: Vi äro inte så dumma som ni tror.

»Kjänder De Ibsen?» sporde han.



»Jag gör en konst i Ibsen,» svarade jag, föga stämd för litterära diskussioner med den oresonlige norsken.

»Ibsen er ligefremt en meget flink månd. Det er nok så visst. Jeg siger Lige som ham: jeg tror vi sej ler med et Lig i lasten.»

Den öfverlägset viktiga min, den lille rödhårige norsken tog på sig, då han kom fram med detta citat, var oemotståndligt komisk. Trots situationens allvar brast jag i skralt. Detta tycktes uppmuntra Heide, ty han letade fram en hel del ännu hemskare Ibsencitat, hvart och ett hälsadt med jubel af det mindre nyktra auditoriet.

För att göra ett slut på föreläsningen frågade jag honom, hvad han mente med »Liget i Lasten».

>Liget i Lasten?» sade han och drog ihop sin stora röda och finniga panna i tankedigra veck. »Det skall jag sige Dem, Liget i Lasten, det er direktören.»

»Direktören?»

»Yes, sir!»

Det lät på norrmannen, som hade han intet vidare att tillägga.

»Gud hjälpe oss,» fyllde dansken i, »er det icke så! Og om vi icke blir ham kvitt, så går hele Skuden till bunds med man og allt. — Hvor-ledes gjorde de män som sejlade med profeten Jonas? De styrtede ham i hafsens dyb. Det må pocker sejle med Jonas.»

Jag vände mig förtviflad till faktorn. Han var en man, som icke var alldeles oemottaglig för

förnuftsskäl, ehuru hans dyrkan af Typographical Union öfvergått till mani och gjorde, att han betraktade alla icke medlemmar af detta ryktbara förbund som en lägre människoras. På min bestämda förklaring, att sättarna skulle afskedas, om de ej lydde order, svarade han, att de först och främst hade att lyda order af Union. Direktören hade försvunnit och skulle kanske aldrig komma tillbaka. Kassan vore uttömd. Någon garanti fanns sålunda inte för betalningen, och under dylika omständigheter tilläte inte Union att arbetet fortsattes.

»Union? Hvad har Union med den saken att göra?»

»Union är alla amerikanska typografers egentliga arbetsgifvare och den måste man först och främst lyda.»

»Har Union befallt att arbetet här skall nedläggas?»

»No, men den förbjuder att arbetet fortsättes, då ingen garanti finnes för betalning.»

»Herrarna äro således eniga om den saken?»

»Yes, sir!» svarade alla med en mun, och Heide tillade segerstolt: »Det er den kompakte majoritet, ser De, mr editor! Den forbandede kompakte majoritet, som Ibsen siger.»

Jag tänkte på hvad direktören yttrat om herrar typografer vid mitt första besök på Dagbladets sätleri. Den gången hade han onekligen rätt. Lyckligtvis kom Allen. Hans erfarenhet kom i den kritiska belägenheten väl till pass.

i Vi ha ingenting annat att göra än bida tiden,» sade han. »Newstrom har antagligen rest till Chicago för att skaffa pengar. Han har ingenting sagt därom till mig, men det hör till hans vanor att vara så där hemlighetsfull. Jag vet att han är hard up»\

Enligt Allens åsikt hade Johnson genom sina kunskapare fått reda på direktörens penningförlägenhet och ämnade begagna tillfallet att störta honom. Antagligen voro sättarna skyldiga Johnson mycket penningar och helt och hållet hans kreatur. Men min väns skarpa affärsöga upptäckte äfven en annan point — den farligaste. Dagbladets aktier befunno sig till större delen i händerna på ett par lånjudar (precis hvad Johnson sagt mig), och kunde nu tidningen bringas i lägervall, skulle dessa med glädje sälja dem åt — Johnson. Väl herre på täppan, skulle den listige räfven veta begagna sig af tidningens inflytande vid valet. Planen var onekligen sinnrikt anlagd. Skulle han lyckas sätta den i verket?

Allen gaf mig det rådet att läsa in alla papper af vikt, och sedan detta var gjordt, togo vi vårt parti och aflägsnade oss, lämnande sättarna i ostörd besittning af lokalen. Det gällde nu att uppsöka den försvunne direktören. Vi hörde oss först för på Ryan hotel, men då vi ej fingo besked där, skildes vi med öfverenskommelse alt mötas på hotellets biljardsalong samma eftermiddag. Därefter

1 I behof af mynt.

styrde jag mina steg direkt mot Scandia House. Jag ämnade uppsöka räfven i hans egen håla.

Mr B. Johnson var icke hemma, men hans hustru log emot mig, hjärtligt som vanligt. En misstanke kom ett ögonblick öfver mig, att hon var invigd i sin mans planer och spelade en roll för alt snärja mig — men den försvann lika hastigt som den kom. Dessa klara ögon med sin varma, trofasta blick kunde icke ljuga. De voro speglar för en själ, som aldrig fläckats af en osann tanke.

'Jag kommer med ledsamma nyheter, mrs Johnson,» sade jag.

Jag läste i hènnes ögon uttryck af förvåning och ledsnad.

»Hvad har då händt?» sade hon med sin melodiska röst, hvars sorgsna tonfall förrådde liflig sympati.

»Ingenting särdeles. Endast det att våra arbetare strejkat och att tidningen öfvergått från Dagblad till periodisk tidskrift af den tvifvelaktiga

genren.»

»Ha de strejkat? Union-tariffen tillämpas ju hos er. Nanny säger, att faktorn aldrig gör annat än skryter öfver den saken.»

»Nej, det är inte tariffen, det är fråga om. De tro, att de inte skola få sin aflöning. Situationen är verkligen mycket kritisk. Allt hänger på att direktören återkommer i tid. Han är bortrest — ingen vet hvart. Hans fiender ha begagnat tillfallet. Kommer han ej snart, kanske inom ett par dagar, kan allting vara förkyldt.»

»När reste han?»

»Ingen vet. Jag har frågat mig för på Ryan, men hotellets bartendersom har bättre reda på min vän direktören än någon annan, kunde ingen annan upplysning ge, än alt han varit inne i går kväll och druckit ett glas och då haft mycket brådt samt sett ut som han tänkte resa.»

»Vill ni, så skall jag försöka hjälpa er. Men ni kanske inte vill ha mig till bundsförvant?»

Hon såg på mig med sitt mest tjusande småleende. Sämre bundsförvant kan man få, tänkte jag.

»Min fru, ni är icke okunnig om,» sade jag, »att mr Newstrom är er mans politiska motståndare? Om ni hjälper den ene, så stjälper ni den andre?»

»Och hvilken anser ni då vore den rättaste att hjälpa?»

»För min egen del har jag ingen tvekan därom, men er kan jag icke råda.»

»Då råder jag mig själf,» sade hon beslutsamt. »Jag skall göra allt hvad jag kan för alt hjälpa er.»

Innan jag hann lacka henne, hade hon kallat på Nanny. Den glada flickan, som var bekant med alla människor och icke så fås förtrogna, var utan tvifvel den bästa detektiv vi kunde använda vid våra efterspaningar. Knappt hade hon blifvit invigd i saken, förrän hon slog ihop händerna och utropade:

1 Den som passar upp bakom krogdisken.



s Goodness graciousP- Jag känner mr Stevens, som säljer tickets2 nere vid depoten3. Honom skall jag pumpa. Aldrig i världen mer får han en kyss, så öfverstetemplare han är, om han inte talar om, hvart mr Newstrom tog vägen.»

Hon visste, hvar hon skulle träffa honom och kilade genast i väg. Då hon efter en halftimme kom tillbaka, utropade hon med andan i halsen:

»Till Des Moines! Han hade en lady i sällskap.»

»En lady 1» utbrusto vi båda ofrivilligt. »Hvem

då?»

Nanny visste inte. Det var en ung lady, som såg bra ut, det var allt hon kunde upplysa. Vi gissade hit och dit. Månne mrs Whice, som han den sista tiden visat så mycken uppmärksamhet?

Månne en ny bekantskap, som han enleverat?

Jag tog hastigt afsked och gick till Ryan. Des Moines? Hvar hade jag hört om Des Moines? Jag erinrade mig nu direktörens historia om Johnsons andra hustru och hans hotelse att spränga saloon-ägaren i luften. Det måste finnas något samband mellan detta och resan. Allen, som jag efter öfverenskommelse fann på hotellets

biljardsalong, var af samma mening som jag. Direktören hade rest till Des Moines i något syfte, som var för oss en hemlighet, men som stod i något sammanhang med valstriden. Men hvem var den unga ladyn, han hade i sällskap? Och hvad roll spelade hon?

1 Engelskt talesätt, motsvarande ungefär vårt »Död och pina» eller dylikt; 2 biljetter; s järnvägsstationen.HVEM VAR DEN UNGA LAD YN? 147

Vi hörde oss för på hotellet, om mrs Whice bodde kvar. Nej, hon hade rest för en vecka sedan, ingen visste hvart. Alltså icke heller här någon ledning. Jag stod ett ögonblick rådvill.

»Låt se,» sade Allen. »Det bästa jag kan göra är att resa efter. I morgon är söndag och då kan jag i alla händelser ingenting uträtta. Stanna här och håll noga utkik på hvad sättarna och Johnson ta sig för.»

Planen gillades.

Vi superade tillsammans, hvarefter vi skildes — Allen för att med niotåget resa till Iowa och jag för att gå till Dagbladets kontor. Jag hade beslutat tillbringa natten där för att vara beredd på alla eventualiteter.Elfte Kapitlet.

B. Johnson framträder i sin rätta gestalt, — Nattliga orgier. — "Black Mary" och hvad hon innehöll.

örker och dödstystnad härskade på Dagbladets lokaler, då jag vid niotiden på kvällen gjorde mitt inträde där. Endast en tömd bierkagge och några lika tomma whiskyflaskor vittnade om de orgier, som firats där under dagen. Jag slog mig ned för att skrifva några bref, men hade knappast börjat, förrän en knackning hördes. På milt »Step right in!*1 visade sig — min vän saloonägaren mr B. Johnson. Något öfverraskad af detta besök, bad jag honom sitta ned. Han gjorde så, men stolen måtte varit obekväm, ty han skrufvade sig nervöst fram och tillbaka på den.

»Hur gå affärerna?» sade han.

»All right,» svarade jag. »Kan inte klaga.*

1 Stig på IETT OVÄNTADT BESÖK. 149

Dessa i Amerika oundvikliga artighetsfraser voro denna gång mer än vanligt malplacerade.

Ändtligen kom han fram med sitt ärende. Med åtskilliga omsvep frågade han, om jag ville mot skälig ersättning öfverlåta min andel i tidningen på honom. Den vore inte värd en cent, ty hela affären vore en komplett humbug, men han tyckte synd om mig, som så skamligt bedragits af den så kallade managern, och önskade hjälpa mig ur förlägenheten. Det vore hans mening alt göra något storartadt af Dagbladet. Allt hvad han företoge sig, lyckades, det vågade han sin salig-helsed på. Han försäkrade, att B. Johnson vore den smartaste svensken i S:t Paul och förmodligen i hela United States och att han kunde »bila» alla andra.

Jag å min sida instämde till alla delar i hvad han yttrat om mr B. Johnson, men vågade dock hoppas, att Dagbladet skulle kunna hjälpa sig fram utan hans mäktiga ingripande.

Men då blef mr Johnsson ursinnig. Han kunde icke längre behärska sig. Den finslipade affärsmannens mask brast och bakom den framträdde ohöljd den råe, ohyfsade krögarens fysionomi. Med en ström af eder och grofva uttryck förklarade han, att allt som funnes på Dagbladets lokaler — stilar, pressar, inventarier — vore hans. Alltsammans vore intecknadt öfver värdet och han hade köpt hälften af äganderätten till själfva tidningen af Hunlley Bros. Managern vore en eländig tramp, som inte rådde om kläderna på kroppen. Hans150 • BLAND SVENSKAR OCH YANKEES.

sträfvan att bli ålderman vore en insult1 mot svenska nationen. Men så sant det funnes hederliga svenskar i S:t Paul, skulle han visas tillbaka till landsvägarna, där han egentligen hörde hemma.

»Om du envisas att arbeta för honom, mr Cassel,» slöt den ursinnige saloonägaren, »skall du snart vara redig att klina striten2. Det är sista gången jag bjuder dig min hjälp.»

»Min bäste herr Johnson,» sade jag med så mycket lugn jag var mäktig, ty sanningen att säga kände jag en viss

benägenhet att kasta karlen utför trapporna, »jag trodde att i detta jämlikhetens land det inte ansågs som någon synnerligen stor skam att sopa gatorna. Om jag inte missminner mig alltför mycket, var det inte många dar sedan ni själf skröt öfver, att ni var gatsopare första halfåret, ni vistades i Amerika.»

»Yes, sir! Men nu behöfver jag inte det. Men du som aldrig gjort ett hederligt dagsverke, du kan pröfva på hvad det vill säga, din eländiga skrifvare!»

Och med dessa ord försvann saloonägaren och åldermannen in spe genom dörren.

Filosof som jag är af naturen, satt jag lugnt kvar och gladde mig i stillhet åt att en gång fått höra den gamle räfvens innersta tankar. Omedvetet hade han gifvit ett fullödigt uttryck åt hela den lifsåskådning, som är förhärskande i västern. För den som studerar nationernas karakterer och

1 Förolämpning; s färdig att sopa gatorna.

deras utveckling är denna lifsåskådning intressant att lära känna, ty den visar, att amerikanarna äro ett ungt folk, som ännu ej hunnit glömma bort den tid, då man bodde i logghus och slogs med indianer. I korthet skulle jag vilja framställa denna åskådning sålunda:

Den råa styrkan står högst. Kroppsarbetet, helst det som fordrar mycket kropp, är det förnämsta, ja, det enda, som egentligen förtjänar heta arbete. Människor, som inte arbeta, anses som skurkar, men om de ådagalägga tillräcklig grad af »smarthet», kan detta tjäna dem som ursäkt. En tillräcklig proportion af denna dyrbara egenskap medför till och med privilegium alt med förakt se ned på arbetarna, de »hederliga». Affärsmännen, såsom mycket »smarte», äro på grund häraf ur viss synpunkt högre ansedda än arbetarna, men ur en annan synpunkt äro de att betrakta som vampyrer. Andra med intellektuelt arbete sysslande personer, med undantag af präster, som af Gud fader själf erhållit tillstånd att lata sig, äro helt enkelt omänniskor, som helst borde utrotas.

Detta af amerikanarna uppfunna filosofiska system är, tillämpad t i praktiken, lika afskyvärdt, som det är barnsligt i teorien. Man möter yttringarna däraf, hvart man går i västern — icke minst bland svenskarna.

Sedan jag kommit öfverens med mig själf, att det sannolikt skulle dröja ett par hundra år, innan en kulturmänniska med godt samvete kunde bo-

sätta sig i Förenta Staterna, lade mig och insomnade tungt.

Midt i natten vaknade jag vid ett förfärligt oljud. Man slog häftigt i dörrarna, röster öfver-bjödo hvarandra i svordomar och skrän, åtföljda af skrattsalvor och dunkningar i golfvet. Jag reste mig upp. Sälteriet var fullt af folk, dörren till redaktionslokalen uppslagen, och in till mig raglade två eller tre karlar. I den något osäkra belysningen igenkände jag främst bland dem Heide.

»Hvad står på?» frågade jag. »Hvad har ni här att göra midt i natten?»

Heide stannade midt på golfvet, sträckte ut högra armen med en storartad gest och kastade tillbaka hufvudet med oförliknelig grandessa. Själfva presidenten i norska stortinget kunde ej se mera öfverlägsen ut, då han öppnar förhandlingarna.

»Gengangere!» utropade han.

Därpå tog han ett par stapplande steg framåt, slog ut med armarna som om han velat famna hela världen och skrek:

»I natt spiller vi Gengangere allesammen! — Jeg siger Dem, mr editor, vi er gengangere hver eneste en! Män, Koner og Born» — det sista, Born, drog han ut till ett råmande, och liksom om de öfriga endast väntat på denna signal, föllo de in med ett infernaliskt oljud.

Det var tydligt att allesammans voro fullkomligt öfverlastade. Behaglig situation! Min första tanke var att jaga dem på dörren, men som denna plan otvifvelaktigt skulle slutat till milt eget för-

därf, öfvergaf jag den och sökte använda övertalningsförmåga.

»Mycket sant, min kära Heide,» sade jag. »Ni spelar 'Gengangere' i kväll och ingen af er är riktigt normal, tror jag. Men ...»

»Er De normal da? Jag skönner icke sligt, mr editor. Her ligger De og morer Dem! Det går slet icke an, siger jeg. Tidningen må ud! — Penge det er en ganske anden sag!»

»Tidningen må ud!» stämde alla de andra in. »Penge det er en ganske anden sag!»

»Pengar kommer strax,» sade jag och såg mig om efter kläderna. Men Heide var nu en gång i farten.

»Manuskript på evigste minuten! Manuskript, mr editor! Fanden og icke jeg må sätte uden manuskript!»

»Manuskript!» vrålade alla de andra.

Sättarna trängde allt närmare. Det såg ut, som om de ämnade plocka fram manuskript ur min egen bädd. Här voro goda råd dyra. Framför allt icke tappa koncepterna.

»Jaså, herrarna tänka arbeta nu. Nå, det var ju ganska förståndigt... Ja ja, det kan vara tid att ta igen skadan ... All right. .. (allt medan jag talade, drog jag helt oförmärkt på mig kläderna) Manuskript kommer strax.»

Lugnade af denna försäkran, började mina objudna gäster uppföra ett slags krigsdans i sätteriet. Kaster och inventarier ramlade om hvarandra; kaminen föll omkull och pipan kom ned-



dansande. Men detta endast eggade dem. »Tidningen må ud!» skreko de i korus. Orden tycktes ha öfvergått till deras valspråk — ett valspråk som var ett bitande hån mot dem själfva. Heide, som alltid var en stor humorist, tog en spalt uppsatt stil, men i stället för att »lägga af» den på vanligt vis genom att lyfta upp rad för rad och kasta hvarje bokstaf i sitt fack, höjde han hela stilmassan med båda händerna i luften, och i det han skrek: »Ge er in i era respektiva fack!» slungade han alltsammans ned öfver kasten.

De andra blefvo så uppspelta af detta lyckade skämt, att de uppstämde med skrällande röster — Björneborgarnas marsch, ackompanjerad af väldiga slag i golfvet. Heide fann emellertid denna fosterländska opinionsyttring kränkande för hans norska »Äresfölelse». Han afbröt sången helt oförmodadt, i det han med fruktansvärd kontrabas stämde upp: »Yes, vi liker dette köntrit» — amerikansk upplaga af norska folksången.

Emellertid hade jag begagnat tillfallet att kläda mig och ställa mig i god försvarsposition bakom dörren.

Som ofta händer med mindre nyktra personer, kommo herrar sättare sins emellan i gräl. Närmaste anledningen därtill blef folksången. Svenskarna kände sig förnärmade öfver att deras marsch afbrutits af »Ja, vi elsker» och hotade slå in hufvudet på norsken, om han inte tystnade. Men det var som alt slå på dynamitpatroner.



»Vil I nägte mig at synge den norske Folkesang?» skrek den begeistrade Nordmand.. »Den ärebördigste sang i hele Verden? Da jeg synger, så synger jeg! Her står jeg ensam. De må komme allesammen! Jeg er icke bange. Har I icke hört, hvad Ibsen siger, at den ensomme er den slärkeste månd i verden? (Talaren gjorde några små öfver-halningar.) Jeg er, Fanden gale mig, den stärkeste månd i hele...»

Längre hann han icke, ty jag drog oförmärkt en smula på mattan, som han stod på, och den stortalige norsken störtade med ett ganska stort brak baklänges. Under det ursinniga tumult, som följde på denna oväntade katastrof, försvann undertecknad ut genom dörren — för att hämta polis.

Fem minuter senare körde en stor täckt vagn med brandkårsfart upp och höll framfor Dagbladets port. Det var Black Mary.

»Black Mary» — så kallad på grund af sin svarta farg — är polisens egen vagn, som den använder för att ögonblickligen kunna vara till hands. Alla S:t Paulbor känna den. Då de se den komma med löddriga hästar och ringande klockor — liksom brandkåren i Stockholm — hviska de sins emellan: »Black Mary». Man vet då, hvad

som är å färde.

Ur vagnen hoppade ett dussin poliser, beväpnade med sina korta klubbor, samt ett par, tre tidningsreferenter. De senare tillbringa alltid nätterna på polisens centralkontor för att kunna följa med * Black Mary» och få nyheterna i första hand.



Hela truppen stormade uppför trapporna.

Ett förskräckligt oväsen rådde där uppe. Husets två värdinnor — ett par gamla malätna systrar, som sågo ut som de uppgräfts ur något egyplio-logiskt museum — hade beväpnat sig med hvar sitt vedträ och anföllo oförskräckt sättarna, som försvarade sig med att öfverösa sina antagonister med näfvar af stil. I den fantastiska belysningen af en flämtande källarlykta, som den ena megäran höll i handen, erbjödo de si ridande en sällsam anblick — å ena sidan de två systrarna i nattdräkt med utslaget hår och vildt flammande ögon, utösande gräsliga engelska förbannelser, å den andra de halfgalna sättarna, som tydligen funno situationen öfvermåttan lustig och på »det skandinaviske sprogs» alla dialekter gåfvo tillkänna sin förtjusning. Några hyresgäster, som väckts af larmet, bland dem en gentleman i skjorta och byxor, som stod uppe i öfre trappan och fyrade af sin revolver, bildade taflans bakgrund.

Den varade emellertid icke länge. Inom ett par minuter hade polismännen gjort rent hus. Herrar typografer arresterades och fördes ned i vagnen. Heide, »den stärkeste månd i Verden» hade krupit ned bakom den kull vräkta kaminen, men upptäcktes och framdrogs, trots sina lifliga protester mot detta sätt att behandla en amerikansk medborgare, som till på köpet var född i Kristiania. Det sista han sade, då han lyftes upp i vagnen, var:



»Hils til gamle Norge! Nu tar Fanden mig!»

I delsamma rullade »Black Mary» bort.

Tidigt på söndagsmorgonen, det vill säga endast några timmar sedan det nattliga dramat utspelats, köpte jag en »Globe» och fann där en illustrerad, mycket underhållande artikel på två spalter om sagda drama. I brådskan hade visserligen några oriktiga uppgifter insmugit sig i referatet, såsom till exempel att två män blifvit skjutna och att den ena af husets värdinnor, »a lovely young woman, in whose dark-broum curls Sorrow but not Time scattered some flokes of snow »\ utsatt sig för ögon-skenlig lifsfara för att rädda sin hemligt älskade, med hvilken ej kunde åsyftas någon annan än mig. För denna oförtjänta ära liksom för det lika oförtjänta beröm, som slösades på mig i detta referat, hvarigenom jag kom att framstå som dramats sannskyldiga hjälte, ber jag att få begagna detta tillfälle att offentligen tacka min broder referenten i »Globe».

1 En älsklig ung kvinna, i hvars mörkbruna lockar sorgen men icke tiden strött några flingor af snö.

## Tolfte Kapitlet.

Ett romantiskt möte, — Öfverrumplad af fienden, — Hemgång och afsked utan farväl. — Ombytta roller.

alet stod för dörren och spänningen i staden var oerhörd.

De kämpande partierna hade dragit till sig alla disponibla krafter, och nu, då slaget skulle stå, mönstrade deras fältherrar å ömse sidor sina respektiva styrkor. Ingen kunde emellertid förutse utgången. Situationen var mer än någonsin oviss. Äfven de erfarnaste politici skakade betänksamt på hufvudet. Ett vidt fält för vilda vadhållningar öppnade sig. Men »bettade» icke blott om penningsummor, utan om de orimligaste saker. Så till exempel lofvade en stor grossör, om en hans vän blefve ålderman, att han skulle köra genom hela staden på ett sämre arbetsåkdon och bjuda ut det tidningsnummer, hvari segern förkunnades.

Bland kapplöpningshästarna, som denna gång startade på den politiska arenan, hade publiken natur-



ligtvis sina favoriter. Newstrom hade länge varit högt i ropet, men efter hans mystiska försvinnande, hvilket fienderna naturligt nog begagnade för att utsprida alla slags historier, sjönko hans aktier märkbart. På söndagen

voro vaden på honom ännu pari, men på måndagsmorgonen, sedan den republikanska tidningen Despatch utkolporterat att »demagogen Newstrom funnit stadens klimat ohälsosamt och företagit en rekreationsresa till obekanta trakter,» ville ingen våga mer än ett emot två på honom.

Direktörens vänner förtviflade dock ännu icke. De väntade alltjämt, att han skulle åter uppenbara sig och genom den magiska makten af sin personlighet rycka segern till sig. Oupphörliga förfrågningar gjordes på Dagbladets office, om den försvunne direktören icke låtit höra af sig, men jag måste alltjämt gifva det nedstämmande svaret, att jag ingenting visste.

På onsdagen skulle valet ske, och ännu tisdags morgon stodo sakerna på samma sätt. Äfven hans trognaste anhängare började nu misströsta.

Hvad tidningen beträffar, befann den sig alltjämt i ett tillstånd af dvallik sömn, det vill säga, utomstående, såsom prenumeranter och annonsörer och annat godt folk, kunde ej upptäcka en gnista af lif hos den. Sättarna hade visserligen redan på söndagsmorgon blifvit försatta på fri fot mot borgen, men de hade ej återupptagit arbetet. I förbigående vill jag nämna, att delta system, att mot borgen

försätta brottslingar i frihet, i största skala tillämpas i Amerika. Borgen bestämmes efter brottets storlek och den arresterades förmögenhetsvillkor. I förevarande fall var det 500 dollars per person och borgesmannen var naturligtvis ingen annan än min vän B. Johnson. Att den gamle girig-buken ej med lätt hjärta pliktade för sina bundsförvanters synder, kan man lätt förstå.

På måndagskväll hade jag ett besök på redaktionslokalen, som jag ej kan med tysthet förbigå. Det var rätt sent, då det sakta knackade, och in stiger ett beslöjadt fruntimmer. Jag trodde först, att det var mrs Johnson, ty hon hade genom Nanny bedt om ett samtal och jag hade också frågat efter henne på Scandia House, men blifvit tämligen kärft underrättad, att hon ej träffades. Timmen var visserligen ej riktigt väl väld för ett besök af en ung lady, men i Amerika går mycket för sig som i Europa anses shocking, och ehuru mrs Johnson alls icke kunde räknas till extravaganta kvinnor, låg det icke utom rimlighetens område, att hon nödgats välja denna timme for att meddela mig en viktig angelägenhet. Huru förvånad blef jag ej emellertid, då den unga damen slår tillbaka slöjan och visar ett blekt, men beundransvärdt regelbundet ansikte, som jag igenkänner som mrs Whice' 1 Hon presenterar sig och frågar mycket timidt, om jag är redaktören af Svensk-Amerikanska Dagbladet. Jag bugar mig och frågar, hvarmed jag kan stå henne till tjänst. De stora svarta ögonen riktas spörjande på mig, liksom ville de med sin eld

förbränna det yttre omhöljet för min själ och läsa mina innersta tankar. Det finns ingenting uttrycksfullare och skönare än en vacker amerikanskas ögon. De likna deras eget lands varma, kolmörka sommarnätter med sina flammande blixtar.

»Ni är god vän till mr Newstrom,» säger hon, mycket enkelt och flärdlöst, rrien med detta något i tonen, som endast amerikanskorna förmå inlägga

— som bjuder respekt på en gång som man känner sig helt obesvärad. »Ni vet säkerligen bättre än någon annan, hvart han rest och hur jag skall erhålla bans adress.»

Utan att afvakta mitt svar, går hon fram och tar plats i en stol tätt intill mig. >Å, mr Cassel,» utropar hon, »hjälp mig, om ni kan. Jag är en olycklig varelse I Jag älskar er vän — lidelsefullt

— vansinnigt. Han bar lofvat mig sin tro. Vi lefde lyckligt ända till för åtta dagar sedan, då jag fick bref från min mor, som sjuknat och önskade se mig. Jag reste genast till mitt hem i Indiana. Sedan dess bar jag ingentig hört af honom. Tidningarna säga att ban lämnat landet. Men det kan inte vara sant! Hvad skall jag göra?»

öfverväldigad af så många förtroenden af en för mig alldeles obekant dam, är jag till en början lika rådvill som hon. Jag tänker på Nannys ord, att han rest i sällskap med ett fruntimmer, och öfverlägger med mig själf, om jag skall yppa hvad jag vet. Mitt hjärta fylles med ett djupt medlidande med denna unga och sköna kvinna, i hvars mörka ögon tårar lysa fram. Det må kosta hvad

det vill, tänker jag, men hon har rätt att få veta sanningen. Och så berättade jag henne kort och godt hvad jag hade hört. Hon stiger upp, fattar min hand, som hon häftigt trycker, och går, utan att säga ett ord.

Knappt var hon utom dörren förrän jag ångrade, hvad jag gjort. Men det var för sent.

Följande morgon, det vill säga tisdagen, fick jag besök af Nanny, som ifrigt berättade, att hennes matmor väntat mig, men att hon nu sände bud för att underrätta mig, att hennes man ämnade sätta sig i besittning af alla inventarier på Dagbladet. Knappt var hon borta, förrän mr Johnson kom i spetsen för alla sättarna och dessutom ledsagad af en notarius publicus1 och en obängd symaskinsagent, som han presenterade som sin legal adviser2. Inför en så imponerande styrka kände jag mig tämligen enkel, men tog på mig en så oskyldig min som möjligt och frågade, om de önskade någon större annons eller annat, hvarmed jag kunde stå till tjänst. Denna fråga bevärdigade de icke med något svar, men notarien började i stället med viktig min och professionel släpande röst uppläsa ett digert aktstycke, vid hvars för-

1 En notary public i Förenta Staterna motsvarar

icke alldeles vår notarius publicus; värdigheten innehafves där af ett otroligt antal personer, som endast betala en ringa afgift (i Minnesota 7 dollars) och ställa en viss borgen för att erhålla sin fullmakt; juridisk kompetens fordras icke. En notary publics uppgift är hufvudsakligen att bestyrka namnteckningar; 2 lagliga rådgifvare.



fattande man tycktes ha följt den ryktbara sentensen, att orden äro till för att dölja tanken, ty om det fanns något af den senare sorten, var det så omsorgsfullt gömdt i välklingande juridiska fraser, att en vanlig dödlig ej kunde fatta dess innebörd. Då notarien hunnit till slutet af skrifvelsen, visste jag endast, att det var fråga om the Independent Swedish American Daily Publishing Co, ty dessa ord förekommo på hvarannan rad, och att B. Johnson stod i något slags förhållande till detta kompani.

En amerikansk advokat är alltid en högst imponerande personlighet, men då han fungerar såsom notarius publicus, är hans juridiska pondus rent af fruktansvärd. Johnson och hans laglige rådgifvare stodo, gripna af stundens högtidlighet, som tända ljus och åhörde hvarje ord med djupt allvar. Hvad mig beträffar, fruktar jag, att mitt något profana beteende, att midt under den spännande akten ta mig en promenad på golfvet, framkallade oangenäma känslor hos föreläsaren, ty gång efter annan vände sig hans blodsprängda ögon med ett förgrymmadt uttryck mot mig. Efter föreläsningens slut vände sig notarien till Johnson och frågade mycket strängt, i det han visade på underskriften : »Är detta ert namn?» — »Yes, sir!» svarade Johnson lika allvarligt. Komedien var nu utspelad och herr notarius publicus reste sig långsamt och värdigt, i det han tämligen vårdslöst yttrade till mig:



»Ni är nu underrättad, mr Cassel, att dessa gentlemän tagit Svensk-Amerikanska Dagbladets tryckeri och inventarier i laglig besittning.»

»Jag är icke underrättad om någonting,» svarade jag, »och jag protesterar i lagens namn mot att något, som tillhör bolaget, vidröres af dessa gentlemän.»

Notarien gick utan att vända sig om, men den laglige rådgifvaren fann lämpligast att hånleende fråga, om jag hade några privata tillhörigheter; i så fall skulle han hjälpa mig att bära ut dem.

»Då får ni först bära ut mig själf,» sade jag och satte mig helt lugnt vid min pulpet samt började skrifva. Den spinkige lille symaskinsagenten såg sig antagligen inte god därtill, ty han försvann jämte Johnson ut i sätteriet. Knappt voro de ute, förrän jag riglade dörren och afstängde sålunda redaktionslokalen från deras område. Genom glasrutan i dörren kunde jag iakttaga allt hvad de gjorde.

Det var min fullkomliga öfvertygelse, att de handlade olagligt. Jag kände icke tidningens affärer till alla delar, men under hvilka omständigheter som helst, var jag viss, att det som nu skett stode i strid med landets lagar. Hade jag haft tillräcklig styrka, skulle jag protesterat på ett mera effektivt sätt mot slik hemgång, men ensam som jag var, måste jag afbida tiden. Berg var i Minneapolis för att ordna afdelningskontoret där och lugna

ursinniga prenumeranterna, hvilka förgäfves väntade på sin tidning; gubben Afze hade, sedan pengarna tagit slut och han ej längre hade medel att köpa af det hemlighetsfulla pulvret på apoteket, hemfallit åt djup melankoli och lämnade ej sitt rum. Ensam satt jag således och tittade genom min glugg på hvad de nye ägarna företogo sig. B. Johnson var mycket beställsam. Han sökte bringa reda i det kaotiska virrvarr, som förorsakats af lördagens nattliga orgier, och arbetade i skjortärmarna, så att svetten dröp, allt medan han undfägnade sina bundsförvanter med mustiga eder. »Den laglige råd-gifvaren» åter tycktes ha öfvertagit redaktörens roll, ty han utdelade manuskript åt sättarna och gaf befallningar hit och dit med en myndighet, som om han varit chef för en stor tidning i hela sitt lif. Att döma af de många kontraorderna och det förfärliga oväsendet, föreföll det dock, som om hans anlag för professionen ej voro särdeles stora.

Men hvad hade de egentligen för sig? Ämnade de på egen hand utge en tidning? Och i hvad syfte? Det sannolika svaret på dessa frågor var, att de satte upp ett extranummer af Svenska Dagbladet, redigeradt i republikansk anda och afsedt att i sista stund inverka på de svenska valmän, som partiet hittills icke kunnat nå. Kanske skulle tidningens direktör i detta extranummer förklaras afgången från den politiska vädjobanan och B. Johnson i stället varmt rekommenderas i sven-

skarnas åtanka. Ja, hvarför inte. Planen var icke 'oäfven och fullt värdig den gamle räfven. Det värsta var, att vi stodo alldeles försvarslösa mot ett sådant anfall i ryggen. Jag visste ingen utväg att underrätta Dagbladets talrika läsare om sveket. Ingen svensk tidning skulle hjälpa mig därmed och de amerikanska lästes ej af svenskarna. Allt var så godt som förloradt.

Förmiddagen gick. Jag skyndade att skaffa mig litet mat och återvände till min post. Vid sjutiden kunde jag af snällpressens arbete förstå, att extranumret höll på att tryckas. En feberaktig brådska rådde där inne. Sättare och tryckare arbetade under högtryck. Johnson och symaskinsagenten sprungo fram och tillbaka, och flera af deras politiska vännner, som infunnit sig, ökade trängseln och oredan. De första exemplaren mottogos med hurrarop. En tjock herre, som jag igenkände som fredsdomaren Nelson, tog ett och läste med känd patos några praktbitar ur innehållet, som hälsades med nytt jubel. B. Johnson höjdes till skyarna. Han var mannen! Framtidens man! Med honom skulle en ny aëra uppgå för svenskarna i S:t Paul. Lefve B. Johnson och det republikanska partiet 1 Lefve han! Död åt demokraterna! Nya hurrarop. Bier och whisky flödade. Jublet antog karakter af stormande ovationer. Då — på en gång blef det tyst.

Dörrarna slogos upp och in tågade en sluten trupp, som omildt banade sig väg in i rummet, knuffande undan fredsdomaren åt ett båll och sy-

maskinsagenten åt ett annat. I spetsen gick direktören själf — den återuppståndne direktören för Svensk-Amerikanska Dagbladet, demokraternas kandidat Charles Newstrom! Vid åsynen af honom stirrade alla de närvarande mållösa på hvarandra. Ett ögonblicks tystnad uppstod. Man kunde höra en knappnål falla.

Ändtligen slet sig Johnson ur förtrollningen. Han gick fram till direktören, knöt näfven under hans näsa och frågade på engelska, hvad han hade i hans tryckeri att göra. Han ämnade inte tåla att några tramps störde dem i deras arbete. Om han icke genast packade sig ut, skulle han få skjuts, och det på eviga minuten.

Direktören stod lugn med sin vanliga eleganta hållning och ett leende krusade hans läppar. »Jag ger er två minuter att försvinna härifrån med ert pick och pack och allt ert anhang,» sade han mycket affärsmässigt.

Johnson skummade af raseri. »Alltsammans är mitt!» skrek han. »Ut med dig, din landsstrykande demokrathund 1» Direktören stod orörlig och såg på sin klocka. »Du runnare, ärkeskurk, som har till bissness att kita1 folk! Ut från min office!» Knappt hade han sagt dessa ord, förrän en väldig box af Newstroms kämpastarka arm förpassade honom i dörrens närhet. Den förbluffade och efter andan kippande saloonägaren gjorde några försök att betala med samma mynt, men direktören

1 Kita af engelskans to cheat = bedraga.

tog honom helt enkelt i kragen och lyfte ut honom. Sammalunda gick det med alla de andra, som ej genast själfmant följde sin mästare. Inom ett par minuter var lokalen rensad från inkräktare.

Det var nu min tur att stiga fram och hjärtligt hälsa den ifrigt efterlängtade och ändtligen återkomne direktören välkommen. Det var emellertid icke tid till många öfverflödiga ord. Så snart jag i största korthet delgifvit min vän situationen, befalde han sina män att skrida till verket. New-strom hade medfört från Chicago ett halft dussin sättare, och det gällde nu alt i rykande fart få upp ett nummer af Dagbladet, som skulle återställa tidningens kredit bland hennes läsare och rädda direktören från nederlag vid valet. Intet manuskript fanns färdigt, ingenting ordnadt eller uppsatt. Men det måste gå! Notking like try!1 säger ett amerikanskt ordspråk. Direktören och jag slogo oss ned vid skrifbordet och skrefvo för brinnande lifvet. Vi visste knappt, hvad vi skrefvo, men undan gick det, så att det rök om pennorna. Så fort en papperslapp var färdig eller halfskrifven, passade en sättare på och ryckte till sig den. Spalt efter spalt sattes upp och småningen fylldes de tomma skeppen. Hvad som fanns där allt, hade jag mycket liten aning om —.notiser, ledare, småbitar i humoristisk eller allvarlig stil, allt bildade ett virrvarr, som jag för min salighet ej kunnat göra reda för. Det mesta rörde sig i alla fall om valet. Och

' Ingenting bättre än försöka.

kvickt var det, det kunde jag se pä sättarna, ty de smålogo så godt, allt medan stilarna flögo ur kasten. Då jag sedan i lugn och ro läste igenom detta nummer, måste jag erkänna, att det var bland de bäste som lämnat Dagbladets office.

En god hjälp vid fyllande af spalterna hade vi i våra föregångares arbete. Utan Johnsons artiklar skulle vi i alla händelser icke gått i land med att i tid få tidningen uppsatt. Nu fingo dessa, vederbörligen omstöpta, tjäna ett motsatt ändamål mot det, för hvilket de från början varit bestämda. På första sidan af den Johnsonska editionen af Svenska Dagbladet fanns en lång, högeligen berömmande uppsats öfver B. Johnson och republikanska partiet, illustrerad med ett porträtt af den förre; på sista sidan åter fanns ett porträtt af »demagogen» Newstrom jämte en text, som i alla händelser ej kunde kallas smickrande. Nu gjorde vi en liten redaktionsförändring. Porträtten flyttades om, så att Johnsons kom på baksidan och den fruktade demagogens på framsidan. I den berömmande artikeln utbyttes orden »B. Johnson» och »republikansk» öfverallt mot »G. Newstrom» och »demokratisk», i den andra åter skedde en motsatt förändring, hvarjämte några smärre uteslutningar och ändringar vidtogos. På detta sätt fick den gode saloonägaren gräfva sin egen graf.

Vi arbetade hela natten som slafvar, men då morgonen grydde, var en upplaga på femtusen exemplar färdigtryckt och de första numren ut-



delades på gatorna. Stor var våra vänners forvåning och glädje öfver Dagbladets återuppståndelse från det döda. Men hvad B. Johnson et consortes yttrade, då de läste sina egna artiklar i så pass ändrad form, lämnar jag åt den ärade läsaren att gissa.Trettonde Kapitlet.

Amerikanska rättsbegrepp. — Valdagen. — Miss Kates sorgliga historia. — Svenskarnas skötesynd.

åhända har någon med undran eller tvifvel tagit kännedom om, hvad jag i föregående kapitel berättat angående direktörens återkomst och hans något våldsamma ingripande i händelsernas gång. Bland Europas bildade folk förekomma ej gärna dylika scener; men den amerikanska västern med sin mera primitiva kultur har ännu ej hunnit öfver den tidpunkt i sin utveckling, då näfrätten spelar en betydande roll. Man väntar där icke alltid tålmodigt som hos oss med armarna i kors på domstolens utslag. Tvärtom är man där alltför benägen att slå till, hvarom det faktum nogsamt vittnar, att två tredjedelar af alla afrättningar i Förenta Staterna ske med tillhjälp af domaren Lynch. Amerikanaren är uppfödd i den föreställningen, att han i främsta rum-

met har att lita sig till sina egna krafter för att skaffa sig rätt. Han är en lojal medborgare, så länge ingen förnärmar honom, men träder någon hans rätt för nära, skyr han icke att själf »taga lagen om hand», om lagen icke hastigt eller kraftigt nog tager hans parti. Denna ande genomsyrar hela den amerikanska nationen och är på

en gång källan till hennes svaghet och grunden för hennes storhet och kraft. Förenta Staternas historia med sina två blodiga och ärofulla krig är en lysande illustration bärtill. »Det allmänna rättsmedvetandet står öfver lagen!» se där den för våra jurister högst betänkliga princip, som träder oss till mötes i denna historia och som ännu i dag utgör grunddraget i folkets karakter.

Man läser ofta i europeiska tidningar mycket mörka skildringar öfver amerikanska förhållanden, åtföljda af än dystrare spådomar öfver landets framtid. Dessa skildringar och spådomar bero på okunnighet om den amerikanska nationens kynne och seder. Man får ej betrakta händelserna därute genom europeiska glasögon och döma dem efter europeisk måttstock. En stor strejk utbryter till exempel i Förenta Staterna, omfattande hundratusentals arbetare och medförande blodiga strider och stora förluster af lif och egendom: polismän, som kommenderas att återställa ordningen, nedskjutas af arbetarna; milisen, som sändes emot dem, strejkar eller öfvergår på de upproriskas sida. Genast är man färdig i Europa att förespå allmän revolution och anarki.

Amerikanaren åter åser med lugn sakernas utveckling. Han vet att strejken icke betyder början till anarki, utan helt enkelt, att vissa personer, som anse sin rätt förnärmad, tillgripa våld för att göra den gällande. Så snart de fått sin vilja fram eller uttömt sina krafter, återinträder lugn. Att störa de stridande parterna är enligt amerikanskt åskådningssätt lika obefogadt som att söka skilja tvenne gentlemen, som hålla på att slåss. Tvisten är de kämpandes ensak och de må gärna gå på, tills de komma till en uppgörelse. En tredje part, äfven om den råkade vara staten eller dess representant, ordningsmakten, bör helst hålla sig på afstånd. Först då de kringstående få allt för omilda knuffar och trampningar på tårna, kan det vara tid på att blanda sig i leken. Men då lägger man heller icke fingrarna emellan. I Amerika är man icke så sentimental af sig som hos oss.

Med allt detta äro amerikanarna i grund och botten ett fredligt ocb ordningsälskande folk. Många oegentligheter förekomma och mycket ofog bedrifves ostraffadt i det nya landet, men skulle det en gång gå för långt och samhällets bestånd allvarsamt hotas, skall det visa sig, att det allmänna rättsmedvetandet, som bar djupare rötter hos Förenta Staternas folk än hos något annat, är en bättre garanti för samhällsordningens och äganderättens upprätthållande än vare sig regering eller truppmassor. I självfva verket är intet land mera skyddadt mot anarki än Förenta Staterna.

För att nu återgå till direktören, visade sig hans kraftiga uppträdande på skådeplatsen vara af den yppersta effekt. Fienden, som räknat på hans frånvaro och min obekantskap med affärsförhållanden, såg sig plötsligen öfverraskad och tillbakaslagen. Johnson et consortes gjorde icke något vidare försök att återtaga besittningen af Dagbladet — bästa beviset på orättfärdigheten af hans anspråk. Bolaget fick däremot en stämning för förfallna inteckningar på ett par tusen dollars, men detta bekymrade direktören föga. »Kommer tid, kommer råd,» sade han.

Men det återstod en annan räkning att göra upp med saloonägaren, och likviden lät icke länge vänta på sig. Låtom oss förflytta oss tillbaka till krigsskådeplatsen.

Den så väntansfullt emotsedda valdagen hade ingått strålande vacker. Oaktadt vi befunno oss i slutet af november, var vädret mildt och vårlikt — en sista reflex af indiansommarens underbart härliga solskensdagar, då man glömmer sommarens outhärdliga hetta och vinterns lika intensiva köld och naturen själf kläder sig i den praktfullaste högtidsskrud, skiftande i alla regnbågens färger. På S:t Pauls gator rådde liflig rörelse. Arbetarna hade fridag, och till och med affärsmännen lämnade några timmar sina kontor på blanka förmiddagen för att göra ett ströftåg genom staden. Vid vallokalerna, de så kallade polis, samlade sig ansenliga köbildningar ute på gatan; de goda med-borgarne i S:t Paul ha ingen annan väntsal, då de

gå att fullgöra sina offentliga plikter, och i ur och skur stå de där under bar himmel för att, när turen kommer, sticka in sin valsedel genom en liten lucka.

Några nämnvärda oordningar förekommo icke. Visserligen hade respektiva partier vidtagit lämpliga åtgärder för

att hålla valmännen vid godt humör och, oaktadt det är strängt förbjudet att på valdagar hålla krogarna öppna, så frikostigt skött trakteringen, att en och annan båld cityzen med vacklande knän marscherade fram till valurnan. Men af det skoj, som vanligen antages äga rum vid val i Amerika, såg jag ej ett spår. Jag tror också, att man betydligt öfverdrifvit, då man påstått, att våldsamheter och oärligheter af alla slag göra valen i Förenta Staterna till en parodi på folkomröstning. Att sådant förekommer — hufvudsakligen i södern — vill jag icke förneka, men alls icke i den utsträckning, att det nämnvärdt inverkar på valresultaten i stort sedt. Ej heller har jag erfarit, åtminstone ej vid de val, i hvilka jag tagit aktiv del, att röstköp förekommit i större skala. Lagen stadgar så strängt straff för dylikt ofog och bevisningen är i de flesta fall så lätt, att ingen gärna utsätter sig för risken. Här i Sverige har jag träffat personer som påstå, att minst hälften af alla röster köpas vid amerikanska val, men jag vill rekommendera dessa herrar att själfva göra ett försök att sälja sin röst i en amerikansk stad. Det har sig icke så lätt. Jag känner en svensk, som vid tiden för ett presidentval, befann sig i



stort penningbehof ocb, drifven af nöden, sökte skaffa sig ett par dollars för sin röst. Han fick ingenting — detta var i Chicago — men blef i stället arresterad, tills valet var öfver. Däremot användas stora summor för att, som man säger, hålla valmännen vid godt humör, och detta sker på mångahanda sätt — genom banketter, traktering på krogarna, fri åkning till vallokalerna etc. etc.

Röstningen hade fortgått ett par timmar och de sakkunniga visste redan berätta, att valet utfallit till republikanarnes förmån. En kolossal vagn, dragen af åtta hästar och fylld med en massa horn-blåsande negrer, som hiskligt falskt spelade den gamla från krigets dagar välkända melodien »March-ing through Georgia», kördes genom gatorna, genom väldiga annonsplakat tillkännagifvande, att segern tillhörde det ärofulla republikanska partiet. Hvar helst denna triumfvagn visade sig, mottogs den med väldiga indiantjut — yankeens sätt att visa sin största förtjusning. En och annan exalterad medborgare svängde sin hatt i luften och skrek: »Hurrah for old Republican party!» samt dansade can-can midt på gatan.

Då inträffade plötsligt en händelse, som hotade gifva sakerna en annan vändning. Ett extranummer af Globe utkom och tidningspojkarna förkunnade med gälla stämmor: »B. Johnson arresterad! Republikanarnes svenske kandidat i fängelse för vanärande brott!»

Jag höll just på att restaurera mina af nattarbetet domnade lifsandar med en utmärkt frukost



på Clifton Hall, då ropet från gatan inträngde genom den öppna dörren. Hastigt som blixten störtade jag ut och högg tag i tidningspojken, köpte en tidning och slukade dess innehåll. Det var icke svårt att finna det som stod där om saken, ty bokstäfverna på rubrikerna voro minst tumshöga.

Innehållet var i korthet, att miss Käte Anderson, dotter till den välkände brädgårdsägaren Israel P. Anderson, förut bosatt i S:t Paul, numera i Des Moines, Iowa, låtit häkta mr B. Johnson, ägaren af Scandia House, för svekligt förfarande och brutet äktenskapslöfte. Sagda miss Käte Anderson hade förliden vår ofta träffat mr Johnson i ett mindre välkändt hus vid fjärde avenyen i Des Moines, dit Johnson skaffat sig inträde som leverantör af spritvaror. Miss Anderson som fått god uppfostran och antages vara arftagerska till en betydlig förmögenhet, var något begifven på starka drycker och brukade hämta sitt förråd af »eau de Cologne» i nämnda hus. Johnson, som sedan ett år var gift i S:t Paul, uppträdde som single man och lyckades genom allehanda förespeglingar, bland hvilka man får antaga att utsikten att i ostörd ro få njuta af alkoholparadisets förbjudna frukter var den mest lockande för den vilsekomna unga kvinnan, förmå miss Käte att antaga hans giftermålsanbud. De afreste i hemlighet till Chicago, medtagande en summa af 12,000 dollars, som utgjorde den unga damens modersarf, öfver hvilket hon fritt disponerade, och underrättade därifrån genom bref mr Anderson, som förgäfves anställt



efterforskningar efter sin försvunna dotter, att de knutit hymens band. Ett tidningsnummer, som tillkännagaf en i Chicago uttagen licmse för B. Johnson och miss Käte Anderson, medföljde brefvet och bestyrkte sanningen däraf. I själfva verket hade mr Johnson aldrig uttagit license, och aldrig ingått äktenskap med miss Käte.

Tidningsnotisen var ett betaldt bedrägeri. Sedan det första kärleksruset var öfver, fann den unga damens älskare, att trängande affärer nödvändiggjorde hans närvaro i S:t Paul. Han afkortade därför the honey moon med ett par veckor och försvann en vacker dag från Chicago, medtagande de 12,000 dollarna, som på något sätt öfverflyttats från miss Kates ficka till hans, och lämnande sin brud i tämligen utblottade omständigheter. Miss Käte, som fruktade faderns vrede, vågade ej yppa rätta förhållandet för honom. Hon återvände till Des Moines och berättade där en historia, att hennes man af ett plötsligt dödsbud kallats till Sverige för att begrafva sin fader. Efter en tid hette det, att han insjuknat i tyfoidfeber och att hans återresa sålunda fördröjts. Under tiden bleknade rosorna allt mer på miss Kates ungdomliga kinder, och hon hemföll allt djupare åt den falska tröstaren, kung Alkohol, till dess hon en dag fann sig vara moder. Drifven af skam och förtviflan flydde hon hemifrån, men fanns i en liten stad i Minnesota, dit hon tagit sin tillflykt, af en detektiv från Pinkerton's som utsändts af en viss person i S:t Paul, hvars namn hittills är en hemlighet. Denna person åtog sig, rörd af



hennes olycka, oegennyttigt hennes sak och förmådde henne att följa sig till hennes fader i Des Moines och tillstå allt. Ett par dagar därefter, sedan nödiga bevis och vittnen anskaffats, blef häktningsordern besvuren[1] och mr. B. Johnson arresterad.

Jag skyndade att afsluta min frukost och tog raka vägen till Dagbladets kontor, i tanke att möjligen träffa direktören där och få närmare besked. På gatorna talade man öfverallt om den Johnsonska skandalen. Några kastade de ödesdigra tidningsexemplaren ifrån sig och svuro på att det hela var en gemen lögnhistoria, som demokraterna satt ihop för att störta sin motståndare. I allmänhet var man dock benägen att tro på sanningen af Globes sensationsartikel, och mer än en valman ref offentligt sönder republikanska valsedeln, heligt lofvande att hellre nedlägga sin röst än afgifva den för en sådan skurk som Johnson. Om det finnes någonting som upptänder en amerikanares rättmätiga vrede, så är det ohederligt förfarande mot unga, oskyldiga flickor. Ett mord sätter hans blod på långt när icke så i svallning, som ett brott af ofvannämnda art. En jury kan, om omständigheterna

1 För att häkta en amerikansk medborgare fordras blott, att en person, ho det vara må, afgifver ed på att denna begått med fängelsestraff belagdt brott, som dock ej behöfver fullständigt angifvas eller bevisas. Termen för denna åtgärd är: swear out a warrant. Mångfaldiga missbruk göras af denna egendomliga lag, som också varit utsatt för den skarpaste kritik i pressen.



äro »bevekandet, frikänna en mördare eller en stortjuf, men är alltid skoningslöst sträng mot en kvinnoförförare. Af alla lynchningar torde också de flesta vara föranledda af våldtäktsbrott.

Nationens ridderlighet tog sig denna gång uttryck i högljudda hvisslingar och rop af förtrytelse utanför Scandia House. Sorgligt att säga, förnam man bland dessa utrop sådana, som voro allt utom smickrande för svenskarna. Våra landsmän åtnjuta i ett afseende icke obetingadt godt anseende i västern och, olyckligt nog, är denna fläck på deras goda namn och rykte af sådan beskaffenhet, att den sticker amerikanaren i ögonen. Otukten hör i det syndfulla yankeelandet till de få synder, om hvilka det heter, att de ej kunna förlåtna varda. Tyvärr ha svensk-amerikanarna förvärfvat rénommé som syndare i denna genre, och jag fruktar, att det gängse uttrycket »dirty Swedes» blifvit uppfunnit enkom för att beteckna dem som sådana. Helst ville jag slippa att orda mer om denna sak, men eftersom jag är inne på det obehagliga kapitlet, må det tillåtas mig att vidröra vissa förhållanden, hvilkas förbigående skulle lämna en allt för stor lucka i skildringen af svensk-amerikanarnes lif.

Bland den myckna svenska ungdom, som dväljes inom S:t Pauls hank och stör, äro de sedliga begreppen lika primitiva som i någon afsides liggande bondsocken hemma i Sverige. Men till den förra paradisiska oskulden har kommit en god portion amerikansk fräckhet och oförskämdhet. Här



som på andra områden spårar man ett depraverande inflytande af yankee-ismen på svenskarna. Sederna ha förvildats. Hemma var det vanligt, att gossen på lördagskvällen gick till sin flicka, och om han också icke alltid, som bruket är i vissa dalsocknar, tillbragte natten hos henne, fanns ingen anledning att klaga öfver onödig blyghet i umgänget. Men det fanns trohet å ömse sidor och skedde någon olycka, botades den esomoftast med

giftermål. I Amerika är umgänget friare. Där nöjer sig gossen icke med en, och flickan ännu mindre. Ombyte skall det vara. Amerika är ett »fritt köntri». Har kurtisen varat en eller annan vecka, så är man trött på hvarann och uppsöker andra. Arbetet är tungt och något lifvadt skall man ba, tänker man, och här finns ingen, som håller efter en. Präst och husbonde och matmor få ta skeden i vackra hand; de senare ha ingenting att säga så fort arbetstiden är slut. Så uppstår ett röfvarlif, som man icke ens gör sig besvär att dölja.

De offentliga danslokalerna, goodtemplarlogerna och icke minst gudstjänstlokalerna äro mötesplatserna, där ungdomen gör bekantskaper och inleder kurtis. Svenska lutherska kyrkan i S:t Paul var en lång tid särskildt gouterad som sådan, och det gick så långt, att församlingen måste hyra polis för att upprätthålla tukt och ordning utanför kyrkan och i trappuppgångarna. Pastorns ofta upprepade förmaningstal hjälpte ingenting; midt under gudstjänsten hörde man stundom skrik och oväsen182 BLAND SVENSKAR OCIt YANKEES.

utanför dörrarna, så att prästen måste afbryta predikan och i skarpa ordalag uppmana den bullersamma ungdomen att hålla sig stilla. Jag öfverdrifver icke, om jag säger, alt flertalet af kyrkobesökarne gingo dit — särskildt på söndagskvällarna, då gudstjänsten ej började förrän half åtta — enkom för att drifva kurtis. Det var ett rätt egendomligt skådéspel att iakttaga den kristliga församlingen, då den lämnade aftonsången. Utanför samlade sig efter hand en tät massa af gossar och flickor, som antingen höllo hvarandra om lifvet eller nyfiket kikade mot den öppna kyrkporten, genom hvilken en ström af ljus föll på hundrade väntande ungdomliga ansikten. Så fort en ensam flicka kom nedhoppandes, fångades hon i flykten af någon bekant gentleman. Kanske han icke alltid var så bekant heller. Och så satte sig hela tåget i rörelse, par efter par, under stoj, glam och muntra skratt, som om någon högtidlig präst aldrig funnits i världen. Slangord och knuffar skickades från par till par och telegraferades vidare utefter hela linien. Det såg ut som om allesammans känt hvarandra och tågade hem från en stor gemensam picnic.

I Minneapolis utkom en svensk veckotidning, uteslutande afsedd för giftermålsannonser. Den hette »Brudkronan» och trycktes på rödt papper. Hvarje annons började ungefär på detta vis: Jag är en herre, 5 fot 8 tum hög, vikt (med vinterkläder) 167 engelska skålpund, omfång om lifvet 32 tum, ljust hår, blåa ögon, väl spetsade mustascherOSEDLIGHET BLAND SVENSKARNA. 183

etc. Dylika annonser af både herrar och damer funnos i stor mängd, och man behöfver ej vara synnerligen skarpsynt för att förstå, hvad de egentligen afsågo. Tidningen var mycket populär och utgick i en upplaga af tusentals exemplar. Märkvärdigt nog påstod den sig själf vara en högst sedlig familjejournal!

Många andra exempel skulle jag kunna framdraga. Det sorgligaste och mest bevisande af alla är det stora antalet oäkta svenska barn. I detta afseende, fruktar jag, stå svenskarna framför andra nationer i Förenta Staterna.Fjortonde Kapitlet.

Gift eller ogift? — Gemytlig fängelsescen, — En Pinkertonbragd. — Slutet på en ung dams sällsamma roman.

^||^å Dagbladet var tyst och fridfullt som på ^ uppståndelsens morgon. Arbetarne hade, uttröttade af nattens mödor, gått hem och lagt sig att sofva. Endast gubben Afze låg på en soffa med de stora uttryckslösa ögonen envist riktade på taklisten; på mitt »god morgon!» svarade han icke, rörde icke en lem. Jag frågade hur det var med honom, men den gamle endast skakade på hufvudet. »Har direktören synts till?» Ännu en skakning på hufvudet, ännu mer decideradt svårmodig. Jag förstod, att han varit utan sitt mystiska pulver i tre hela dagar. På tredje dagen plägade symptomerna vara fullkomlig mållöshet. Ingenting i världen kunde då förmå honom att öppna munnen. Knappt hade jag emellertid halftK. SEKTERN HÖGLIGEN INDIGNERAD. 185

förtretad vändt honom ryggen, förrän för detta kungl, sektern reser sig och utbrister:

»Å, är det inte så man kan bli galen! Ja, det är som jag säger, det här landet är en asyl för dårhushjon och idioter. Det är en förbannelse för en civiliserad människa att lefva här.» Det var gubbens gamla tema, som han ständigt idislade med sin hesa och skrofliga röst. Men denna gång var det med mera eftertryck än vanligt. Och så att han talade på tredje dagen.

»Hvad har händt?» frågade jag. »Händt? Alla människor i det här landet äro galna. Det är en Guds bedröfvelse

för en gammal man att behöfva bevittna sådant.» Den gamle blef allt mer exalterad. »Kan man bli annat än rosenrasande, då hvilken flicksnärta som helst låter arrestera en fin karl för brutet äktenskapslöfte? Sådant nonsens! För att han nedlåtit sig att skämta med henne en smula och hon babblar litet smått om kärlek och sötsaker — och så! Å, det är uppåt väggarna.» För detta sektern trippade ett slag kring rummet, i det han knäppte med fingrarna.

»Men under sådana omständigheter,» invände jag. Jag visste af erfarenhet att det ej var värdt att disputera med gubben om dylika ämnen, men det roade mig att reta honom en smula.

i Omständigheter I Finns inga omständigheter!» röt han. — »Ja, hon kanske är i intressanta om ständigheter,» tillade gubben med ett leende, som påminde om den forne vivören.



»Men stölden då! Det var ju ett uppenbart bedrägeri af sämsta slag. Hur vill ni försvara det?»

»Hvem har talat om stöld? Ja så, herr redaktören menar, att han stulit hennes heder. Det heter visst så på evfemistiskt språk! Fy fan! Ja, nu svor jag. Jag är en gammal man, men sådan ynklighet har jag aldrig sett, att man arresterar en hederlig karl, en honett karl, en schangtil karl för att han haft litet kladderadatsch med ett sämre fruntimmer. Vasserra, är det inte så man kan bli galen!»

»Men hur i all rättfardighets namn, kan ni försvara något sådant? Ni, som vill vara en sådan gentleman?» Mot min vilja blef jag uppretad. »Jag trodde verkligen, att...»

»Nej, nu går det för långt!» och gubben slog till ett af sina gälla gapskratt, som aldrig ville ta slut.

»Skäms ni inte,» sade jag. »En gift karl!»

»Gift! År ni rosenrasande? När blef han gift?»

»Han är gift,» säger jag.

»Direktör Newstrom? Nyhet för mig, så visst.»

»Newstrom? Hvem talar om honom? Jag menar Johnson?»

»Johnson! Å f-n! Nu svor jag,» och gubben föll åter in i en skrattparoxysm, och fortfor tills han blef purpurröd i ansiktet och jag började frukta ett kataleptiskt anfall. Då han ändtligen återfick talförmågan, frågade han, om jag inte hört att direktören blifvit arresterad. Nej, det hade jag så



visst inte. Han hade arresterats alldeles nyss på anklagelse af mrs Whice för brutet äktenskapslöfte. Af mrs Whice? Ja, just af mrs Whice, den amerikanska trollpackan.

Jag frågade ingenting mer. Som en galning sprang jag direkt till polisens centralkontor. Mrs Whice! Det var jag och ingen annan skuld till. Det hade jag att tacka min obetänksamhet för. Hon hade trott på min uppgift att direktören lämnat staden med ett obekant fruntimmer och nu hade hon anklagat saml låtit arrestera honom. Hur skulle detta sluta? Som i en dröm hörde jag, hur tidningspojkarna skreko ut den sista nyheten. De eländiga tidningarna! Jag önskade dem så långt pepparn växer. Hela staden kände redan »den Newstromska skandalen». Och allt var mitt fel.

Ändtligen var jag vid stationen. I själfva porten stötte jag våldsamt mot en herre, som med en ed bad mig draga dit, där ingen måne lyser. Det var B. Johnson, som antagligen ställt sin borgen och sluppit ut. Jag frågade efter Charles Newstrom. Man visade mig in i ett vackert dekoreradt mottagningsrum. Där inne sutto två herrar och rökte, skrattade och pratade. Den ena igenkände jag som polismästaren och den andra som — Charles Newstrom. Vid anblicken af mitt upphettade och förstörda utseende, brusto båda ut i skratt, och polismästaren frågade, om Dagbladets sättare fått ett nytt anfall af delirium.

»Nej,» sade jag, »men jag fick just nyss underrättelse, att mr Newstrom blifvit arresterad.»

»Mycket riktigt, ban sitter här,» svarade polismästaren och klappade fången på axeln. Fången tycktes å sin sida vara vid lika briljant lynne. Han förklarade, att man hade det alldeles förb-dt bra på Förenta Staternas häkte. Det enda man saknade, vore något att fukta strupen med, men eftersom det var valdag och han självf nykterhetsmännens kandidat, fick man väl nöja sig utan.

Det visade sig nu, att Newstrom alls icke blifvit arresterad, utan endast stämd för brutet äktenskapslöfte, och att han begifvit sig till sin gode vän polismästaren för att taga närmare reda på saken. Republikanska tidningar hade emellertid begagnat tillfället att sätta ihop en röfvarhistoria.

Jag frågade, om han träffat mrs Whice. »Nej, men jag har just skickat efter henne, och med min vän polismästarens tillåtelse skall jag snart arrangera ett litet kärleksmöte på självfva polisstationen. — Det är väl du,» tillade han, »som styrt till den bär fördömda historien. Det är märkvärdigt, att man ej kan göra en liten affärsresa, utan att allting skall vändas upp och ned, medan man är borta.»

Direktören berättade nu på sitt humoristiska, halft ironiska sätt, hvad han företagit sig på sin resa. Den hade haft tre särskilda ändamål: det första att afslöja B. Johnson, det andra att skaffa pengar och det tredje att värfva nya sättare. Allt hade lyckats öfver förväntan. Som läsaren säkert gissat, var den hemlighetsfulla person, som tagit reda på miss Käte Andersons tillflyktsort och för-


mått henne att följa sig till Des Moines ingen annan än direktören. Han hade genom sina agenter fått noggrann kännedom om hvad Johnson förehaft i Des Moines och Chicago. Tvenne Pinkerton-detektiver — de bästa som den berömda privata polisbyrån för tillfället hade att tillgå — fingo i uppdrag att utforska, hur det egentligen förhöll sig med Johnsons misstänkta giftermålsaffärer. De båda polismännen begåfvo sig först till Des Moines och följde därefter spåret till Chicago. Efter åtskilliga ansträngningar lyckades de taga reda på det hotell, hvarest det »nygifta» paret logerat — under antaget namn — och på detta hotell funno de en ledtråd. Af en uppasserska fingo de veta, att den olyckliga miss Käte ofta under tårar bedt sin älskare att uttaga license till äktenskap och att denna slutligen villfarit hennes önskan. En dag hade han infunnit sig i sällskap med en främmande herre, som förklarat, att tillståndsbevis var uttaget, och presenterat henne en tidning, hvari detta stod tillkännagifvet. Den främmande herrn hade därefter förklarat dem vigda. Morgonen därpå var Johnson försvunnen. Det blef nu de båda detektivernas uppgift att uppsöka »den främmande herrn». De kände namnet på den tidning, hvari tillkännagifvandet stått, och snart lyckades de med den underbara instinkt, som endast en Pinkerton-man besitter, få bevis på att »den främmande herrn» var ingen annan än en reporter på bemälda tidning, vid namn James Hall. Den bedrägliga tidningsmannen uppsöktes en natt i sitt rum och


aftvangs med lämpliga medel ett skriftligt intyg på sin egen falskhet. Beväpnade med detta intyg återvände Pinkerton-männen till Des Moines, men funno Miss Käte försvunnen. Hennes små försök att igensopa spåren efter sig uppehöllo emellertid ej länge de skarpsinniga detektiverna. Redan andra dagen gjorde de henne sin uppvaktning i hennes nya hem. Hon nekade till en början envist att tillstå något, rörande sin föregifne mans bedrägeri, men då hon fick se mr Halls intyg, gaf hon genast upp gärdet och lofvade göra allt, hvad man önskade af henne. Polismännen togo henne med sig till S:t Paul, där hon sammanträffade med direktören, hvars magiska inflytande återgaf henne kraft och mod att upptaga striden mot sin bedragare. I hans sällskap återvände hon till sin fader, och den hemlighetsfulla damen, som vållat mrs Whice' förtviflan, var således ingen annan än miss Käte. Direktören hade företagit alltsammans under den strängaste hemlighetsfullhet för att ej något rykte om saken skulle i otid varna mr Johnson. Från Des Moines hade han rest till Chicago och lyckats värfva ett halft dussin sättare, som icke tillhörde den fruktade Union och som följaktligen voro oförhindrade att öfvertaga arbetet efter de bortkörda bråkmakarne. I sistnämnda stad upphann Allen honom och bad honom för allt i världen skynda tillbaka. Som bekant återkom han också i grefvens tid.

Jag lämnade nu direktören att i ostördt lugn njuta af sitt rendez-vous med mrs Whice och


återvände, trött af allt bråk, till mitt hem för att sofva några timmar. Men här mötte mig en ny . öfverraskning på denna öfverraskningarnas dag. Mrs Johnson väntade mig i mitt rum. Vid anblicken af henne kände jag ett styng

af samvetskval. Under dagens brådska hade jag glömt att uppsöka henne och uttala min sympati i hennes stora sorg. Hon såg på mig mycket vemodigt — vemodigare än någonsin förr.

»Hvarför kom ni inte?» frågade hon. »Jag har varit så öfvergifven i min olycka, och ingen, ingen vän har jag, som jag kan vända mig till.» Hennes stora, mörkblå ögon fylldes med tårar. Där hon satt med kappan uppslagen och hattfloret tillbakakastadt, erbjöd hon en sådan bild af full-. komlig hjälplöshet, att jag kände hjärtat sammansnöras af medömkan.

»Hvad kan jag göra för er,» sade jag. Rösten var, fruktar jag, något oklar. »Befall öfver mig! Ni vet, min fru, att jag vill göra allt hvad i min förmåga står för att hjälpa er!»

»Råd mig,» sade hon.

»Angående hvad?»

»Anser ni det rätt att jag begär skiljsmässa?»

»Jag har inte mer än en tanke om den saken, men jag vill helst slippa att uttala den. Ert eget samvete, min fru, är den bästa rådgifvaren därvidlag. »

Den ärade läsaren må ej ett ögonblick misstänka, att jag sade detta för att visa min moraliska öfverlägsenhet. Jag kände mig helt enkelt mycket

Utgången af den långvariga och heta striden mellan Charles Newstrom och B. Johnson blef nederlag för dem båda. Ännu en gång hade den sorgligt ryktbara svenska afundsjukan ryckt segern ur händerna på den starke och kastat den för den svagares fötter. Tack vare svenskarnas oenighet gick den tredje kandidaten, a black horse, som egentligen icke hade några utsikter, med nätt och jämn majoritet in i stadens styrelse. S:t Pauls council räknade ännu en irländare x sin irländska styrelse, och de fyrtio tusen skandinaviska medborgarna i Minnesotas hufvudstad voro utan representant.

Direktörens siareord vid Svensk-Amerikanska Dagbladets invigningsfest hade icke gått i fullbordan. Antingen nu hans egen syndfullhet var alltför stor eller Dagbladet icke nog högt skinande för att tjänstgöra som bröllopsskrud, alltnog, han hade afvisats från högtidssalen och vägrats att sitta till bords med de äldste.

Han var emellertid — något som ingen kunde bestrida honom äran att vara — sig själf, Charles Newstrom. Och det var vackert så.

Huru hans och Dagbladets öden vidare gestaltade sig och hvad mer jag sett och upplefvat i det märkliga land, till hvilket jag haft äran föra läsaren i en hastig ballongfärd, skall jag möjligen i en kommande samling minnen berätta.Innehållsförteckning.

ARCHIBALD CLAVERING GUNTER: Mr Barnes från Newyork, Berättelse

3:c upplagan. Fria 2: 25.

Mr Potter från Texas. Koman. 2;a uppl

Pris 2: 50.

Mr de Verney från Paris. Berättelse.

2:a upplagan. Pri» 2: 50.

Miss Ingen Alls från Ingen stans.

BerSttehe. Pris 2: 50.

Mr Lawrence Talbot från Florida.

Berättelse. PriB 2 kronor.

Millionilickan. Berättelse. Pris 2 kr. Baron Montez från Panama och

Paris, lierüttclsc. Pri» 2: 25.

Amerikanskt Skämtlynne. Humoresker ock burlesker, satirer oeli anekdoter af det moderna Amerikas mera framstående humorister, 4 häften, som siüjas hvar för sig à 25 ore.

Förbund med döden. Fantastisk berättelse. 75öre. KÄTE D. WIGGIN, Två små hemlösa. 1: 50.

FR. H. BURNETT, Vackra flickan från Amerika. 1: 75.

— Lille Lorden. En gosses historia. 2 ler.

— Pensionsflickan och andra berättelser. 1: 75.

1GNATIUS DONNELLY, Världens undergång. En roman från det 20:e århundradet. 2: 25. *

E. P. ROE, Millie Jocelyns öden. 3: 50.

— Han blef kär i sin hustru. 2: 50.

— Den tappre vinner den sköna. 2: 75.

FRANK STOCKTON. Styrgård. En sünrrikaiisk

skünithistoria. 1: 75.